

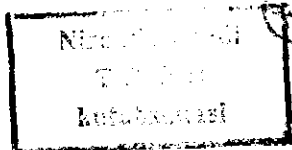
3-1
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

NIZOMIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

JAMOL JALOLOV, GULNORA MAHKAMOVA,
VASILA MAMADAYUPOVA, LOLA ISMATOVA

INGLIZ TILI O'RGATISH TEXNOLOGIYASI

*Pedagogika kasb-hunar kollejlari talabalari uchun o'quv-
metodik qo'llanma*

92349

TOSHKENT – 2010

Mamlakatimiz mustaqillikka erishib, milliy istiqlolni mustahkamlash damlarini boshidan kechirayotgan bir davrda yurtimiz kelajagi bo'lmish yosh avlod tarbiyasi oldida turgan vazifalardan biri har tomonlama barkamol shaxsni voyaga yetkazishdir. Bu sharaflı va mas'uliyatli ishda ta'lim-tarbiya tizimining boshlang'ich bosqichi bo'lmish maktabgacha ta'lim muassasalari muhim o'rin tutadi.

J.Jalolov va boshqalar tomonidan tuzilgan «Ingliz tili o'rgatish texnologiyasi» nomli o'quv-uslubiy qo'llanma bo'lajak MTM chet til o'qituvchisi, shuningdek bu sohadagi yosh kadrlarning eng yaqin yordamchisi bo'lib qoladi. Mazkur o'quv-uslubiy qo'llanma pedagogika kasb-hunar kollejlari uchun tayorlangan bo'lib, uning qismlarida maktabgacha (5-6) yoshdagi bolalarga inglizcha og'zaki nutq malakalarini shakllantirishga bag'ishlangan mashg'ulot va ta'limiy o'yinlar to'g'risida keng yoritilib, ulardan lavhalar berilgan. Mazkur o'quv-uslubiy qo'llanma o'qitishning yangi pedagogik texnologiyalariga asoslangan holda tuzilgan bo'lib, undan foydalanish natijasida har bir muallim o'z oldiga qo'ygan maqsadiga erisha oladi, degan umiddamiz.

Maxsus muharrir: – filologiya fanlari doktori,
professor **O'.Q. Yusupov**

Taqrizchilar: – pedagogika fanlari nomzodi N.D. Shirinova,
oliy toifali ingliz tili o'qituvchisi **R.X. Toshxonova**

TDPU Ilmiy Kengashining 11-sonli qarori bilan nashrga tavsiya etilgan (2010-yil 17-iyun).

© NIZOMIY NOMIDAGI TDPU

I QISM

MAKTABGACHA (5-6) YOSHDAGI BOLALARDA INGLIZCHA OG‘ZAKI NUTQ MALAKALARINI SHAKLLANTIRISH

I.1. Maktabgacha ta’lim muassasasi (MTM) da chet til o‘rgatishning dasturiy talablari

1. Farzandlarimizning jahon sivilizatsiyasi yutuqlariga ega bo‘lishlari uchun biz, kattalar ularga birinchi navbatda ona tilini egallab olishlarida yordam berishimiz va uning negizida jahon tillarini, shu jumladan chet tilni o‘rganishga qiziqish va xohish uyg‘otishimiz zarur.

2. Barchaga ma’lumki, yaxshi rivojlangan nutq ko‘p jihatdan butun bilim olish jarayonini belgilab beradi. Nutq bu aqlni rivojlantirish kalitidir. Nutq qanchalik erta o‘zlashtirib olinsa, bilimlarni o‘zlashtirish shunchalik oson kechadi. Inson butun umri mobaynida borliqni anglash jarayonida ishtirok etadi. Undagi bilishga bo‘lgan ehtiyoj ko‘p jihatdan til orqali qondiriladi. Muloqotga bo‘lgan ehtiyoj doimo uni egallashda hal qiluvchi komponent hisoblanadi. Bola tilni kattalar va o‘z tengdoshlari bilan birgalikdagi faoliyatda ishtirok etish zarurligi uchun o‘rganadi, buning uchun esa unga qaratilgan nutqni tushunishi va o‘zi ham gapirishi lozim.

3. Bolalarga ingliz tilini o‘rgatishga maktabgacha ta’lim jarayonida ham katta ahamiyat berilayotganligi bejiz emas. Maktabgacha ta’lim mamlakatimizdagi uzluksiz ta’limning birinchi bo‘g‘ini bo‘lib, bolalarning kelgusida ta’limni davom ettirishi, ularning ushbu bosqichda qanday bilim olganligiga bog‘liqdir.

4. Maktabgacha ta’limni rivojlantirish uchun (1) malakali tarbiyachilar, pedagoglarni ta’lim-tarbiya sohasidagi barcha muammolarni bartaraf qila olish darajasida tayyorlash va (2) maktabgacha ta’limning zamonaviy pedagogik texnologiyalarini ishlab chiqish zarur.

Bolaning hayotida o‘yin juda katta o‘rin tutishi ma’lum. Aytish mumkinki, bola o‘yin o‘ynamaydi, u o‘yinda yashaydi. Demak, ingliz tilini o‘rgatmoqchi bo‘lgan pedagog yashash tarzini buzmasligi, uni qiziqarli o‘yin olamidani zerikarli ta’lim olamiga tushirish mumkin emasligini ko‘zda tutib faoliyat ko‘rsatishi zarur. Chet til o‘qitishda

o'yin ichida ta'lim, ta'lim tarkibida o'yin bo'lishi ma'qul ko'riladi. Ingliz tiliga o'rgatishning foydali tomoni shundaki, maktabgacha yoshdagi bolalar tevarak atrofda yuz berayotgan jarayonni tez ilg'ab, o'zlashtirib oladilar. Bu davrda fikrlash, so'zlashish va eslab qolish qobiliyati yaxshi rivojlangan bo'ladi. Ma'lumki, ingliz tili o'rta va katta guruhlarda o'rgatiladi, chunki bu yoshdagi bolalar o'z ona tillarida to'g'ri jumlar tuzib bemaol so'zlasha oladilar. Bundan tashqari bu yoshdagi bolalarda taqlid qilish qobiliyati yaxshi rivojlangan bo'ladi. Ular tovushlarni to'g'ri ilg'ab talaffuz qilishga tez va oson o'rganadilar. Bolalar bog'chalarida ingliz tili o'rgatish dasturida maktabgacha yosh davridagi bolalarga ingliz tili o'rgatishning muhim jihatlari aks etgan, ta'lim tarbiya maqsadini amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari, metodik ko'rsatmalar va o'quv materiallari mazmuni ochib berilgan.

Ingliz tili o'rgatish amaliy va ta'limiy, tarbiyaviy, rivojlantiruvchi maqsadlarni ro'yobga chiqarishga qaratiladi.

Umumiy didaktik printsiplar bilan bir qatorda bolalar bog'chalarida tatbiq etish kerak bo'lgan uslubiy qoidalar ham mavjud.

1. Jamoaviy yo'nalishda mashg'ulot olib borish qoidasi. Bu qoidaga ko'ra o'zaro muloqot shart-sharoitlarini yaratish, kerakli o'quv materialini tanlash, mashqlarning kommunikativ foydali turlarini bajarish, bolalarning so'zlashuv jarayonidagi faolligiga e'tiborni qaratish talab etiladi.

2. Ona tiliga tayanish qoidasi. Bunda ona tilida o'zlashtirilgan hayotiy va lisoniy materiallari hisobga olinadi.

3. Munosabat qoidasi. O'yin sharoitida guruh bolalari o'zlarining va do'stlarining bilimlarini taqqoslaydilar.

4. Og'zaki ta'lim. O'yin jarayonida olib borilib, bolalarning o'rganish, tanishish faolligini oshiradi.

TARBIYAVIY TA'LIM QOIDASI

1. Tarbiyaviy ta'lim qoidasi. Ta'limning vazifasi faqat bilim berish emas, balki bilim orqali hayotga, mehnatga, borliqqa to'g'ri munosabatda bo'lishni tarbiyalashdan ham iboratdir.

2. Rivojlanayotgan ta'lim qoidasi. Bolaga beriladigan bilim uni fikrlashga, o'ynab kulishga odatlantirish, maqsadga muvofiq topshiriqlarni bajarishga yo'nalishi lozim.

3. Me'yorni bilish, qiyin va oson mashqlarni o'zaro uyg'unlashtira olish qoidasi.

4. Tushunish va faollik qoidasi. Berilayotgan bilim foyda bersagina bola qiziqib o'rgana boshlaydi. Ularga singdirilgan yangi tushunchalar qanchalik jozibali tarzda yetkazilsa, shunchalik o'ng'ay o'zlashtiradi, fikrlash qobiliyati rivojlangan sari ta'lim mashg'ulotini mustahkamlash oson ko'chadi.

5. Har bir bola qobiliyatining o'ziga xosligini hisobga olish qoidasi. Bu guruhdagi bolalarning har biriga alohida yondoshish, ularning qiziqishlariga e'tibor berish, rejalashtirilgan ta'limni berish. Har bir bolaning o'zlashtira olish qobiliyatini oshirishni nazarda tutgan holda o'yin orqali bolalarni jamoaga uyushtirish.

6. Ko'rgazmalilik qoidasi. Obrazli fikrlash, tasavvur qilish, xotirlash va so'zlashishni ko'rgazmalilik asosida o'rgatish. Ta'lim jarayonida bu faoliyatlar tabiiy yoki sun'iy sharoitda kechishi mumkin. Bola o'rganilayotgan tilda so'zlashib o'ynaydi, tildan nutqiy muomala (kommunikatsiya) sifatida foydalanib o'yin bajaradi. Bola o'zini o'yinga asos bo'lgan ertak yoki hikoya qahramonlari o'rniga qo'yib ko'radi.

Maktabgacha tarbiya muassasalarida ingliz tili o'rta va katta guruh yoshidagi bolalarga o'rgatiladi. Mashg'ulotlarda turli qiziqarli o'yinlar, audio-video materiallar (ko'rgazmali qurollar)dan, ashula, she'r, kichkina sahna ko'rinishlaridan keng foydalaniladi.

MTMda bolalarga ingliz tili o'rgatishdan asosiy maqsad ingliz tilida gapirish va tinglab tushunish malakalarini hosil qilishdir. MTM ingliz tili dasturi quyidagi mavzularni o'z ichiga oladi:

1. Hayvonlar.
2. Tana a'zolari.
3. Ranglar.
4. 1 dan 20 gacha sanash.
5. O'yinchoqlar.
6. Oila.
7. Fasllar.
8. Uy jihozlari.
9. Sinf jihozlari.
10. Mening bog'cham.
11. Kiyimlar.
12. Sabzavot va mevalar.

Grammatik material grammatik qoida orqali tushuntirilmaydi, u nutqiy jarayonda soʻz va iboralar tarkibida oʻrgatiladi. Grammatik hodisalar roʻyxati quyidagilardan iborat:

And / or

Koʻrsatkich olmoshlari: this – that, these – those

Umumiy savollar: Are you a ...?; Is it a...?; Do you like...?, Have you got...?; Can you...? va ularga javoblar.

Maxsus soʻroq: What do you do?; What is it?; How are you?; What have you got?

Qisqa javoblar: Yes, it is. No, it is not. Yes, I am. No, I am not. Yes, I have. No, I have not. Yes, I do. No, I do not.

Koʻplik sonlar.

Buyruqlar: Jump please; Don't run; Come here; Repeat it.

Modal fe'l can.

MTMda bolalarga ingliz tili oʻrgatish orqali ularning aqliy va estetik tarbiyasi rivojlantiriladi. Bogʻcha bolalariga ingliz tili oʻrgatishning boshlangʻich bosqichida talaffuz koʻnikmalari rivojlantirishga asosiy eʼtibor qaratiladi. Binobarin, boshlangʻich bosqich ingliz tili oʻrgatishda hal qiluvchi palla hisoblanadi. Bolalarga ingliz tili oʻrgatishda ogʻzaki nutq malakalarini rivojlantirish katta ahamiyatga ega. Til materiali bolalarga ogʻzaki shaklda oʻrgatiladi. Boshlangʻich bosqich (birinchi yil) oxiriga kelib, bolalar quyidagi nutqiy koʻnikma va malakalarga ega boʻlishlari kerak:

1. Ingliz tilida tarbiyachi (muallim) nutqini tinglab tushuna olish.
2. Savollarga javob bera olish, hamda oʻzlari savol berishga qodir boʻlish. What is your name? How old are you?.
3. Doʻstlariga murojaat qila olish, yaʼni buyruq gaplar tuza olish. Stand up; Sit down; Come here.
4. Sheʼr, ashula va tez aytishlarni yoddan bilish.

Ingliz tilini ikkinchi yil oʻrganish oxirida bolalarning quyidagi nutqiy koʻnikma va malakalarga ega boʻlishlari talab etiladi:

Tarbiyachi (muallimning)ning ingliz tilida rasmlarga qarab gapirib bergan nutqini tinglab tushuna olish.

Doʻstlarga buyruqlar berish.

Tarbiyachi (muallim) yoki doʻstining savoliga javob berish, unga savol berish, suhbat oʻtkazish.

Ingliz tilidagi turli oʻyinlarda ishtirok etish, sheʼr va ashula aytish.

Birinchi yil talaffuz bo'yicha quyidagi ko'nikmalarga ega bo'lishlari kerak: inglizcha unli va undosh tovushlar; darak, so'roq va inkor gaplarda intonatsiya (ohang).

L e k s i k a: 300 ta so'z va so'z birikmalarini bilish.

G r a m m a t i k a: ko'plik sonini, artikl, fe'l, sifat, egalik va kishilik olmoshlarini, predoglarni va birdan o'ngacha sanashni bilishi kerak.

Ingliz tilini ikkinchi yil o'rgatishda quyidagi ko'nikma va malakalarga ega bo'lishlari kerak.

T a l a f f u z bo'yicha: inglizcha tovushlar, urg'u, ohang.

L e k s i k a: 300 ta so'z va so'z birikmalarini bilish.

G r a m m a t i k a: ko'plik, artikl va fe'llar, sifatlar, olmoshlar, predoglarni va 1 dan 20 gacha sanashni bilish.

Ingliz tili mashg'ulotlarini o'tishga muayyan metodik talablar qo'yiladi:

MTM bolalariga ingliz tilini o'rgatishda ularning yosh xususiyatlarini e'tiborga olish kerak, ya'ni tarbiyachi (muallim) bolalar yoshiga qarab metodik usullarni tanlashi tavsiya etiladi. Mashg'ulotlar sayr, jismoniy mashq, musiqa va jonli o'yin tarzida olib borilishi mumkin. Mashg'ulotlar ko'rgazmali qurollar bilan o'yin shaklida o'tkaziladi. O'yin birinchi yil 80% mashg'ulotni, 6 yoshli bolalarda esa 50% ni tashkil qiladi. Harakatli va sodda o'yinlar, didaktik o'yinlardan keng foydalaniladi, masalan: My family; My kindergarten; What is it?; In the shop; English guest; What is wrong?; Pictures; Who is quicker? What do we do in the morning? etc.

I.2. Inglizcha talaffuz ko'nikmalarini shakllantirish

Ta'limning fonetika sohasidagi vazifalari. Quloqning tovushlarga va yangi tildagi so'zlarga o'rgatish, ikkinchi til (ingliz tili) tovush qurilishining asosiy qonuniyatlarini farqlash zarurligi, turli adabiy talaffuz qoidalarini o'zlashtirish, tilning tovush qurilishi asosiy qoidalari, ya'ni undoshlarning qattiqligi/yumshoqligi, jarangli/jarangsizligiga qarab bir-biriga qarama-qarshi qo'yishni o'zlashtirib olish asosida, sheva bilan gapirishning oldini olish, milliy bolalar bog'chalarida bolalarga inglizcha so'zlashuv nutqni o'sishining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. To'g'ri adabiy talaffuzni mashq qilishni ingliz tilini o'zlashtirishning keyingi bosqichlarida ham davom ettirish darkor.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tili birinchi mashg'ulotlaridan boshlab, oxirgi darsgacha talaffuzni o'rgatish ustida maxsus mashqlar o'tkaziladi. Binobarin pedagog oldida quyidagi vazifalar turadi:

- Bolalarda artikulyatsiya apparatining harakatchanligini ta'minlash.

- Eshitish organlarini o'rganilayotgan til tovushlarini tinglashga o'rgatish.

- Inglizcha unli va undosh tovushlarning tilning orfoepik qoidalariga mos ravishda aytilishini ta'minlash.

- Bolalar nutqining ifodaliligini, jumladan ularning ravon talaffuzini yo'lga qo'yish.

- Ona tili talaffuzining inglizcha talaffuzga salbiy ta'sirini bartaraf etish va h.k.z.

Mazkur vazifani bajarish quyidagilar orqali amalga oshiriladi:

Suhbatni eshitish va qaytarish.

Leksika va nutqiy na'munalar ustida ishlash.

Dialoglarni ijro etish.

Kichik she'r va qo'shiqlarni yod olish.

Hikoya va ertaklarni tinglash.

Tovush talaffuzi, urg'u va ohang ustida mashqlar bajarish.

Inglizcha talaffuzni o'rgatishda ingliz tili tovushlarini uch guruhga ajratish mumkin. (Ingliz tili va ona tilining tovush tizimlarini taqqoslash quyidagilarni ajratib ko'rsatish imkonini beradi):

A. Oson o'zlashtiriladigan, fonetik jihatdan tahlil qilishni talab etmaydigan o'xshash tovushlar.

B. Talaffuzdagi farqi sezilarli bo'lmagan, maxsus mashqlar bajarishni talab etmaydigan tovushlar.

D. Faqat ingliz tiliga xos bo'lgan, binobarin ularning talaffuzini o'rganish maxsus tizimini talab etadigan tovushlar.

MTMda inglizcha mashg'ulotlarning tarkibiy qismi talaffuz ko'nikmalarini shakllantirishdir, ya'ni so'zlarni to'g'ri eshitib ravon talaffuz qilishdir. Bolalarga ingliz tili tovushini ravon talaffuz qilishni o'rgatishda imitatsiya (taqlid) asosiy metodlardan sanaladi.

Ongli taqlid qilish.

Tushunmasdan (mexanik tarzda) taqlid qilish (tahlil va nutq namunalarida taqlid qilish; o'qituvchiga taqlid qilib tovush va intonatsiyani takrorlash).

Imitatsiya (taqlid) yoli bilan bolalar har bir soʻzni, iborani muallim aytganday qilib oʻrganib olishadi. Bolalarning eshitish va talaffuz koʻnikmalari kundalik nutqiy muloqotda ishlatiladigan soʻz va iboralarda hosil qilinadi.

Bolalarda fonetik xatolar (mazmunga putur etkazmaydigan, lekin tovush shakli buzilgan) va fonologik xatolar (ham tovush shakli, ham mazmun buziladi)ni uchratish mumkin. Ikkinchi toifa xatolarni bartaraf etish maxsus mashqlar bajarishni taqozo etadi.

Talaffuz mashqlari asosan mashgʻulotning maxsus qismida – fonetik zaryadka tarzida oʻtkaziladi. Bu asosan qiziqarli va mazmunli oʻyinlar ichida, asosiy qahramon bilan (masalan Mr. Tongue, ingliz qizi yoki bola va boshqalar) bogʻliq holda bajariladi.

Shunday qilib, biz quyidagi mashqlarni talaffuz koʻnikmalarini shakllantirish uchun tavsiya etamiz:

Eshitib talaffuz qilish mashqlari.

Bolalarning fonematik eshitish koʻnikmalarini shakllantirishdagi mashqlar. Ular, oʻz navbatida quyidagilarga boʻlinadi:

A. Ongli holda va ong ishtirokisiz taqlid qilish mashqlari (takrorlash va taqlid qilish)

B. Ikkinchi guruh – bu fonematik eshitish koʻnikmalarini shakllantiradigan mashqlar. Bular ikki toifadan iborat:

Ikkinchi guruh mashqlarini bajarayotganda bolalar nutqida tovushlarni tanib ajratadilar. Bu turdagi mashqlar ham quyidagilarni oʻz ichiga oladi:

1) tovush va soʻzlarni farqlay olish mashqlari.

2) soʻzdagi tovushlarni tahlil qilish mashqlari.

Aytilganlarni quyidagi mashqlar misolida namoyish etish mumkin.

Takrorlash va taqlid qilish mashqlari

Talaffuz soʻz, gap, sheʼr, dialog va boshqalarda xor bilan va yolgʻiz aytish mashqlarini bajarish orqali yoʻlga qoʻyiladi.

1. Bolalar xuddi chivinday ovoz chiqaradilar[z-z-z]. Chivinning tili uzun. U tishlari orasidan chiqib ketadiganday. Keling tilingiz uchini tishingiz orasiga qoʻying va tashqariga chiqib ketishiga imkon bermang, shunda [z] tovushi hosil boʻladi.

2. Keling bolalar, filning xartumini bilasizlar, labingizni dumaloq qiling va oldinga chiqaring, [uv] tovushini aytamiz, shunda [w] tovushi hosil boʻladi.

3. Bolalar, qani maymunni ogʻzi qanaqa, u kulganda lablarini qanday qiladi – talaffuz qilamiz [e]. Bu tovushni xuddi maymun

talaffuz qilgandek talaffuz qilamiz. U kuladi va [æ] tovushi hosil bo'ladi.

4. Bolalar, soat yurganda u qanday tovush beradi [tik,tik,tik],soat orqada qolib ketsa mana bunday tovush beradi [ti:k, ti:k, ti:k], endi [i:] ni alohida aytamiz.

Tovushlarni farqlash mashqlari

Bolalarga tovushlar talaffuzidagi farqni sezishni o'rgatish kerak. Shunda tovushni talaffuz qilishdagi xatoning oldini olgan bo'lamiz. Masalan [- s], [- z], [z-s] tovushlarining talaffuzini olaylik. (He sees the trees. She has three books. I see three green pencils). [-z] tovushini farqlashda quyidagi mashqlarni o'tkazish mumkin. O'qituvchi rasmdagi 2ta ariga e'tibor berishni so'raydi, biri Angliyada yashaydi, buni kiyimidan bilish mumkin, 2chisi esa shu erda yashaydi. Angliyalik ari g'ing'illaydi [ð], bizniki esa [z] ovozini chiqaradi. Ular gul ustida uchrashib qolishdi va bir biri bilan suhbat qurishdi. Ular qanday suhbatlashishadi, galma –galdan talaffuz qilamiz [ð], [z]

[r] tovushini talaffuz qilish o'zbek va rus bolalarida qiyinchilik hosil qiladi. Shuning uchun bu tovushga so'zlarni tanlashimiz kerak: green, red, grey, brown. So'ng o'yin tarzida so'z birikmalari beriladi: three grey cats, three brown bears, three green trees.

So'zning toyush tahlili

So'zlarni bir necha marta takrorlash oqibatida ular o'z-o'zidan esda qoladi. Shuning uchun bolalarning e'tiborini tovushlarga qaratish uchun quyidagi mashqlarni qo'llash mumkin. Masalan: [æ], [e] tovushini eshitsangiz qo'lingizni ko'taring: cat , fox, doli, pen, map, cup.

Bolalardan tovushni aytish talab qilinmaydi. Ularning xotirasida tovush timsoli hosil bo'ladi, chunki bu tovushni ular ichki nutqida aytishlari tabiiydir. Talaffuz ko'nikmalari quyidagi tartibda so'z bilan tanishish paytida hosil bo'ladi: namunaga taqlid qilish; tovush-artikulyatsiyasi bo'yicha ko'nikmalarni shakllantirish; bir muddatdan so'ng namunani aytish; farqlanishi qiyin tovushlarni idrok etish va aytish; farqlashda qiyin tovushlarni qaytadan aytish. Tovushni so'zda va yolg'iz aytish. V.V.Bujinskiy tarafidan tavsiya etilgan quyidagi mashqni keltirishni lozim topdik. O'qituvchi hayvonlar rasmini ko'rsatadi va aytadi: I am a cat – Good morning! I am a dog – Good morning. (shunda salomlashish xatti-harakat bilan ko'rsatiladi). Keyin o'qituvchi aytadi «agar ingliz tilida salomlashishni o'rganmoqchi bo'lsangiz, oldin inglizcha tovushni talaffuz qilishni o'rganish kerak.

Uning uchun musiqadagi tor ovozini eslash kifoya. Eshiting [ij], keling harakat qilib ko'ramiz. Bir necha marta talaffuz qilingandan keyin, o'qituvchi «Sholg'om» ertagi qahramonlari bilan salomlashishni taklif qiladi. U ertak qahramonlari tasvirlangan rasmlarni, ya'ni hayvonlarni ko'rsatadi va aytadi: I am a cat, I am a dog va h.k.z. Bolalar har bir qahramon bilan salomlashishadi. Shunday tarzda ertalab bir-biringizni ko'rganingizda salomlashishingiz mumkin, deydi.

Endi mashg'ulotni rolli o'yin tarzida davom ettirish mumkin: bolalar ertak qahramonlarining niqoblarini kiyishadi va salomlashishadi. Ular baland ovozda, xursand bo'lib tegishli xatti-harakatlar bilan salomlashishadi. Bu mashqda bolalar so'zlarni, iboralarni mustahkamlaydilar. Ular nutq namunalari taqlid qilishadi. Mashg'ulot yakunida o'qituvchi aytadi: «Ertak qahramonlari bilan tanishish nihoyasiga yetdi. Keling, xayrlashamiz» va ingliz tilida «Good bye» deyishadi. Bu iborani o'qituvchi bir necha bor takrorlab, bolalar e'tiborini pasayuvchi va ko'tariluvchi intonatsiyaga qaratadi. Keyin bolalar bir birlari bilan xayrlashishadi. Talaffuz ko'nikmalarini shakllantirishda she'rlar va tez aytishlar ham katta ahamiyatga ega.(qiyin tovushlarni o'rgatish uchun ilovada berilgan she'rlarga qarang).

I.3. Inglizcha leksik ko'nikmalarni shakllantirish

Muloqot qilish, so'zlarni turli gaplarda, har xil vaziyatlarda mustaqil ravishda qo'llay olish demakdir. Bog'cha bolalarining yosh xususiyatlarini hisobga olib, leksik minimumga ko'proq konkret ma'noli so'zlar kiritiladi: bolalar tevarak atrofini ifodalaydigan narsa va hodisalar nomlari(otlar), harakatni ifodalovchi so'zlar(fe'llar), rangni bildiruvchi so'zlar(sifatlar) va h.k.z.

Ingliz tilini o'rgatish jarayonida bolalarning so'z boyligi oshirib boriladi. Deyarlik har bir mashg'ulotda yangi so'zlar taqdim etiladi. Inglizcha so'zlarning ona tilidagi ekvivalentlari bilan ma'no doirasining mos kelish-kelmasligi, mavhum – konkret ma'no ifodalashi, mustaqil ma'noli – yordamchi so'z ekanligidan kelib chiqib, maxsus mashqlar o'tkaziladi. Muhimi minimal – kommunikativ darajada fikrni ifodalashga erishish, dasturiy mavzular doirasida tinglab tushunish va gapirish malakalariga ega bo'lishdir. Maktabgacha tarbiya muassasalarida chet til o'rgatish metodikasida leksika ustida ishlashning uch bosqichi tavsiya etiladi:

Birinchi bosqich – tanib olish. Tarbiyachi(muallim) bolalar bilan biron-bir buyum yoki narsani tanib olishga doir o‘yin o‘tkazadi. Bu o‘yinlarda bolalar u yoki bu buyumni anglatuvchi yangi so‘zni o‘rganib olishlari lozim.

Ikkinchi bosqich – takrorlash. Bola tarbiyachi(muallim) ketidan buyumlardan birining nomini takrorlashi lozim. Bolalar o‘zlariga yoqib qolgan o‘yinchoq, kiyim, meva va hokazolarni tanlab olishadi va pedagogning ketidan ularning nomlarini takrorlashadi. Ushbu bosqichda yetarli o‘yinlarni o‘tkazish tavsiya etiladi.

Uchinchi bosqich – nomlash. Bola pedagog yordamisiz muayyan buyum nomini aytishi darkor. Buning uchun turli o‘yinlarni o‘tkazish tavsiya etiladi. Bolalarning ingliz tilidagi so‘zlarni o‘zlashtirib olishlariga doir bosqichma - bosqich ishlar ularni xotirada saqlab qolish va yangi vaziyatda qo‘llay olishni ta‘minlaydi.

Ayrim metodistlar (Matetskaya, 1971) bu uch bosqichli ishni mana bunday ta‘rif-tavsif qiladilar:

1. Nutqiy amaliyotdan ajralgan ta‘limiy tadbir. So‘z nutqiy vaziyatda qo‘llanmaydi.

2. Yangi so‘z tipovoy jumlada qo‘llana boshlaydi, o‘yinlar orqali nutqiy vaziyatda mashq qilinadi.

3. Yangi so‘zni nutq malakalari tarkibida erkin qo‘llanishi kuzatiladi, uning ishtirokida syujetli-rolli o‘yinlar bajariladi.

Psixolingvistik tadqiqotlarga ko‘ra (K.I.Abdulla, 1993; R.Carter, 1998), so‘zlar semantik jihatdan umumlashgan tarzda turli guruhlar sifatida xotirada saqlanib qoladi. Shuning uchun MTM ingliz tilini o‘rgatish metodikasida so‘zlarni alohida tushuntirish shart emas. Bolaga chet tilni o‘rgatishda uning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish asosiy vazifa hisoblanadi. Bunda bolalarning hayotiy tajribalari, o‘rgangan so‘zlari e‘tiborga olinadi. Bolaning ingliz tilida nutqiy faoliyatini shakllantirish mexanizmi oliy nerv sistemasi bilan bog‘liqdir. Yangi so‘z rasmlar, predmetlar harakatlarni ko‘rsatish, zarur bo‘lganda tarjima qilish orqali o‘rgatiladi. Ko‘rgazmalilikdan foydalanish so‘z bilan predmet orasida mustahkam aloqa o‘rnatilishini ta‘minlaydi. Yangi leksik materialni tushuntirishda asosan nutqiy o‘yinlar katta samara beradi. Z.N. Nikitenko tavsiya etgan mashqlar alohida ahamiyat kasb etadi.

Yangi so‘z tushuntirilgandan so‘ng, ya‘ni ma‘nosi ochilgandan keyin, uni to‘g‘ri talaffuz qilishga e‘tibor beriladi, so‘ngra bolalar bilan qiziqarli o‘yin o‘tkaziladi. Bolaning e‘tibori qancha ko‘p

qaratilsa va soʻzni tez-tez takrorlasa, shunda u yaxshi eslab qolish imkoniyatiga ega boʻladi. MTM bolalariga ingliz tili oʻrgatishda yangi soʻzlarni oʻrganilgan soʻzlar bilan takrorlash unumli boʻladi. Chet el MTMda [P.Merry; R.Carter; R.Tapia; K.Klein] ingliz tili oʻrganish metodikasida yangi leksika oʻrgatilganda mnemik usullar qoʻllash yaxshi natijaga olib keladi, yaʼni bolalarni muloqot qilishga yoʻllaydi. Leksikani anglash idrok etish – tushunish – esda saqlab qolish, keyin kerak paytda nutqda qoʻllashdek strategiyaga asoslanadi. Syujetli rolli oʻyinlar va ertaklarni sahnalashtirish kabi oʻyinlarda leksikani oʻrgatish tashkil qilinadi.

Total Physical Response – xatti-harakat bilan javob berish – bu nutq va harakatni muvofiqlashtirish usulidir. Soʻzlar va nutqiy namunalarni verbal holda esda olib qolinadi. Bolalar soʻz va nutqiy namunalarni harakat, imo-ishoralar bilan takrorlaydilar. Bu usul bolalarning ogʻzaki nutq koʻnikma va malakalarini shakllantirishda ishlatiladi. Soʻzning maʼnosiga katta ahamiyat beriladi, grammatika esa induktiv tarzda taqdim etiladi. Masalan, buyruq gaplar: Take the toy! Go to the door!

Key words– Tayanch soʻzlar. Bu usulni ishlatishda bolalar soʻzlarni ona tiliga tarjima qilib oʻrganadilar, leksik ingliz tili soʻzlari koʻproq tovush va maʼnosi bilan eslab qolinadi. Masalan; Dog – kuchuk, chunki rus tilida «dog» soʻzi kuchuk parodasini anglatadi. Yoki squirrel olmaxon, bu soʻzda ikkita (rr) harfi bor. Shuning uchun oʻqituvchi «bu soʻzni bolalar, eslab qolig unda ikkita (rr) bor» deb aytadi.

Perception and Action – Idrok etish va harakat qilish. Bu usul predmetni atrof-muhit bilan bogʻliqligini koʻrsatadi. Masalan: bola yuradi – a boy goes, qushlar uchadi – birds fly.

Word - Families – soʻz oilasi. Masalan: a boy, a girl, children. Bolalar bu soʻzlarni birga eslab qoladilar va nutqda ishlatadilar. The boy is in the room. The girl is in the room. Children are here. Hamma yangi soʻzlar nutq oʻyinlarida takrorlanadi. Bunda bolalar aktiv ishtirok etadilar. Asosiy eslab qolish usullaridan biri – bu fonetik assotsiatsiya metodi, faollashtirish metodi (bolalar bir xil tovushli soʻzlar ishtirokida qiziqarli hikoya tuzadilar), maʼlum qilish metodi (predmet haqida tasavvurga ega boʻlish).

Leksik material bilan ishlash uchun nutqiy namunalarni koʻrib chiqamiz. Bolalarga rangli kartochkalar tarqatiladi, unda predmetlar tasvirlangan: a boy, a girl, a room, a window, a floor, a wall, children, a

door. O'qituvchi bu so'zlarni mavzuviy guruhlarga bo'ladi: 1. a boy, a girl, children. 2. a floor, a window, a door, a wall, a room.

1- nutqiy namuna. O'qituvchi bolalarga rasmni ko'rib chiqishni taklif qiladi, u erda bir nechta o'g'il va qiz bolalar tasvirlangan. Keyin u rasmni ta'riflaydi. This is a picture. This is a girl. This is a boy. They are children. Bundan keyin o'qituvchi har bitta bolaga topshiriq beradi: o'z kartochkalarida o'g'il va qiz bolalarni chizadilar. Bir necha daqiqadan so'ng «Stop» deyiladi va o'qituvchi eng yaxshi chizilgan rasmlarni olib, bolalarga ko'rsatadi va ingliz tilida aytadi: This is a picture. This is Vali's picture. He has a good picture. There are many children in his picture. Endi savollar beradi: How many? How many boys/girls are there? (Let's count). Bolalar javob beradilar: «5 children ...» o'qituvchi iborani tugatadi: « ... are in this picture». O'qituvchi savol beradi: How many boys and girls are there in this picture? Agar bola sanashda xato qilsa, o'qituvchi boshqa bolani yordam berishini so'raydi: No, there are three boys and girls. Keyin har bitta bola doskaga chiqib o'zining rasmni ko'rsatadi va javob beradi, rasmda nechta bolalar bor, undan nechtasi qiz va o'g'il bola.

Nutqiy namunalarni kengaytirish va o'rganilgan leksik materiallarni takrorlash uchun o'qituvchi bolalarning ismi, ularning yoshi kabilarni so'raydi.

2-nutqiy namuna. O'qituvchi bolalarga xonani va turgan joyini harakat bilan ko'rsatib, yangi so'z va iboralarni tushuntiradi: This is a room. We are in the room. This is a door. I am at the door. This is a floor. I am on the floor. This is a wall. I am at the wall. Bolalar o'qituvchining ketidan xor bo'lib takrorlaydilar. Keyin o'qituvchi buyruq beradi: Ahmad, go to the door! Narghiza, go to the wall!, so'ng o'qituvchi bolalar bilan o'ynaydi. Masalan, koptokni otib, Oyshaga aytadi. «Put the ball on the table/floor, dialogda har bir bola ishtirok etadi:

The boy is at the door. Who is he?

He is Jalol. He is a boy.

The girl is at the wall. Is she Saida?

No, she is Nigora. She is a good girl.

The ball is on the floor. What is it? What colour is it?

It is a ball. It is a blue ball.

Is it my toy?

No, it is my toy.

Are the wall, floor, door in the room? – Yes, they are.

Bundan so'ng o'qituvchi harakat o'yinini o'ynashni ingliz tilida taklif qiladi: Touch the floor with one hand! Touch the floor with both hands! (with right/left hand). Touch the wall with two hands (left/right hand). Boys, go to the right wall, girls, to the left wall! Go back to your seats!

Bu namunalarni tugata turib o'qituvchi chizilgan rasmlarga (o'g'il, qiz bola, onani, polni, devorni, shipni, eshikni, derazani) chizishni so'raydi. Keyin bolalar o'qituvchi ketidan so'zlarni takrorlaydilar.

3–nutqiy namuna. Tana a'zolari. O'qituvchi bir odam tasvirlangan rasmni ko'rsatadi, har bir tana a'zosini ko'rsatib, uni ingliz tilida talaffuz qiladi. Bolalar o'qituvchi ketidan takrorlaydilar, talaffuz qiladilar.

Navbatdagi bosqichda o'qituvchi buyruq va iltimos so'zlarini ishlatib, ingliz tilida bolalarga aytadi:

Rise your right hand!	Put your left hand on your head!
Touch your neck with both hands!	Put your hands on your shoulder!
Rise your right/left leg!	Turn your body to the right/left!
Rise your hands, clap!	Turn your body to the right/left!
Bend your body and touch the floor with hands!	

Oldin bu buyruqlarni o'qituvchi o'zi bajaradi, so'ng butun guruh bajaradi va, nihoyat, va har bir boladan buyruqni bajarishni so'raydi.

O'tilgan yangi so'z va iboralarni mustahkamlash uchun har bir bolaning o'zi do'stiga buyruq berishni iltimos qiladi. So'ng o'qituvchi bolalarga tayyor rasmlarni beradi, unda qiz va o'g'il bola tasvirlangan bo'lib, ularni tana qismlarini ranglarga bo'yashni va bu so'zlarni ingliz tilida takrorlashni buyuradi. Shunday usulda bolalar so'zlarni talaffuz qiladilar, ramz bilan chizadilar yoki bo'yoqlar bilan bo'yadilar va nutqiy namunalarini talaffuz qiladilar. Shu tarzda bolalar yangi leksikani eslab qoladilar.

Bundan tashqari ko'nikma va malakalarni hosil qilish uchun boshqa mashqlarni ham bajarish mumkin. Masalan, o'qituvchi sonlarni noto'g'ri tartibda aytadi. Bolalar uning xatosini topishlari va to'g'rilab aytishlari kerak.

I.4. Bog'cha bolalarining og'zaki nutqida grammatik ko'nikmalarni shakllantirish

Grammatik konstruktsiya nutqiy namunalarni, ingliz tili tovushlarini talaffuz qilish uchun aniq sharoitlar yaratib berish kerak. Bolalarga ingliz tilini o'rgatishda milliy sharoitlarni ko'zda tutib, dastur va reja tuzish kerak. Ingliz tilida og'zaki nutq ko'nikma va malakalarini hosil qilishda nutqiy amaliyot qancha ko'p bo'lsa, shuncha tez va puxta maqsadga erishiladi.

Ingliz tili grammatikasini o'rgatish nutqiy namunalar asosida, o'yin tarzida, maxsus usul va yo'llar bilan amalga oshiriladi. Masalan.

1. O'qituvchi gap tuzadi, uni bolalar diqqat bilan eshitadilar. So'ng bolalar gapdagi har bir so'zni talaffuz qiladilar, bunda jihozlar, ko'rgazmali qurollar ko'proq ishlatiladi. Kerak bo'lsa ona tiliga tarjima qilib beradi, so'roq va inkor etuvchi gaplarni jihozlar asosida yoki ramzlar bilan tushuntiriladi. Masalan, o'qituvchi o'yinchoq-ayiqni bolaga ko'rsatib aytadi: This is a bear. It is a bear. Bolalar o'qituvchi ketidan qaytarishadi. Keyin qurbaqani ko'rsatib, aytadi. It is not a bear. It is a frog. Is it a bear? Bolalar javob beradilar: No, it is not. What is it? It is a frog. Bolalar yangi so'z ma'nosini tushungandan so'ng, o'qituvchi ularni talaffuz qilishga undaydi. Bolalar alohida va xor bo'lib darak, so'roq va bo'lishsiz gaplarni takrorlaydilar.

2. Ko'plik soni bilan tanishtirish uchun quyidagi o'yin qo'l keladi. O'qituvchi ko'p narsalarni ko'rsatib, ramzlarni ishlatishi mumkin.

– Bolalar mana bu rasmga qarang. It is a girl. It is the second girl. So'ng o'qituvchi qizil tayoqchani ko'rsatib ko'plik songa e'tiborni qaratadi. Two girls are on the picture. Demak biz 2 yoki 3 ta narsa haqida gapirsak, so'zga [s] yoki [z] qo'shiladi. dog – dogs, pen – pens. Shundan so'ng o'qituvchi boshqa so'zlar bilan ko'plik sonni ishlatadi. U qizil tayoqcha ko'tarsa, ko'plik son [s] ishlatiladi, sariq tayoqcha ko'tarsa [z] ishlatiladi. [iz] qo'shiladigan so'zlarni ham albatta olish kerak; masalan, box – boxes, dress – dresses, dish – dishes.

3. Bolalar darak, so'roq va bo'lishsiz gaplarni tuzishlari uchun rangli kubiklarni, har xil ramzlarni ishlatishlari mumkin. Bolalar kubiklar orqali gap tuzishni o'rganadilar. Masalan: qizil kubik – ega, sariq kubik – kesim, yashil kubik – to'ldiruvchi va hokazo (Bolalarga kesim, ega so'zlari aytilmaydi).

I like an ice-cream.
qizil – sariq – yashil

This is a bear.
qizil – sariq – yashil

Bo'lishsiz gap tuzish uchun yana bitta oq kubik ishlatishimiz mumkin, so'roq gap uchun esa kubiklarning o'rnini o'zgartirishimiz mumkin.

Is this a bear?

sariq – qizil – yashil

Do you like a toy?

pushti – qizil – sariq – yashil

Bolalar kubiklar yordamida so'roq, bo'lishsiz, darak gaplarni tuzib ranglarni o'zgarishi orqali gapda so'z tartibini bilib oladilar.

4. Aniq va noaniq artikllarni o'rgatishda ko'proq rangli dumaloq shakllarni ishlatishimiz mumkin. «a» – gunafsha rang, «an» – siyoh rang, «the» – och yashil rang, ular so'zlarga (otlarga) yopishtiriladi. Masalan, so'zlarda: a toy – an apple, the toy – the apple, so'ng nutqiy namunalarda o'qituvchi turli rangli dumaloqcha shakllarni ko'tarib aytadi. It is a fox. It is a red fox. The fox is in the box.

5. «Oziq ovqatlar» mavzusi o'tilganda kichkina so'zlarni «a, an, the,» biz oziq ovqatlarga yopishtirib qo'ymaymiz.

– Bolalar, biz oziq ovqatlarni, sabzavot va mevalar nomlarini kichkina so'zlarisiz talaffuz qilamiz; butter, bread, milk, carrot, apple, banana. Bolalar bu so'zlarning talaffuzini takrorlaydilar.

– Bolalar, endi men hayvonlarning nomlarini aytaman. Siz esa ular nimani yaxshi ko'rishlarini aytasiz. Lekin like so'ziga [s] ni qo'shamiz.

Rabbit – it likes carrots.

Monkey – it likes bananas.

Elephant – it likes apples va hokazo.

Endi siz magazinga borasiz va xohlagan narsangizni sotib olasiz. Lekin oldin ingliz tilida salomlashib, so'ng xohlagan narsangizni so'raysiz.

– Good morning!

– Good morning !

– I want to have apples.

– Take apples.

– Thank you !

– You are welcome !

Ramz bilan tasvirlangan rasmlarni quyidagi gaplarda anglash uchun ishlatish mumkin.

I am fine (OK)

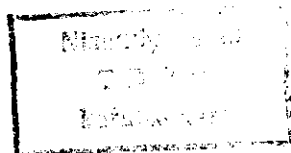
I am so-so

I am bad

923119

7. Shunday gaplarni anglash, tushunish ko'nikmalarini hosil qilish va amaliyotda ishlatish malakalarini hosil qilish uchun buyruq va iltimos gaplar juda foydalidir. (qarang Total Physical Response). Chunki grammatik materiallar nutqiy namunalar asosida o'rgatiladi.

1.5. MTM bolalari og'zaki nutqidagi xatolarni bartaraf etish usullari

MTM bolalarining inglizcha nutqida grammatik qatorni shakllantirish uzoq davom etadigan jarayondir. Bolalar nutqini nafaqat mashg'ulotlarda, balki ularning kundalik hayotida ham kuzatib borish mumkin.

Tuzatilmagan grammatik xato nafaqat so'zlayotgan bolada, balki ayni paytda, uni tinglab turgan barcha bolalarda noto'g'ri fikrni mustahkamlash demakdir. Xatoni xushmuomalalik va ehtiyotkorlik bilan tuzatish lozim, bu ishni bola ortiqcha hayajonlanib turgan paytda amalga oshirmaslik kerak. Uning nutqiy xatosini takrorlamaslik lozim, yaxshisi to'g'ri shaklni bir necha marta takrorlagan ma'qul. Tuzatishni baland ovozda bajarish kerak, toki uni barcha bolalar idrok etishsin.

Pedagog nutqi bolalar nutqining shakllanishida va rivojlanishida katta ta'sir kuchiga ega. Bolalar muallim nutqining ravonligi va ifodaliligini his etadilar. Shu bois pedagog o'z nutqini doimo takomillashtirib borishi, uning grammatik jihatdan to'g'ri bo'lishiga intilmog'i kerak.

MTM bolalarining nutqida grammatik xatolarni tuzatish yo'l va usullarini quyidagicha ta'riflash ma'qul.

FONETIKA. Unli tovushlarni talaffuz qilishda sodir bo'ladigan tillararo interferentsiya.

[æ] Bolalar bu tovushni o'zbek tilidagi «besh» so'ziga o'xshab talaffuz qiladilar. Uni maymun kulganday talaffuz qilish kerak [æ-æ-æ]

[e] – maymun xafa bo'lganda

[e:] – maymunni jahli chiqqanda

[i] quyidagi so'zlarda kid, kitty o'zbek so'zi «biz» talaffuz qilinadi. Ingliz tilida takrorlang. Kid, kitten.

Diftong va triftonglar quyidagi so'zlarda owl, chair, bear, pear, flower, fire talaffuz qilinadi. [au, əə, iə, aiə, auə]

TIL ICHKI INTERFERENTSIYASI

Tovushlar o'rtasida uchraydi [e-e]

Tovushlarni ajratish mashqi – bolalar maymun qanday kuladi ko'rsating [e], maymun xafa bo'lganda [e-e-e], qo'y qanday tovush chiqaradi [be-be-be], maymun jahli chiqqanda [e:- e:- e:]

Uzun va qisqa unli tovushlarni talaffuz qilinayotganda xatolar sodir bo'ladi. Bolalar talaffuz qiling [i-i:] – [i-iii], soat qanday yuradi [tik-tik], orqada qolgandachi [tiik-tiik]

Keling xirgoyi qilib ko'ramiz. [ʌ- a:] – [a – aaa] talaffuz qiling [bʌbl-gla:s]

[o-o:] - [o-ooo] talaffuz qiling [not-fo:k]

[u-u:] - [u-uuu] eshikni taqillatamiz [tuk-tuk], endi charchab qolganimizda [tuuk-tuuk]

UNDOSH TOVUSHLARNI TALAFFUZ QILISHDAGI TILLARARO INTERFERENTSIYA

[k]- tipratikan ixragandagi tovush, o'pkangizdan havo chiqaring [k- k- k]

[t]- tilingizni uchini tishingizni tepasiga qo'ying va ayting [t-d]

[d]- tilingizni uchini tishingizni tepasiga qo'ying va ayting [d-d]

[l]- tilingizni uchini tishingizni tepasiga qo'ying va ayting [lemon]

[p]- keling ko'rsatamiz paraxodni trubasidan qanday qilib tutun chiqadi, truba tor, havoni itarib chiqarishimiz kerak. [p-p-p]

[h]- nafas olamiz va chiqaramiz (havoni) [h-h-h]

[r]- tilingizni tepaga ko'taring va xuddi kuchuk irillaganday talaffuz qiling [r-r-r]

[θ]- tilingizni tishingiz orasiga qo'ying va ilondek tovush bering [θ-θ-θ]

[ð]- tilingizni tishlaringiz orasiga qo'ying va aridek g'o'ng'illang [ð-ð-ð]

[w]- lablaringizni dumaloq qilib cho'chchaytiring xuddi filnikidek [w-w-w]

[tʃ] - «choy» so'zini talaffuz qiling.

TIL ICHIDAGI INTERFERENTSIYA

[t-d] -Teddy Bear – Daddy Ted

[θ-ð] -Three thin trees

[ð-z] -This is Zoo.

[θ-s] - This is a thin snake.

[s-z]- I can see a zebra in the Zoo.
[n-ŋ] - xuddi qo'ng'iroqday talaffuz qilamiz [din-din]
[v-w]- Violet, wolf wants water.
[f-v]- fruit-vegetable

LEKSIK BOSQICH

Cold – cool. It's cold in winter. It's cool in autumn.

Ride-drive. I can ride a bike. I can drive a car.

Child – children. Bola – bolalar. This is a child. These are children.
Farqini tushuntiring.

Goose – geese. G'oz – g'ozlar. There is a goose. There are geese.
I am full. – I am hungry. Mening qornim to'q. Men ochman.

To play a game. Let's play a game.

Home – house. There is a house. It's my home.

Food – meal. Animal cannot live without food. I have breakfast in the morning. It's my first meal.

The hand of the clock – rasmlarni ko'rsating, u erda soat millari xuddi qo'lday ko'rsatilgan.

Legs – feet – paws. Giant's legs are long. The dog has four paws.
Doll's feet are little.

Small – little. This dog is not little, it's old. It's very small.

High – tall. Botir is a tall boy (bo'yi baland). This house is high (baland uy).

GRAMMATIK BOSQICH

Nutqiy namunalarning darak, so'roq va bo'lishsiz gaplardagi so'z tartibi. Ramzlar bo'lmish rangli kubiklarni tayanch vosita sifatida ishlatish mumkin. Bunda bolalarga rangli kubiklarni gapdagi so'z tartibida ko'rsatish mumkin, ya'ni ega, kesim va hokazo. Masalan: It is a doll. (yashil – qizil – sariq).

Aniq va noaniq artikllar – Bunda ham qo'shimcha ranglarni ishlatish mumkin. The – pushti rang, «a» va «an» artikllari – och yashil rang.

Otlarda ko'plik son. Bolalarga muayyan so'zlarga «s» yoki «es» qo'shilishini tushuntirish.

I.6 Bog'cha bolalariga tinglab tushunish va gapirishni o'rgatish

MTM bolalarining nutqiy namunalaridan biri bu gapirishdir, bunda tinglash bilan birga og'zaki muloqot sodir bo'ladi. Shunday ekan biz MTM bolalarida tinglab tushunish va gapirishning ko'nikma va malakalarini hosil qilishimiz kerak (yoki shakllantirishimiz kerak). Birinchi navbatda bolalarni tinglab tushunishga o'rgatishimiz lozim. Har bitta so'z, iboraning ma'nosini to'g'ri tushuntirib berish, atrof muhit bilan bog'langan holda olib boriladi. Bu bolalarning fikrlash qobiliyatini shakllantiradi. So'zlarni predmetlar, ko'rgazmali materiallar bilan tushuntirish kerak, hamda turli o'yinlar tarzida olib borish mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va o'qitish tizimida bola faoliyatini tashkil etishning asosiy shakli o'yinlar muhim o'rin tutadi. O'yin jarayonida bolalarning ruhiy sifatleri va shaxs sifatidagi xususiyatlari yuqori sur'atlar bilan shakllanadi, ularning diqqati va xotirasi rivojlanadi. O'yin sharoitida bolalar o'z diqqat e'tiborini bir joyga yaxshiroq jamlay oladilar, tez va ko'p eslab qoladilar.

Bola o'ynash orqali o'qiydi, o'rganadi, chunki o'qishni tilning yordamisiz amalga oshirib bo'lmasiligi bois, o'yin jarayonida bolalarda nutq rivojlanadi, lug'at boyiydi.

O'zbekiston bolalar bog'chalarida bolalarga inglizcha so'zlashish nutqini o'rgatishda o'rganilayotgan tilda faol nutqqa undovchi o'yinlarga katta ahamiyat beriladi. Ayni paytda o'yinning afzalliklari quyidagilardan iborat:

O'yinda bolalarni faol nutqiy harakatga undovchi aniq vaziyatlar yaratiladi.

O'yinda bolalarga tilni o'rgatish jarayonida zarur bo'lgan nutqiy mashqlar uchun shart-sharoitlar yaratiladi.

O'yinda har bir so'z harakat bilan bog'langan, aniq mazmun bilan to'ldirilgan, bu esa o'quvchilarga yangi so'zlarni tushunish va ularni o'zlashtirishni osonlashtiradi. Ayrim so'z birikmalari va gaplarni ko'p martalab takrorlash, bu nutqiy birliklarni puxta eslab qolish va ularni o'rganilayotgan tildagi faol lug'atga kiritishga yordam beradi.

O'yindan samarali foydalanish maqsadida tarbiyachi uning maqsadini va o'yin jarayonining borishini, bu o'yinda o'zining va bolalarning tutgan o'rnini aniq tasavvur qilish lozim. Mazmuni tanlash esa bolalarning rivojlanish darajasi va tarbiya vazifalaridan kelib chiqib amalga oshiriladi. Mazmun bolalarning imkoniyat darajasi

va ular uchun tushunarli bo'lishi lozim, lekin u bolalarda o'yinga bo'lgan qiziqishning yo'qolmasligi uchun juda ham soddalashtirib yuborilmasligi kerak.

Boshqa millat bolalarini ingliz tiliga muvaffaqiyatli o'qitish uchun o'yinlar tizimini yaratish, shuningdek, bu tizimning amaliyotga joriy etilishini ta'minlovchi metodik usullarni ishlab chiqish zarur. Bolalarda nutqiy qobiliyatlarni rivojlantirishga (inglizcha nutqni tinglay bilish va tushuna olish, ingliz tili tovushlarini to'g'ri aytish, gap tuzish, berilgan savolga javob qaytarish va o'zi ham unchalik murakkab bo'lmagan savollar berish) yordam beruvchi o'yinlar quyidagilarga bo'linadi:

Birovlarning rolini tushuna olish qobiliyatini shakllantiradigan o'yinlar.

Ingliz tilida gapirish ko'nikmalarini rivojlantiradigan o'yinlar.

Bog'cha bolalariga ingliz tili tovush, so'z va ibora ko'nikma va malakalarini shakllantirish uchun quyidagi o'yinlarni qo'llash mumkin: «Listen and recognize». O'qituvchi so'zni, iborani, so'z birikmasini aytadi. Bolalar tinglab tushunganliklarini tegishli harakat bilan ifodalaydilar: chapak chalib, o'ynab, sakrab va hokazo. Bir xil so'z ibora va gaplarni o'qituvchiga taqlid qilib takrorlaydilar. Xato qilgan bolalar joylariga o'tiradilar.

Ikkinchi yil o'rgatishda yanada qiyinroq topshiriq berish mumkin, masalan: gapni to'g'ri tuzilganligini topish. O'qituvchi qo'g'irchoqni ko'rsatib, uni ta'riflaydi: It is a doll. Her name is Ann. It is beautiful. I can play with it. Shundan so'ng bolalar ham xuddi shunday tarzda takrorlashlari kerak.

Bog'cha bolalariga ingliz tilini o'rgatishdan maqsad ularda muloqot vositasi sifatida eng oddiy inglizcha nutq malakalarini shakllantirishdir. Bu nutq dialog va monolog shaklida bo'lishi mumkin. Muloqotning ko'p qo'llaniladigan shakli dialogdir, shuning uchun bolalarga inglizcha so'zlashuv nutqini o'rganishning dastlabki bosqichida tarbiyachi dialogik nutqni rivojlantirishga e'tibor qaratishi kerak.

O'qitishning boshlang'ich bosqichidan bolalar berilgan savolni tushunishi va unga javob qaytarishni, shuningdek, o'zlari savol berishni o'rganishi darkor. Savol berish nafaqat ingliz tilini o'zlashtirishda, balki ona tilini o'rganishda ham juda qiyin vazifa hisoblanadi. Buni ta'lim jarayonida hisobga olish zarur. Inglizcha lug'atni boyitish jarayonida dialogik nutqni rivojlantirishga oid ishlarni yanada murakkablashtirish lozim. Mashg'ulotlarda shunday vaziyatlar yaratish

zarurki, toki har bir bola ingliz tilida gapirishga intilsin va ularda shu tilda gapirish istagi bo'lsin.

Ushbu maqsadda kutilmaganlik xususiyatlaridan ko'proq foydalanish kerak, bu esa bolalarda ingliz tilida gapirayotgan kishiga nisbatan qiziqish uyg'otish imkonini beradi. Inglizcha so'zlashuv nutqini rivojlantirish nafaqat mashg'ulotlarda, balki undan tashqarida, bolalarning erkin faoliyatida ham davom ettirish lozim.

Til muloqoti asosan 2 turda olib boriladi: dialog va monolog. MTMda ko'proq dialog shakli ishlatiladi. Dialogni keng tarqalgan turi – polilog. Polilog xuddi dialog xususiyatlariga ega. Polilogni eng yaxshi usullaridan biri – bu rolli o'yinlar kiritilgan holda ertakni sahnalashtirishdir.

Dialog turlaridan yana biri – savol - javobdir, biz uni MTMda ham ko'p ishlatamiz. Quyidagi dialog namunalari tavsifiya etamiz. Ularni biz ikki qismga bo'ldik, ular bog'cha bolalari tomonidan oson qabul qilinadi.

Birinchi qism:

Salomlashish

Good morning/day, evening/night!

Hello!/Hi!

How are you?

Tanishish

I am

What is your name?

Xayrlashish

Good bye!

See you tomorrow.

See you.

Bye – bye.

Tabriklar va istaklar

Happy birthday to you!

Happy New Year!

Minnatdorchilik bildirish va kechirim so'rash iboralari.

Thank you!

You are welcome!

Thanks a lot/

Yes, please.

Thank you very much.

I am sorry. It's a pity.

Muloqot iboralari

(Ular quyidagi jadvalda ko'rsatildi)

JADVAL 1

Rozilik berish

– Open the window! – OK! With pleasure. – Give me a box! – Here you are!

Gumon

– Is he a good boy? – I don't know him.

Rad etish

– Open the window. – I don't do it.

Savol

----- qarama-qarshi gap

–Take the pen and put it in the bag.

–What is the pen?

Rozilik bermaslik

– Open the window. – No, it's cold.

– Have you a pencil. – Yes, I have, but I can not give you.

– Let's go to the park. – No, let's play here.

Mumkin emas

– I want to have this toy.

– Don't take this toy!

So'ralgan

informatsiyaga ma'lumot berish.

– Do you like Bobur or Dilbar?

– I like Dilbar. She is

a nice girl.

Qarshi savol

-Are you a fox? -What about you?

Ma'lumot-ma'lumot

– I am a bear. – I am a dog.

Iltimos takrorlash va tushuntirish

– Give me a pen! – What colour's the pen?

Ruxsat berish

May I take this toy? – Yes, you may.

Buyruq!

Give the ball to Anvar!

Savol-javob

Is it a dog? – No, it is not.

Gapirishning yana bir shakli – bu monolog. Biz monolog deganda bolalarning o'zlari mustaqil ravishda so'zlashishlarini tushunamiz. U 2-3 gapdan iborat bo'lishi mumkin. Bu bolalarning monologik nutqi qandaydir mavzu bo'yicha oldin eshitgan so'z va iboralardan bo'lib, ular oldindan yod olingan bo'ladi.

Monolog nutq dialog nutqqa qaraganda ancha murakkab bo'lib, bu bitta odam tomonidan amalga oshiriladigan nutqdir. Monolog nutqda bitta kishi gapiradi, qolganlar esa tinglaydilar. Monolog nutq ko'pchilikka qarata aytilgan nutq bo'lgani uchun, u har doim mantiqiy

jihatdan izchil, grammatik jihatdan hammaga tushunarli va ravon bo'lishi kerak.

Monolog nutq yaxshi xotirani, nutqning shakl va mazmuniga qarab diqqatni yo'naltirishni talab qiladi. Shuning bilan bir vaqtda monolog nutq tafakkurga tayanadi. Monolog nutq tinglovchilarga tushunarli bo'lishi uchun yoyiq gaplardan, aniq lug'atdan foydalanish kerak.

Hikoya qila olish qobiliyati kishilarning muloqotda bo'lish jarayonida katta rol o'ynaydi. Bola uchun esa bu qobiliyat bilish vositasi, o'z bilimlarini, tasavvurlarini tekshirish vositasi hisoblanadi.

Bolalarda monolog nutqni shakllantirish ularda mantiqiy tafakkurning rivojlanishi bilan bog'liqdir. Bundan tashqari, bola nutqi monolog nutqqa aylanishi uchun u tilning lug'atini va grammatik tomonini erkin egallagan bo'lishi kerak.

Ingliz tilini o'rgatish metodikasida monolog va dialog nutq uzviy bog'langan holda o'rgatiladi.

Bog'cha bolalarining og'zaki nutqini shakllantirish uchun mikrodialog va mikromonologlarni ishlatishimiz mumkin. Mikrodialog – bu 2-3 iboralardan iborat bo'ladi, mikromonolog esa 2-3 gapdan iborat bo'ladi.

Bog'cha bolalarining og'zaki nutq malakalarini shakllantirish uchun bosqichda kechadi.

1- bosqich. O'qituvchi jih'ozlar asosida bolalar bilan mikrodialog olib boradi (oldindan o'tilgan leksika va grammatika materialidan foydalanishadi).

It is a doll.

What is it? – It is a doll

What's her name? – Her name is Narghiza.

Is it a doll? – Yes, it is.

2- bosqich. Bunda bolalar narsalarni imitatsiya qilish orqali (esga tushurish) mikrodialog-namuna tuzishlari mumkin, unda o'qituvchi o'zi yordam beradi (o'yinchoqlar va imo - ishora bilan).

3- bosqich. (qurish – yasash). O'qituvchi boshqa o'yinchoqni (a fox) oladi va savol beradi.

What is it?

It is a wolf.

So'ng bolalarga o'zlari savol berishni so'raydi.

Is it your toy?

No, it is your toy. My toy is in the box.

Bolalar o'qituvchining ketidan takrorlaydilar va shunga o'xshash gaplarni o'qituvchi yordamida tuzadilar. O'qituvchi keyingi savolni beradi.

Are they friends?

I don't know. (O'qituvchi o'zi javob beradi, ikkilanib. So'ng keyingi savolni beradi.)

Do you like to play with your fox?

Yes, of course! O'qituvchi berilgan savolga javobni ma'qullaydi. O'yin tarzida nutqiy namunalarni o'zlashtirish.

Bolalar, biznikiga meh'monga qo'g'irchoq keldi. Dilbar, uning o'rtoqlari ko'p. Keling, u bilan suh'batlashamiz va undan o'rtoqlari haqida so'raymiz.

Good morning, children! -- Good morning!

My name is Dilbar. What about you?

My name is ...

O'qituvchining stoli ustida o'yinchoqlar (hayvonlar) bor. U yoniga qo'g'irchoqni qo'yib, aytadi: I have many friends. What is it? Bolalar javob beradilar.

– Ask them what their names are? Bolalar, o'qituvchi ko'rsatayotgan hayvonlarning ismlarini so'raydilar. So'ng qo'g'irchoq bolalardan so'raydi.

– Who are your friends?

– My friend is Bobur...

– Is your friend Temur too? – No, he is not my friend.

– Is Bobur a good boy? – Yes, of course!

O'qituvchi jim bo'ladi va bola qo'shimcha qiladi. I like Bobur. Bolalarga tanish bo'lgan boshqa savol-javob turlarini ishlatish mumkin.

Bog'cha bolalarining dialog nutq malakalarini shakllantirishda topshiriqlar va jihozlar nafaqat o'zlashtirishga o'rgatadi, balki uni anglab o'rganishga ham yordam berishi kerak. Bunda dialogik mashqlar bajarish leksik-grammatik mashqlarni shakllantirishda katta rol o'ynaydi, hamda muomala qilish va oddiy til xususiyatlarini va dialogik nutqni o'zlashtirish imkonini beradi.

Kommunikativ maqsadga muvofiq dialoglar bir necha xil bo'lishi mumkin.

– oddiy savol - javob – Is it a cat? –Yes, it is.

– tasdiqlovchi yoki inkor etuvchi savol va javob;

– hajmi, shakli haqidagi savol va javob;

Dialog savoldan emas, tasdiqlashdan boshlanadi:

– You have a nice dress. – Yes, I have

Biron bir harakat qilish uchun fikr almashib, biror narsaning sababi haqida suhbatlashish. Masalan: I want to play. Let's play! Bu tarzda ko'proq o'yin o'ynash kerak, shunda bola aktiv qatnashadi. Masalan, o'qituvchi o'yinchoqli uyni ko'rsatib, dialogga tovush beradi. – Who lives in this house? – The dog does. Boshqa javob. The dog lives in this house. – Does the cat live in this house? – No, it doesn't live in it.

So'ng o'qituvchi boshqa o'yinchoqni ko'rsatadi va shunday tarzda dialog tuzishni so'raydi. Keyin «Teremok» ertagini sahnalashtirish mumkin. O'qituvchi bolalarga rollarni taqsimlaydi: You are a bear. You are the dog. You are a fox. Bolalar ertakni sahnalashtirishadilar «qurbaqa» uyda, u aytadi : I am a frog. The frog is in the house.

Uyni yoniga tulki keladi va so'zlaydi: Who lives in the house? Ertakni ko'rib o'tirgan bolalar aytadilar: The frog does. Qurbaqa javob beradi: The frog lives in the house. Tulki: May I live with you?–You may, I want to have a friend.

Berilgan hamma namunalarda o'qituvchi bolalarning til materiallarini egallaganligiga katta e'tibor berish kerak. Bunda o'qituvchi ko'proq ko'rgazmali materiallar ishlatishi kerak.

Bog'cha bolalariga ingliz tili o'rgatishda notanish nutqni ham ishlatish mumkin. Masalan: O'qituvchi olmani ko'rsatib, bu nima, u qanaqa rangda, deyishi mumkin. So'ng boshqa narsalarni ko'rsatib, savol beradi. Shunda bolalardan kim javob bera olsa va savollar tuza olsa o'sha shu olmani oladi.

What is it? – It is a car.

What colour is it? – It is red.

Is it your car? – No, it is not.

Whose car is it? – It is my car.

Dialog nutqni nutqiy namunalar asosida o'rgatish mumkin. Bir necha xil predmetlarni olib, ularning o'rnini o'zgartirib mikrodialog tuzish mumkin. (There is a fox on the table.)

3-JADVAL

Konstruktsiya

Predmetlar tasviri

Joylar tasviri

There is/are

A bear, a fox, a rabbit.

on, in, under the table, house, box

Obyekt

Konstruktsiya

Predmetlar ta'sviri

The boy/girl/Anvar/I like(s) ice-cream/a cat/a ball my brother want(s)

Shuni e'tiborga olish kerakki, o'qituvchi nutqiy namunalarni o'rgatayotganda ko'rsatilgan, bilgan so'zlarni ishlatishi kerak.

Boshqa variant ham ishlatish mumkin. Masalan, boladan kerakli so'zni olib, uni rasmlar bilan solishtirishni, boshqa holda esa ona tilidagi so'z va iboraga solishtirishni so'raydi. Bunda bolalar ma'nosini anglamasdan takrorlaydilar : There is a fox on the table (a bear, a frog)

– What colour is the fox? – It is red.

– Is there a brown fox on the table? – No, there is not. It is not on the table .

– Where is a brown fox? – It is on the shelf.

– And what about a brown bear? ...

Shu tarzda o'rin almashish mashqlari bolalarda dialog nutq malakalarini shakllanishida yordam beradi. Unda bolalarning fikri shakliga, ma'noga o'giriladi. Oddiy nutqiy namuna tarkibi almashirilishi mumkin.

– Give the ball to Feruza (a doll, a bear, a frog) .

– Take the bear (frog, doll).

Bolalarga dialog nutqni o'rgatishda mana bunday mashqlar ham foyda beradi: Do you want to have a toy? – Yes, I do. Bundan keyin o'qituvchi bolalarga buyruq beradi: Ahmad! Give a bear to Holida! Botir, take this doll and give it to Askar. So'ng savol- javob bajarishga buyruq beradi – Is it your fox? – Yes, it is. – Give the fox to Samad, please.

Birinchi bosqichda bolalar faqat o'qituvchi bilan muloqot qiladilar, lekin bolalarga bir-birlari bilan ingliz tilida muloqot qilishni o'rgatish kerak. Shuning uchun ularni dialog tuzishga undash kerak, o'qituvchi biror kimsaga bir nimani ma'lum qilishga o'rgatmog'i lozim.

Bolalarga dialog nutq bilan birga monolog nutq o'rgatilar ekan, unda ko'proq «pastki yo'l bilan» usulini qo'llash tavsiya etiladi.

Bolalarga o'yinli topshiriqlar beriladi. Masalan, Bolalar, biznikiga ayiqcha mehmonga keldi. U qanaqaligini, u haqida gapirganlarni yaxshi ko'radi va boshqalar haqida hikoya eshitishni yoqtiradi. Kim u haqida gapirib beradi? Siz o'zingiz haqida gapirib berishingiz mumkin. Kimni hikoyasi yaxshi bo'lsa, u o'sha bilan o'ynaydi. Shu tarzda

bolalarga yordamchi ramzlar, imo-ishoralar, belgilar ishlatish taklif qilinadi. Qancha ko'p shunday yordamchi shakllar berilsa, shuncha ular notanish monolog nutqni ifodalay oladilar. Masalan, bolalar tez aytishlar, she'rlar o'rganadilar. Ularni eslab qolgandan so'ng, o'qituvchi rasmlarni bolalarga ko'rsatadi. Shu rasmlar asosida bolalar she'rlarni aytishadi. Lekin oldin bolalar turli ramzlar ishlatib asosiy iboralarni aytishlari kerak. So'ng bu iboralarni kengaytirishga buyruq beriladi. O'qituvchi ramz sifatida rasm beradi. Unda bir o'g'il bola bilan yo'lbars tasvirlangan. – I am a boy. O'qituvchi bolani silaydi. – I am a good boy. – I am a tiger. O'qituvchi boshqa ramzni ko'rsatadi, unda yo'lbars jahli chiqqan. – I am an angry tiger.

Bu bosqichda ko'proq xor bo'lib, keyin esa yakka tartibda, (agar bolalar talaffuz paytida xatolar qilsalar) takrorlash usuli qo'llaniladi. Bu ishni tugata turib, o'qituvchi oldin o'tilgan nutqiy namunalarni takrorlashi lozim, ya'ni o'qituvchi turli rasmlarni – ramzlarni ko'rsatib o'sha nutqiy namunalarni takrorlatadi.

MONSTER

The monster has a big head. It has a little mouth, a small nose and three eyes. The eye in the middle is much bigger than the others. It has a long neck that is a bit fat. The right arm is longer than the left one. The right hand has three fingers and the left one has six. The monster has five legs. The outer legs, both right and left are thick... The one in the middle is very thin and the other two are normal size. Its short tail is furry at the end.

Oldin Total physical response olib boriladi, qandaydir ish-harakatini bajarish uchun buyruqlar va iltimoslar ishlatiladi. Shundan keyin bolalar matnni eshitishlari kerak, so'ng unga savollar qo'yiladi, bunda o'qituvchi jihozlar ishlatadi. O'qituvchi «Monstr» o'yinchog'ini ko'rsatib savollar beradi: What is the monster? How many eyes/legs has it? Has the right hand five fingers? Is it small or tall?, etc.

Matn ustida ishlash bosqichining maqsadi – bu matnni qay darajada tushunganligini tekshirish va keyingi bosqichga o'tishdan oldin uni mustahkamlash. Matn mazmunini tushunib, bolalar «monstr-dragon» o'yinchog'ini ta'riflaydilar va uning uyini, joyini tasvirlaydilar.

Monolog nutq malakalarini shakllantirishda matn ustida ishlashda boshqa variantni ham qo'llash mumkin. O'qituvchi o'zi haqida gapirib beradi va o'zini ta'riflaydi, bunda sekin gapiradi va intonatsiyaga

e'tibor beradi. So'ng bolalarga o'zlari haqida gapirishni topshiriq qilib beradi. Keyin tana a'zolarini ko'rsatishga va savollar tuzishga buyruq beradi. Keyingi bosqich – bunda bolalar do'stlarini ta'riflaydilar va o'qituvchi bolalar tarafidan aytilmagan gaplarga savollar beradi. Nihoyasida o'qituvchi do'sti o'tirgan xonani tasvirlashga oid topshiriq beradi.

Shu erda berilgan topshiriqlar bolalar qay darajada til va nutqiy materiallarni o'zlashtirganliklari va qay darajada narsalarni ta'riflashlarini, o'zlari haqida gapirib berishlarini, xonani va joylarni tasvirlashlari juda muhimdir.

Bog'cha bolalarida monolog nutq malakalari ashula, she'r va tez aytishlar yod olishganda ham rivojlantiriladi. Bolalar joni dili bilan ashula va she'rlarni yod olishadi. Bu she'r, ashulalar, yangi so'z va iboralar bolalarni esida juda tez qoladi. Biz ashula va she'rlarni til materialini mashq qilish turiga kiritamiz. Bular yangi leksik materiallarni eslab qolishda va ularni talaffuz qilishda katta rol o'ynaydi. Bundan tashqari ashula va she'rlar grammatik hodisalarni eslab qolishga yordam beradi. Ko'pincha bu ashula va she'rlarda atoqli otlar, geografik nomlar, davlatlar nomi va boshqa narsalar uchraydi, ular tilni o'rganishda yordam beradilar. Shunday qilib ashula, she'rlarni o'rganish va aytish nutqiy muloqotni bir turi hisoblanadi va til materialini puxta o'rganishda munosib o'rin tutadi.

Ingliz tili mashg'ulotlarida ashula, she'r va tez aytishlarni o'rganish quyidagi maqsadlarni hal qilishga qaratiladi.

1. Mashg'ulot boshidagi fonetik mashqlarni o'tkazish uchun.
2. Til materialini mustahkamlash uchun.
3. Mashg'ulotning o'rta va yakuniy qismida, bolalar charchab qolgan paytda, ularning ish faolliligini oshirish uchun.

Ingliz tili mashg'ulotlarida ashula o'rganishga alohida etibor beriladi. Yangi ashulani yod olishdan oldin bolalar qiyin so'z va iboralarni to'g'ri talaffuz qilishni o'rganishlari kerak, uni mustahkamlagandan so'ng, ashula matnini o'rganishga kirishiladi.

Tanlangan ashulalarni magnitofonga yozish tavsiya etiladi, chunki ko'p o'qituvchilar musiqa ta'limiga ega bo'lmagan bo'lishlari mumkin. Bu holda ashulani magnitofonni qo'yib o'rganish mumkin.

I.7. Bog'cha bolalarida ingliz tiliga qiziqishni uyg'otish

Bolalarning o'zga til sifatida ingliz tilini o'zlashtirib olishlari nafaqat ob'yektiv shart-sharoitlarga, balki sub'yektiv shart-sharoitlarga ham bog'liqdir. Bolalarning ichida tilning o'ziga nisbatan shaxs sifatida yondashuv, to'g'rirog'i unga bo'lgan bilish istagi muhim jihatlardan biri hisoblanadi. Agar ta'lim olayotgan bolalarning o'zlari ushbu jarayonga nisbatan kuchli xohishga ega bo'lmasalar, ta'lim jarayoni qanchalik samarali metodlar va usullar bilan olib borilayotganiga qaramasdan kutilgan natijalarga erishish muvaffaqiyatsiz kechadi.

Hissiyot omili fikrlash jarayoniga taalluqlidir, u axborot ishlab chiqish jarayonlarini nazorat qilish va tartibga solish uchun zarurdir. Insonning fikrlashi o'zining alohida motivlari va ehtiyojlariga ega.

Aqliy hissiyotlar inson ruhiyatidagi fikrlash va hissiyot sohalarining amalda bir-biriga qo'shib ketganligini yorqin ifodasidir. Bunga hissiyotga qiziquvchanlik, haqiqatni yaxshi ko'rish, kutish, shubhalanish, hayron qolish, zavqlanish, dono fikrga lol bo'lish, sekin fikrlashdan hafsalasi pir bo'lish, tushunmaslik azobi va hokazolar kiradi.

Ingliz tili bilimlarini to'liq o'zlashtirishlari uchun ular nafaqat tushunarli bo'lishi, balki o'quvchilar tomonidan his qilinishi ham lozim.

O'qituvchi bilan bolalar o'rtasida katta oraliq masofa mavjud bo'lgan holatlarda o'qituvchi imkon darajasida vositalar yordamida bu masofani qisqartirishga harakat qilishi, har bir bolaning oldiga borishi va ular bilan tushunarli tilda so'zlashishi lozim.

Ta'lim jarayonida bolalar bilan jonli va uzviy muloqot juda zarurdir. U nafaqat dars vositalari yordamida, iliq nazar, yoqimli tabassum, jalb qiluvchi talaffuz yordamida ham amalga oshirishi lozim, dars jarayonida zo'rma-zo'rakilik holatlarining oldini olishga intilish zarur. O'qituvchi bolalarni chuqur hurmat qilmas ekan, o'rtadagi sun'iylikni olib tashlamas ekan, bolalar faqat bu mashg'ulotning tezroq tugashini orzu qilib o'tiradilar.

Bolalarni hayajonlanishiga, hayron qolishiga va hayratlanishiga majbur qilgan bilimlar eng mustahkam bilimlar hisoblanadi, binobarin o'qituvchi mashg'ulotlarda shunday vaziyat yaratishi kerakki, toki bola, birinchidan, zarur materiallarni ingliz tilida gapirib berishga

majbur bo'lsin va, ikkinchidan, u bu narsani xohish-istak bilan va o'z tashabbusiga ko'ra qilsin.

Bolalar ayni bir iborani takrorlagan holda o'qituvchidan o'yinchoqni so'rayversalar, bu ular uchun zerikarli bo'ladi. Biroq o'qituvchi bolalarga bugungi darsga katta o'yinchoq – momiq ayiqcha tashrif buyurganini va o'zi bilan birga turli o'yinchoqlarni sovg'a qilish uchun olib kelganini, lekin u sovg'alarni qaysi bolalarga berishini bila olmayotganini, shuning uchun kimki ayiqpolvondan sovg'a olishni istasa uning oldiga kelishi va undan o'yinchoqni so'rashi lozimligini tushuntirsa, har bir bola ingliz tilida aytishni xohlab qoladi.

Ingliz tili o'qitish amaliyotida har doim qo'shiqlardan, topishmoqlardan, kichik she'rlar, badiiy asarlarni sahnalashtirishdan, lisoniy va nutqiy o'yinlardan yetarli darajada foydalanish lozim.

O'qituvchining umumiy madaniyati, uning o'quv materialini bolalar ongiga qiziqarli tarzda etkaza olish mahorati, darsning yaxshi tashkil etilganligi va o'quv jarayoniga nisbatan ijobiy munosabati, so'zning ifoda imkoniyatlariga egalik – bolalarda ingliz tilini o'rganishga qiziqish uyg'otishda katta ta'sir ko'rsatadi. Bunda ohang, talaffuzga alohida e'tibor berish zarur, bir xil ohang o'quvchilarning uyqusini keltiradi. Texnika vositalaridan foydalanish o'quv jarayoniga xilma-xillik, bayon etilayotgan materialga esa jonlilik va ko'rgazmafilik baxsh etadi.

I.8. Bog'cha bolalariga ingliz tilini o'rgatish texnologiyasi

Bog'cha bolalariga ingliz tilini o'rgatishda o'qituvchi suhbat, bolalar bilan so'zlashish, topshiriq va vazifalar berish, tarbiyachi so'zlarini yod olish, sayohatlar, jismoniy mashqlar, o'qituvchining o'yinchoq, suratlar haqidagi hikoyasi, stol qo'g'irchoq teatrini namoyish etish, ertak va she'rlarni sahnalashtirish, o'yinlar kabilardan foydalanish tavsifa etiladi.

SUHBAT

Suhbat – bu ingliz tilini o'qitishning dastlabki bosqichida eng qulay va keng tarqalgan ish turidir. Bu jarayonda bolalar yangi so'zlarning grammatik shaklini o'rganib oladilar, o'tgan mashg'ulot materialini takrorlaydilar, ularda inglizcha muloqot qilish malakalari shakllanadi.

MTMda ingliz tili mashg'ulotlarida asosan hosil qiluvchi va umumlashtiruvchi suhbatlardan foydalanish tavsiya etiladi. Suhbatdan bolalar ko'nikma va malakalarni bir tizimga solish uchun foydalanadilar. Suhbat jonli tusga ega bo'lishi va eng yuqori samara berishi uchun bolalarning mustaqil fikrlarini eshitish, ularning suhbat mavzusiga nisbatan shaxsiy munosabatlarini aniqlashga intilish kerak.

Suhbat tabiiy holda va erkin tarzda borishi zarur. Agar mantiqiy va grammatik jihatdan to'g'ri bo'lsa, qisqa javob keng yoyilgan javobdan ko'ra ishonchliroq chiqadi. To'g'ri javob olish uchun savolni to'g'ri tuzish katta ahamiyatga ega. Savollar oddiy, aniq va tushunarli bo'lishi kerak.

SHE'R YODLASH

Bola tovush dunyosi bilan qiziqishni va unga munosabat bildirishni erta boshlaydi, ritmni qabul qilish borasida yorqin ifodalangan sezgini namoyish qiladi. Bolalar she'r tinglash va uni aytib berishni yaxshi ko'radilar. Yaxshi she'r – musiqa. Eng kichik bolalar uning suratini osonlik bilan ilg'ab oladilar, ular qobiliyatlarini bir-biriga mos kelishdan va she'rni chiroyli yozilganidan zavqlanadilar. Ba'zan faqat ulardagi mazmun bilan qisman bog'langan bu musiqa tinglash qobiliyati bolaning badiiy didini, uning tilini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

Ta'lim jarayonida bolalar tarbiyachi so'zlari orqali kichik she'rlar, qo'shiqlar, maqollarni yod oladilar. Bu inglizcha so'zlar, inglizcha nutqdagi so'z birikmalarni va oborotlarni eslab qoladilar qofiyalangan matnlarni yod olish orqali bolalar so'zlarni, ularning talaffuzini, urg'usini yaxshi o'zlashtirib oladilar. Bundan tashqari, yod olish tilga bo'lgan qiziqishni oshiradi, bolalarga zavq-shavq bag'ishlaydi, mashg'ulotni jonlantiradi. Bola xotirasi tomonidan o'zlashtirilgan har bir so'z uning xotirasini shakllantiruvchi so'z jamg'armasini boyitadi.

Bolalar bilan she'r yodlashga kirishishdan oldin o'qituvchi uning mazmunini yoki mavzusini ona tilida tushuntirib beradi, she'rda so'z boradigan predmetni ko'rsatadi va ushbu buyum bilan she'rda aytilgan harakatlarni bajaradi, keyin she'rni bir necha marta o'qib beradi. She'r o'qib bo'lingandan so'ng, tarbiyachi bolalarga uning mazmuni yuzasidan savollar beradi va bu savollarga she'r qatorlari bilan javob berishni o'rgatadi. Agarda bolalarga bu tarzda javob qaytarish qiyinlik

qilsa bu holda ularga yordam berish kerak. (Masalan, ularni bir necha marotaba takrorlatish).

Har qanday she'rda, qo'shiqda bolalarga notanish bo'lgan so'zlar uchrashi mumkin, agar bolalar bu so'zlarni tushunmasalar she'r yoki qo'shiqning asosiy ma'nosi yo'qoladi. Binobarin, bunday so'zlar va ularda ifodalanadigan buyum yoki narsalar bilan bolalarni oldindan tanishtirib chiqish lozim.

SAYOHAT

Inglizcha so'zlashuv nutqini o'rgatishda atrofni o'rab turgan muhit katta imkoniyatlar yaratadi. Izchillik bilan amaliy tajriba to'plash va o'z taassurotlari, hissiyotlarini nutqda aks ettirish uchun bolalarda kuzatish qobiliyatini rivojlantirish zarur. Taassurot so'zdan oldin turishi, so'z esa taassurotning ortidan borishi kerak.

Sayohatlarni bolalar bog'chasining ichida ham, uning tashqarisida ham o'tkazish tavsiya etiladi. Sayohatlarda bolalarda qabul qilish hissi kuchayadi, ular atrofda qilargalarga nisbatan ko'proq his-hayajon bilan munosabatda bo'ladilar va o'zlarining ko'rganlarini ingliz tilidagi so'zlar bilan ifodalagisi keladi.

Bolalarning ingliz tilidagi nutqlarini rivojlantirish maqsadida o'tkaziladigan sayohatlarga quyidagi talablar qo'yiladi:

1. Mazmunning bolalar qiziqishlariga mos kelishi. Mashg'ulot mazmuni va uni o'tkazish vaqti bolalarning qiziqishlari, ularning rivojlanish darajasi va mashg'ulotlar chog'ida darsni qabul qilishga tayyorligi darajasidan kelib chiqib belgilanishi lozim.

2. Sayohat shunday uyushtirilishi kerakki, bunda har qanday tashqi holatlar bolaning asosiy narsadan e'tiborini jalb qila olmasin. Kuzatish maydoni, bolalar diqqat-e'tiboriga havola qilinayotgan tafsilotlar bolalarning yosh xususiyatlari va ularning o'rganilayotgan tilda o'zlashtirgan ko'nikma va malakalar darajasini hisobga olgan holda belgilanishi lozim.

3. Sayohat darsga, rasmiy ta'lim jarayoniga o'xshab qolmasligi kerak. U jonli va qiziqarli o'tkazilishi kerak. Bolalar nafaqat tomosha qilishlari, balki harakat qilishlari, sinab ko'rsatishlari, o'ynashlari va so'zlashishlari dardor.

4. O'qituvchi sayohatni o'tkazishga puxta tayyorgarlik ko'rishi, buning uchun tegishli reja ishlab chiqishi zarur. Shuningdek, bolalar tashrif buyuradigan muassasalar, shaxslar ogohlantirilishi, ularning

ushbu sayohatda ishtirok etish darajasi haqida oldindan kelishib qo'yilishi zarur.

5. Bolalar nutqini rivojlantirish maqsadida sayohatni eng yuqori darajada o'tkazish uchun mustahkamlanishi lozim bo'lgan yoki ilk bor taqdim etiladigan nutqiy material yuzasidan tegishli o'quv qo'llanmasini (materialni) tayyorlash lozim.

6. Qabul qilingan yangiliklarni ichki qayta ishlash vaqt talab etadi, shuning uchun sayohatdan so'ng darhol bolalarning olgan bilimlari va taassurotlarini mustahkamlashni boshlab yubormaslik kerak.

Sayohat qanchalik muvaffaqiyatli o'tkazilgan bo'lsa, u qanchalik bolalarni qiziqitira olgan bo'lsa, ular kelgusida bu olgan taassurotlarga nisbatan shunchalik har xil munosabat bildiradilar, eslaydilar, so'raydilar. Sayohat chog'ida ko'rgan narsalarni o'yinlarda qayta tiklashga harakat qiladilar.

7. Sayohatlar soni pedagogik jihatdan asoslangan bo'lishi va boshqa mashg'ulotlar soniga mos kelishi kerak.

Biron-bir mashg'ulot turi boshqalardan ustunlik qilmasligi kerak. Haddan ziyod uyushtirilgan sayohatlar, ayniqsa nomigagina uyushtirilgan sayohatlar bolalarning joniga tegishi mumkin. Mo'ljallangan sayohatlar rejaga kiritiladi. Yaxshisi ularni muayyan leksik mavzuni o'rgangandan so'ng, taxminan haftasiga, oyiga bir marta bolalarning o'quv materialini o'zlashtirishlarini tekshirib ko'rish sifatida o'tkazgan ma'qul. Sayohat chog'ida qoshiqli o'yinlarni uyushtirish tavsiya etiladi.

ERTAKLAR, SHE'RLARNI SAHNALASHTIRISH

Teatrlashtirilgan tomoshalar bolalarga katta zavq bag'ishlaydi. Tomoshalar – sahna ko'rinishlari bolalarni taassurotlar bilan boyitadi, ularning dunyoqarashini kengaytiradi, fikrlash, tasavvur, xotirani rivojlantiradi, o'rganilayotgan tilda ravon nutqni shakllantirishga yordam beradi. Syujetli o'yinchoqlar bilan sahnalashtirilgan hikoyalar, ertaklar, she'rlar bolalarni xursand qiladi, ularning nutqini faollashtiradi, eshitish, berilgan savollarga javob qaytarish qobiliyatini rivojlantiradi.

Badiiy asarlar, ertaklar, she'rlarni sahnalashtirish – u o'qituvchi o'qib bergan asarlarni hikoya qilib berishning turli usullaridir. Ertaklar, she'rlarni sahnalashtirish uchun tarkibida dialog nutq bo'lgan asarlardan foydalanish kerak. Ularni qayta hikoya qilib berish inglizcha

so'zlashish nutqini, shu jumladan, murojaat qilish, savol berish, sanash ohangini rivojlantirish va takomillashtirish imkonini beradi, bolalar nutqi his-hayajon jihatdan yanada boyidi va personajlar tushib qolgan vaziyatdan kelib chiqqan holda ba'zan quvnoq, ba'zan ma'yus, ba'zan esa iltimos ohangida jaranglaydi.

Bolalar bog'chalarida inglizcha so'zlashish nutqini o'rgatishda sahnalashtirishning quyidagi usullaridan foydalanish mumkin:

Murakkab bo'lmagan syujetlarni sahnalashtirish va namoyish etish.

O'yin sahnalashtirish.

Teatrlashtirilgan tomoshalar.

Qo'g'irchoq teatri.

Bolalarning sahna ko'rinishlarini ta'limning dastlabki bosqichida, ya'ni ularda ingliz tilidagi so'zlar zahirasi hali unchalik katta bo'lmagan paytda qo'llash lozim.

Sahna ko'rinishlarini amalga oshirish metodikasi quyidagicha: namoyish boshlangunga qadar tarbiyachi unda qatnashadigan shaxslarni bolalarga tanishtirib chiqadi, narsalar nomlarini mustahkamlaydi. Tarbiyachi o'yinchoqlarni ko'rsatadi, agar o'yinchoqlar yangi bo'lsa, bolalardan ularni nomlarini so'raydi, tarbiyachi ularning nomini aytadi va bolalardan bir necha marta takrorlashni so'raydi. Bolalarni tomoshaning asosiy qahramonlari bilan tanishtirib bo'lgach, tarbiyachi o'yinchoqlarni stolga terib chiqadi va tomoshani boshlaydi. Bunda bolalar nafaqat tomoshabin, balki ishtirokchi ham bo'lishlari lozim.

O'YINCHOQLARGA QARAB HIKOYA QILISH

Maktabgacha yoshdagi bolalar hayotida o'yinchoqlar muhim o'rin tutadi. O'yinchoqlarda atrofdagi hayotiy narsalar kichraytirilgan hajmda aks etgan va bu bolaga ulardan o'yin davomida hayotiy vazifalarga qarab foydalanish imkonini beradi. O'yinchoqlar bolalarning inglizcha nutqini rivojlantirishda katta imkoniyatlar yaratadi. Ular bolalarning ingliz tilidagi bilimlarini mustahkamlashda ham katta ahamiyatga ega. Bolalarga inglizcha so'zlashuv nutqini o'rgatishning dastlabki bosqichlaridagi mashg'ulotlarda o'qituvchi nutqi hukmron bo'ladi. U so'zlar bilan sharhlagan holda o'yinchoqlarni ko'rsatadi, ular bilan turli harakatlarni bajaradi. U yoki bu o'yinchoqni personajning so'zlari bilan tushuntirib berilayotgan harakatlari bolalarni o'ziga jalb qiladi. O'yinchoqlarni ingliz tilida tavsiflashga

doir mashg'ulotlar hayajonli sharoitda, oddiy didaktik o'yinlar ko'rinishida o'tadi. Birlamchi bosqichda tavsiflash uchun o'yinchoqlarni tanlash ayrim xususiyatlarga ega, o'yinchoqlar nomlari bir xil bo'lishi, lekin ularning tashqi ko'rinishi, hajmi va ranglari turlicha bo'lishi mumkin.

Bunday tanlov taqqoslash usulini ko'zlagan holda lug'atni faollashtirish va ravon nutqni rivojlantirishni ta'minlaydi.

O'yinchoqlarni tavsiflashga doir mashg'ulotlarni ularni ko'rib chiqishdan boshlash kerak. Tavsiflash o'qituvchi savollari asosida boradi. Savollarga bolalar tomonidan javob berilganidan so'ng o'qituvchi javoblarni umumlashtiradi, ya'ni hikoya tuzadi : This is a doll. It is little. It is nice. It has a red dress.

O'yinchoqlar bilan mashg'ulot o'tkazib bo'lgandan so'ng, o'qituvchi bolalarning nutqiy faoliyatini tashkil etishni tavsiya etadi. Chunonchi o'qituvchi o'yinchoqlarni ko'rsatadi va turli harakatlarni bajaradi, so'ngra bolalarga jo'r bo'lib yoki yakka tarzda qo'g'irchoq nima qilganini aytishni taklif etadi.

Bolalarning ingliz tilidagi lug'atini boyitishni va faollashuvini ta'minlaydigan sahna ko'rinishlari juda qiziqarli bo'ladi.

O'qituvchi dastlab bolalarga o'yinchoqlarni ko'rsatadi va ularning nomlarini aytadi, bu o'yinchoqlarning barcha atributlaridan keyinchalik bolalarga notanish so'zlarni ko'rsatish va ma'nosini tushuntirishda foydalaniladi.

Bolalarning eng sevimli va qiziqarli mashg'ulotlaridan biri bu o'yinchoqlarni ko'rib chiqish va tasvirlashdir. O'yinchoqlarga qarab hikoya tuzishning ahamiyati cheksizdir. U bolalarda axloqiy sifatlarni tarbiyalaydi, birgalikda hikoya qilish malakalarini rivojlantiradi, idroklarini mustahkamlaydi. Kam gapiradigan (introvert) bolalarning nutqiy muloqotga kirishib ketishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ularning hayotlarini sermazmun va quvnoq qiladi, lug'atni faollashtiradi, bog'lanishli nutqning rivojlanishiga yordam beradi.

SURATLAR ASOSIDA HIKOYA QILISH

Suratlar bilan mashg'ulotlar o'tkazish nutqni rivojlantirish metodi-kasida etakchi o'rin tutadi. Suratlarini yorqinligi, chiroyiligi ijobiy hissiyotlarni tug'diradi, bolalarda surat ta'sirida yuzaga kelgan o'z kechinmalarini, his-tuyg'ularini so'z bilan ifodalash istagi paydo bo'ladi. Tilni o'rganishda yengil va puxta eslab qolish hamda nutqiy

faollik suratlarni bolalarga begona tilni o'rgatishda almashtirib bo'lmaydigan vositaga aylanadi.

Bolalarga inglizcha so'zlashuv nutqini o'rgatish maqsadida surat tanlashda qat'iy izchillikka rioya qilish lozim, ya'ni oddiy syujetlardan nisbatan qiyin va murakkab syujetlarga o'tiladi. Surat ta'sirida yuzaga kelgan o'z kechinmalarini, his-tuyg'ularini so'z bilan ifodalash istagi paydo bo'ladi. Surat o'z mazmuniga ko'ra bolalar yoshiga va ularning rivojlanish darajasiga, shuningdek o'rganilayotgan tildagi so'z zahirasiga mos kelishi lozim. Ko'rib chiqilayotgan suratlar bolalarda estetik hislarni rivojlantirishga ko'maklashishi zarur.

Suratlar bilan o'tkaziladigan mashg'ulotlar leksik minimumni mustahkamlash va faollashtirishga yordam beradi, ingliz tilining grammatik tuzilishini, o'z fikrini ravon bayon qilishni shakllantiradi. O'qituvchi ingliz tili mashg'ulotlari uchun suratlarni to'g'ri tanlash haqida qayg'urishi darkor. Ushbu maqsadda suratlarning predmetli va syujetli turlaridan foydalaniladi.

Doskada osib qo'yilgan mo'ljallangan suratlardan tashqari mavzular bo'yicha tasvirlangan suratlar turkumi ham bo'lishi lozim. Kichik suratlarni toifalariga qarab taqsimlash lozim.

Bolalar o'z qiziqishlari va xohishlaridan kelib chiqib, suratlarni yakka holda ko'rishni yoqtiradilar. Shuning uchun suratlarni ulardan bolalar erkin foydalanishlari uchun ham tayyorlash kerak. Suratlardan foydalangan holda o'tkaziladigan mashg'ulotlar bolalarni buyumlarning nomlari, sifatleri, harakatlari va belgilari bilan tanishtirishga yordam beradi.

Suratlar loto va juftlik o'yinlarida ham aks ettirilishi mumkin. Bunday o'yinlar bolalarni narsalar dunyosida yo'l topishga yordam beradi, buyumlarni ularning maqsadi va belgilariga qarab tavsiflanishi bilan tanishtiriladi. Ular diqqat-e'tiborni, mulohazani va eng asosiysi, bolalarning o'rganilayotgan tildagi nutqini rivojlantiradi.

Bolalarga ingliz tilini o'qitish alohida narsalar nomlari, harakatlar, sifatleri belgilashdan oldin bir necha so'zlardan iborat bo'lgan kichik gaplarni tuzish, keyinchalik esa bir necha gaplardan iborat mazmunan bog'liq hikoyalar tuzishga qarab ketishi zarur.

Bolalar o'zlariga qaratilgan tushunarli inglizcha nutqni qanchalik ko'p eshitsa, ularning o'rganilayotgan tildagi o'z nutqlari shunchalik tez va uyushgan holda rivojlanadi. Suratlar bilan o'tkaziladigan mashg'ulotlar ushbu maqsadga erishishga yordam beradi. Misol sifatida bolalarga inglizcha ravon nutqni o'rgatishni keltiramiz:

Jihozlar. O'yinchoqlar – ayiqcha, turli rangdagi o'yinchoqlar tasvirlangan suratlar.

Metodik usullar. What is absent? So'z o'yini, gap tuzishga doir mashqlar.

Mashg'ulotning borishi.

1. Bolalar yarim doira shaklida o'tkazilgan. Markazda stol, unda ayiqcha o'tiribdi. Tarbiyachi bolalarga uni ko'rishni va ayiqchada qanday o'yinchoqlar borligini aytishni taklif qiladi. Tarbiyachi o'yinchoqlarni stolga qo'yadi, bolalar esa ularning nomlarini aytishadi. Tarbiyachi barcha o'yinchoqlarni yig'ishtirib qo'yadi, keyin bittadan o'yinchoqni stolga qo'yadi va yakka tartibda so'ray boshlaydi: What kind of toys has a bear? Tarbiyachi javob namunasini beradi: A bear has a car. Tarbiyachi bolalarga What is absent? o'yinini taklif qiladi.

O'yin maqsadi – bolalarga o'z nutqida so'zlarni tegishli grammatik shaklda qo'llashni o'rgatish.

Tarbiyachi o'yin qoidalarini ona tilida tushuntirib beradi. O'yin tavsifi.

1. Tarbiyachi ishorasi bilan (qarsak chalib) bolalar ko'zlarini yumadilar yoki orqaga o'giriladilar, tarbiyachi esa bu paytda qaysidir o'yinchoqni olib qo'yadi. Bolalarga ayiqcha qaysi o'yinchoqning yo'qligini aytishi kerak. Tarbiyachi javob namunasini beradi : A bear hasn't a drum. To'g'ri javob uchun bola sovg'a qog'ozi (fant) oladi. O'yindan so'ng barcha qog'ozlar sanaladi, kimda shunday qog'oz ko'p bo'lsa, u g'olib hisoblanadi.

2. Tarbiyachi turli rangdagi o'yinchoqlar tasvirlangan suratlarini yuz tomonini pastga qilib stolga terib chiqadi.

Tarbiyachi suratlardan birini oladi, uni bolalarga, ayiqchaga ko'rsatadi va deydi: This is a red car. So'ngra bolalarga navbati bilan yaqin kelib, surat olishni va ayiqchaga uning qanday o'yinchoqligini, u qaysi rangdaligini aytishni taklif qiladi. Agarda bola faqat o'yinchoq nomini aytsa, unga ayiqcha bu o'yinchoqning qaysi rangdaligini ham bilishni xohlayotganligini eslatish lozim.

Tarbiyachi bolalarga o'yinchoq haqida she'r aytib berishni taklif qiladi.

Shunday qilib suratlar bilan o'tkazilgan mashg'ulotlar orqali leksik minimumni mustahkamlash va faollashtirish, grammatik hodisalarni to'g'ri qo'llash va o'z fikrlarini ingliz tilida ravon ifodalashga erishiladi.

II Q I S M

AMALIY O'QUV MATERIALLARI

Bu bo'limda MTM katta va tayyorlov guruh bolalariga ingliz tilini o'rgatishda metodik ko'rsatmalar berganmiz. Bu metodik ko'rsatmalar o'qituvchi va talabalarga o'quv jarayonini to'g'ri rejalashtirishga yordam beradi. Bundan tashqari biz MTM 5-6 yoshli bolalarning og'zaki ingliz tili nutq malaka va ko'nikmalarini shakllantirish uchun ham ishlardan lavhalar berganmiz. Shularga tayangan holda o'qituvchi o'zi mustaqil dars ishlanmasini berilgan mavzular bo'yicha yozishi mumkin. Berilgan ashula, she'r, dialog, matn va tez aytishlarni mashg'ulotlarda ishlatish mumkin.

II.1. MTM katta va tayyorlov guruh bolalariga ingliz tilini o'rgatish bo'yicha amaliy ko'rsatmalar

O'quv materiali 136 dars-mashg'ulotga mo'ljallangan bo'lib, birinchi yil katta guruhlarda 68 dars, ikkinchi yil – 68 darsni tashkil qiladi.

MTM bolalariga ingliz tilini o'rgatish maqsadi ingliz tilida og'zaki nutq malakalarini hosil qilish (nutqni tinglab tushunish, dialog va monolog nutqda gaplasha olish).

Shu maqsaddan kelib chiqqan holda , ingliz tilini birinchi yil o'rgatishda asosan dialog nutq malakalariga, ikkinchi yil esa monolog nutq malakalarini shakllantirishga ham etibor qaratiladi.

N

1-st year themes

Number

N

2-nd year themes

Number

1.

Acquaintance

(1-3) 3 lessons

1.
Autumn
(1-4) 4 lessons

2.
Toys
(4-9) 6 lessons
2.
Clothes
(5-11) 7 lessons

3.
Colour
(10-12) 3 lessons
3.
My Weekend
(12-18) 7 lessons

4.
Animals and Birds
(13-19) 7 lessons
4.
My friend
(19-20) 4 lessons

5.
Account
(20-21) 2 lessons
5.
Winter
(23-26) 4 lessons

6.
Parts of the body
(22-28) 7 lessons
6.
Transport
(27-33) 7 lessons

7.
My family
(29-34) 6 lessons
7.
New Year
(34-36) 3 lessons

8.
My parents
(35-40) 6 lessons
8.
My kindergarten
(37-42) 6 lessons

9.
My room
(41-48) 8 lessons
9.
Spring
(43-46) 4 lessons

10.
Fruits and vegetables
(49-54) 6 lessons
10.
8 March
(47-48) 2 lessons

11.
Meals
(55-61) 7 lessons
11.
Navruz
(49-50) 2 lessons

12.
Dishes
(62-68) 7 lessons
12. 13. 14.

Our city Summer Welcome to school
(51-57) 7 lessons (58-61) 4 lessons (62-68) 7 lessons

INGLIZ TILI O'RGATISHNING BIRINCHI YILI

Birinchi yil o'rgatishning maqsadi: bolalarni narsalarni, odamlarni, hayvonlarni, sabzavot va mevalarni, ovqatlarni, idish-tovoqlarni va ular bilan bog'liq harakatlarga o'rgatish, hamda o'yin tarzida ularning hajmi va xususiyatlarini gapirib berishga undash.

Kommunikativ maqsadlar. Ma'lumot berish...,

Nutqiy ko'nikmalar:

- Salomlashish, tanishish va xayrlashishni bilish.
- O'zi va oilasi haqida gapirib berish.
- Inson, hayvon harakatlarini aytib berish.
- Narsalar, inson va hayvonlarning joylarini tasvirlab berish.
- Hayvon, narsa, sabzavot va mevalarni, ovqatlarni (ularning nomini, shaklini, rangini, sonini, hayvonlar nima qila olishini, bolalar nimalarni yaxshi ko'rishini) aytish.
- Kim yoki nima bu, necha yoshda, u qanaqa, unda nima yoki kim bor va h.k.z.
- Buyruq gaplarga javob berish, harakatlarni ko'rsatish.
- Ashula va she'rlar bilish.

1. Theme: «Acquaintance» (1-3 lessons)

Vazifa: Salomlashish va xayrlashishni bilish, o'zgarar ismini so'rash, o'zini tanishtirish, o'zining va boshqalarning kimligini aytish, ularning necha yoshdaligini so'rash va h.k.z.

Vocabulary. Stand up, sit down, a boy, a girl, fine, Uzbek, Russian.

Speech patterns.— Good morning! Hello! Hi! How old are you? What is your name? My name is..., I am Dilbar, He/she is ..., How are you?, I am 5 years old. I am Uzbek, Russian, I am fine, thanks, And you? Good bye, Bye, See you.

Texts

1. — Hello, Bobur.	— How are you?
— Hi, Sasha. I'm glad to see you.	— Fine, thanks. And you?
— I'm glad to see you too.	— I am fine.
— Bye.	— See you
2. — Good morning!	— Good day!
— Good morning!	— Good day!

- I 'm Alik
- My name is Natasha.
- My name is Karim.

- What is you name?
- My name is Anvar. And you?

2. Theme: «Toys» (4-9 lessons)

Vazifa: buyumlarning nomlarini aytish, ular bo'yicha tegishli ma'lumotlarni so'rash va savollarga javob berish hamda bir qancha o'zlari bilgan o'yinchoqlar haqida gapirib berish, buyruq gaplarga xatti-harakat va so'zlar bilan javob berish.

Vocabulary: ball, doll, dog, frog, cat, toy, plane, block, teddy bear, jack in the box, Humpty-Dumpty, Donald Duck, Gnome, Brother Rabbit, Pig Puff, Pluto Dog. To take, to give, to bring, to put, my, your, his, its, good.

Speech patterns: It is...; It is not...; Is it...?; This is...; Is this...? Its name is...; What is its name?; What is it? - It is...; Give me...; Take the...; Here you are...; Thank you; May I take ... I have a doll; These are toys; Here you are; I like/don't like...; Give me a fox; Take the... .

Texts:

1. - What is it?	- It is a toy.
- Give me your toy.	- Here you are.
- Thank you. What is its name?	- It's Donald Duck.
- Is it a good toy?	- Yes, of course. Do you like it?
- Yes, I think it's a nice toy.	

3. Theme: «Colour» (10-12 lessons)

Vazifa: o'yinchoqlarga nom berish, ular haqida va ularning ranglari qandayligini aytib berish

Vocabulary: brown, green, blue, white, black, yellow, red, grey, orange, see, pencils, crayons, paintbrush, paints.

Speech patterns: What colour is the cat? - It is black. Is it red?- Yes it is/No it is not; I can/can't... .

Texts:

1. - What is it?	- It is a pencil.
- What colour is this pencil?	- The pencil is black.
- Have you a red pencil?	- Yes, I have. Here you are.
- Can you draw?	- Yes, I can draw my toy.

2. Blue is the sky.
Green is the frog.
White is the dog.
Black is the cat.
Yellow is rat,
Brown is bear,
They are here.

4. Theme: «Animals and birds» (13-19 lessons)

Vazifa: uy va yovvoyi hayvonlarning farqini, yovvoyi jonivor va parrandalar qanday aytilishini bilish, bir nechta o'zlari bilgan hayvonlarning nomlarini, uylarida mavjud bo'lgan hayvonlarni, ularga tegishli bo'lgan ma'lumotlarni aytib berish.

Vocabulary: a donkey, goat, cow, sheep, camel, horse, rabbit, bear, giraffe, lion, elephant, snake, fox, tiger, kangaroo, crocodile, tortoise, wolf, rat, deer, bird, crow, sparrow, parrot, cock, hen, duck, goose, tail.

To jump, to live, to bark, to bite, to run, to give, strong, to sing, to fly, to catch, a cage.

Speech patterns: What animal is this? – It's a; Is the tiger big? – Yes/No Do you like? –Yes/No...; What can the dog do? – It can jump/back; Who wants to be a monkey? – I want ... I am a., We are birds; It's time for breakfast. Give grain to your hens.

Texts.

Dialogue

– What animal is this?	– It's a bear.
– Is the tiger angry?	– Yes it is/No it is not.
– Do you like the fox?	– Yes, I do/No I don't.
– What can the crocodile do?	– The crocodile can swim.
– Who wants to be a fox?	– I do/No I want to be a lion.
– Are you a tiger?	– Yes, I am/No, I am not. I'm a fox.

At the Zoo

This is a Zoo. Many animals are in the Zoo. I see a bear, a giraffe. The giraffe has a long neck. The bear is brown. I have animals at home: a cat, a dog, a cow. The cow gives us milk. I like my cow. The cow says: «Moo!», the horse says: «Heigh!».

Dialogue

- Have you a bird at your home? – Yes I have. It is a parrot.

- Can your bird fly?
- Can it talk?

- Yes, it can. But, it is in the cage.
- Yes, it can. It can say its name.

My hens

I have hens, ducks. It's time for breakfast. I give them grain in the morning. They cannot fly. They are domestic birds.

5. Theme: «Account» (20-21 lessons)

Vazifa: yovvoyi hayvon va jonivorlarning nomlarini aytish: ularni qandayligini, (1-10 tagacha) katta-kichikligini va ranglarini aytib berish.

Vocabulary: one, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, ten, drum, giant, wand, top, butterfly, insect, sunflower, beetle, colour.

Speech patterns: How many dogs are in the house? -Two dogs; Three cats are in the house; Let's count, Look at.. , I see a ..

Texts:

1. - What is it? - It's butterfly.
- Let's count its wings. - Let's. One, two ...
- How many wings has butterfly? - For wings
- Is it a beautiful insect? - Yes, I like it. It's colour.
- Look at the spots. - I see, they are black

2. One, two, three, four
Mary at the cottage door;
Five, six, seven, eight
Eating cherries of a plate.

3. I see five beetles. They are blue, yellow. They can fly.

6. Theme: «Parts of the body» (22-28 lessons)

Vazifa: tana a'zolaringiz nomlarini, ular haqida, o'g'il va qiz bolalar va jonivorlarning (tana a'zolari va ularning qandayligini) aytib bering, buyruq va iltimos gaplarga javob bering.

Vocabulary: a head, face, hand, nose, hair, body, eyes, ears, neck, finger, mouth, round, oval, square, small, little.

Speech patterns: I have...; My nose is small. It's... It is not small. Is your face round? Yes, it is /No, it is not.

Texts:

1. – What is your face?	– It’s round.
– Have you a black hair?	– No, my hair is red.
– How many fingers have you?	– Five fingers.
– Show me.	– No, I don’t want to do it.

2. I have a doll. The doll is nice. Its eyes blue and lips are pink.
Doll’s hand and legs are little.

7. Theme: «My Family» (29-34 lessons)

Vazifa: oila a’zolarining ismlarini; ularni yoshlari va qandayliklarini, ular bilan qanday qarindoshlik munosabatida ekanligingizni ta’riflab bering.

Vocabulary: mother, father, grandmother, Daddy, grandma, grandfather, grandpa, brother, son, sister, daughter, children, house, garden.

Speech patterns: I have got mother... I haven’t got sister; This is my brother/sister... ; Where is your brother? – He is in the garden... ; I am sorry... ; Is her name...? – Yes, her name’s ... No, her name’s... ; Who is this? – It is my mother. My mother’s name is...; I like my parents very much.

Texts:

1. – Good morning, Grandpa.	– Good morning, Jane.
– How are you?	– Fine.
– Where is my Mummy?	– She is out.
2. – What’s your name?	– My name’s Botir.
– Have you got a sister?	– Yes, I have.
– How old is she?	– She is 5.
– Is her name Narghiza?	– No, her name is Gulnara.
– I am sorry.	

3. My name’s Dilya. I have mother, father, and a little sister. My mother’s name is Nilufar. My father’s name is Dilshod. My sister’s name is Farida, she is a baby. She is 2 years old. I like them very much.

4. I love mother, father,
They love me.
I love sister, brother.
They love me.
You see. We are happy family.

8. Theme: «My parent's profession» (35-40 lessons)

Vazifa: ota-onalarining kasblari va ular qanday vazifa bajarishlari; ota-onangizni kasblariga bo'lgan munosabatlaringizni aytib bering.

Vocabulary: doctor, teacher, worker, pilot, nurse, father, shopkeeper, cook.

Speech patterns: My father is a pilot; My mother isn't a doctor, she is a teacher; Is your mother a doctor? – Yes, she is/No, she isn't ...; What is she? – She is a doctor, Who is this? – This is...

Text:

My mother is a doctor and father is a cook. My father is a good cook. He can cook many Uzbek dishes.

9. Theme: «My room» (41-48 lessons)

Vazifa: xonadagi narsalar nomlarini, ularni qanday joylashganini aytib bering, buyruq va iltimos gaplarga javob bering va nutqda qanday aytilishini biling.

Vocabulary: house, room, kitchen, bathroom, hall, vase, sheet, blanket, curtain, pillow, window, door, floor, table, chair, bed, sofa, arm-chair, telephone, lamp, carpet, mirror, wardrobe, clock, wall.

To knock, to bring, to come in, to look at, to see, large, small, to close, to open.

my room. Is there a bed in your room? – Yes there is? No there is not. Knock at the door. What do you see? – I see a sofa, arm-chairs. Where is the clock? – It is on the wall.

Texts:

1. – Come in. This is my room. – You have a nice room.
– Have you toys? – Yes, I have.
– Show me your toys? – With pleasure.
2. – How many windows in your room? – There are two windows.
– Is there TV set? – Yes, there is.
3. In my room there are beds, a table, a chair, a wardrobe. My bed is at the window. I have many toys, they are on the table.

10. Theme: «Fruits and Vegetables» (49-54 lessons)

Vazifa: bog'da va dalada o'sadigan sabzavot va mevalar, ularning katta-kichikligi, turi va ta'mi; bolalar qanday meva va sabzavotlarni yoqtirishlarini 10-20 tagacha aytib berish.

Vocabulary: fruit, apple, grapes, melon/watermelon, bananas, apricot, pear, cherry, plum, orange, vegetable, tomato, cabbage, carrot, cucumber, potato; cotton, wood, grass, trees, flowers.

To eat, to pick, to water, to grow.

Speech patterns: It is ...: There is/are...: There is/are not ...: Is there is / are...: Let's go/pick...: What does he/she like..? You are welcome. We pick cotton/fruits and vegetables.

Texts:

1. – Let's go to the garden.	– Ok. Are there grape trees?
– Yes, there are. Do you like grapes?	– Of, course.
– Let's pick grapes.	– With pleasure.
2. – Give an apple to Karim.	– It doesn't like apples.
– What does he like?	– He likes pears.
3. – At the shop	
– Hello!	– Hello!
– A pear, an apple and two bananas, please.	– Here you are.
– Thank you.	– You are welcome.
– Good bye.	– Good bye.
4. My father is a farmer. He grows cotton. Cotton is white and soft. I like flowers. They are yellow, white, red. I water them.	

11. Theme: «Meals» (55-61 lessons)

Vazifa: Oziq-ovqat mahsulotlari va taom nomlarini, dasturxon atrofida o'zini tutish qoidalariga rioya qilishni va to'g'ri niyat bildirishni o'rganish, magazinda mahsulotni sifatli va qancha olishni o'rganish.

Vocabulary: bread, meat, soup, roll, butter, yogurt, milk, egg, cheese, sweets, cake, ice-cream, lemonade, coffee, rice-pilaw, shurpa, shashlik, pizza.

To drink, to eat, to cook, make a tea, a little, hot, cold, must, taste.

Speech patterns: I'm not hungry. I am full. I like/don't like ...; I want to eat/have...: Could you give me..? It's taste; Don't eat ...

Texts:

1. – Good morning, Grandpa.	– Good morning.
– Tea, Mum?	– Yes, please. Eat porridge.

- I am not hungry.
- Could you give me sweets.
- 2. - Have you chewing gum?
- Chewing gum, please.
- Two packs, please.
- Thank you.
- You must eat.
- I can't give you.
- Yes, we have.
- How many?
- Here you are.
- You are welcome.

3. I like Uzbek food: shurpa, somsa, rice-pilaw, Uzbek-bread. Uzbek food is taste. My mother cooks for my family.

12. Theme: «Dishes» (62-68 lessons)

Vazifa: idishlar nomini bilish va ularni qandayligi va miqdoriga ta'rif berish, ularga tegishli bo'lgan sifat va miqdoriy ma'lumotni talab qilish.

Vocabulary: dish, plate, fork, spoon, table, knife, cup, jug, saucer, bottle, glass, tea-pot.

To make/lay a table, to help, sharp, to boil, I would like...

Speech patterns: Make/lay the table; Don't take a knife. It's sharp; Put forks, plates on the table; I would like a cup of tea/cake ... ; Don't play with matches; Boil the tea-pot. Help me ... ; I put... .

Texts:

1. - Botir, can you help me to lay the table. - Yes, with pleasure.
- Mummy, where are plates and spoons? - In the kitchen.
- How many plates? - Two plates for us.
- I put table-cloth, plates and spoons.
- What about the knife? - It's sharp. Don't take it.

2. I help to my mother to lay the table. I put a table-cloth on the table, put spoons, plates, cups... on the table.

Ingliz tiliga o'rgatishning ikkinchi yili

O'qitishning 2 yilidagi maqsadi: o'rganuvchilarga (boshlang'ich bosqichda) shaxs, narsa, jonivorlar va ular bilan bog'liq harakatni ta'riflash, bayramlar va ularda bo'ladigan faoliyatlarni tariflash.

Kommunikativ maqsadlar: tasvirlamoq..., ta'riflab bermoq..., ma'lumotlar haqida so'ramoq...

Nutqiy namunalar.

Etiket so'zlarini bilish, rahmat aytish, kechirim so'rash.

Predmet, ob'yektni tasvirlash (uning nomini aytish, nima qila olishini gapirib berish), kerakli informatsiyani berish, narsa, ob'ekt haqida so'rash (odam, hayvon, o'yinchoq haqida)

Predmet, ob'yektni tasvirlash (uning nomini aytish, kimga yoki nimaga tegishlilikini, hajmi, joylashuvi haqida gapirib berish).

Fasllar va oylar haqida, ularda nimalar bo'lishi, obi – havosi haqida gapirib berish).

Bayramlar haqida – Yangi yil, 8 Mart va Navro'z haqida gapirib berish, ular qaysi oyda va qachon bo'lishi, magazindan narsa sotib olinayotgandagi dialogni o'rganish.

Ertak qahramonini, qo'g'irchoqni tasvirlab berish (uning ismini aytish, ko'rinishini tasvirlab berish, o'zini ta'riflab berish, va ularga bo'lgan munosabatini gapirib berish).

Kimnidir bayram bilan tabriklash.

Bolaning, hayvonlarning harakatini ta'riflash, narsalar bilan harakatlarni tasvirlash.

Ko'chadagi narsalarni ta'svirlab berish, u qacarda yashashini va ko'cha harakati qoidasini bilish.

Buyruq va iltimos gaplarga javob bera olish, harakatda ko'rsatish.

Maktab jihozlari haqida gapirib berish. Nimaligini va nimaga kerakligini va maktabdagi harakatlar haqida gapirib berish.

Ashula, she'r va tez aytishlar bilish.

1.Theme: «Autumn» (1-4 lessons)

Vazifa: oy nomini, bu oyda qanday meva va sabzavotlar pishishini, kuz oyi nomlarini, kuzda bolalar nima qilishlarini yoqtirishni, kuzda hayvonlar nima qilishlarini bilish.

Vocabulary: winter, spring, summer, autumn, September, October, November, leaves, umbrella, month, seasons, to gather, to blow, to fall down.

To go for a walk, to gather, to blow, to fall down, bare trees, bring, ground.

Speech patterns: It is raining. ; Is the sun shining? – Yes/No... What season is it? – It's autumn. The wind blows. Leaves fall down on the ground. Leaves are yellow, brown, red. The sky is grey. Trees are bare. It's cool; It's blowing. September, October, November are autumn months.

Texts:

It's autumn. Autumn is a cool season. Autumn brings fruit, vegetables. The leaves are yellow, red and brown. They fall on the ground. I like autumn. It's colourful season.

Autumn, autumn, autumn!
The summer is over,
The trees are bare,
There is mist in the garden,
And frost in the air.

2. Theme: «Clothes» (5-11 lessons)

Vazifa: kiyim nomlarini bilish, kim qanday kiyinishini va qaysi faslda qanday kiyim kiyilishini bilish, buyruq va iltimos gaplarga qarshi javob bering.

Vocabulary: a blouse, shirt, skirt, dress, cap, coat, handkerchief, mittens, trousers, scarf, shoes, boots, shorts, pants, socks, slippers, jeans, pyjamas, sandals, Uzbek dress, cap, shop.

To hang, to put on, to take off, to wear, to dress, warm, hot, cold.

Speech patterns: Has Anora a new boots? –Yes/No ...; What do you wear? – I wear...; I put on...; Put on..., Take off...; hang...; It's cold/hot, warm... .

Texts:

– Put on a coat.

– No it is not cold.

– Oh, no. It's not warm

– OK.

– Hello!

– Hello!

– Hang your coat and put on the slippers. – Thank you.

– Come in the room.

– Do you like this dress? –Yes, of course. It's a nice dress

3. We are in the shop. There are many clothes: a dress, a jeans, a cap... . I like this red cap. It's very nice and warm. I want to have it.

3. Theme: «My weekend» (12-18 lessons)

Vazifa: dam olish kunlari bolalar qanday ish-harakatlarni bajarishni xohlashlarini bilish, nima qila olishlarini gapirib berish.

Vocabulary: weekend, round, about, to wash face, hand, to comb, a soap, to be at home, to have breakfast/lunch/dinner/supper, to play, to watch TV/cartoon films, then.

Speech patterns: I can/can't... I want/don't want. I do..., I don't..., I like to be at home.

Texts:

like to be at home. In the morning I wash my face and hands with soap and water, and dress. We have breakfast. Then I can watch TV. I like cartoon films of Walt Disney. After lunch I can go out to play with

my friend. We like a roundabout. I help my mother about home. We all together have supper, talk. Sometimes we go to the Zoo.

4. Theme: «My friend» (19-22 lessons)

Vazifa: o‘zlarini yoqtirgan sevimli ertak qahramonlari yoki do‘stlari (u kim, necha yoshda) tashqi ko‘rinishi va kiyinishi, ular nima qila olishlari haqida ma’lumot berish, tug‘ilgan kunlarda qanday tabriklashni aytib berish.

Vocabulary: birthday, wooden, Pinocchio, to go to school, lazy, but

Speech patterns: This is ... Is this...? He/She has..., I like/don't like..., Happy Birthday to you.

Texts:

I like Pinocchio. It's a wooden boy. He is 6 years old. He has a long nose and big mouth. He has a grey shorts and red shirt. His father's name is Carlo. Pinocchio has many friends: Mavlina, Artamon Dog. He doesn't like to go to school. He is lazy. But I like him. Today is his birthday. Happy birthday to Pinocchio.

I can't find my friend. She is six. She is not tall. Her hair is dark. Her eyes are brown. She has a red coat and white cap on.

5. Theme: « Winter» (23-26 lessons)

Vazifa: yil fasllarini va qish oylari nomlarini; bolalar qish faslini yaxshi ko‘rishini, nima qila olishlarini; jonivorlar qanday va qanaqa oziqlanishlarini ifodalab berish.

Vocabulary: December, January, February, winter, snow, snowflakes, snow ball, sledge, skates, day, night.

To play snowballs, to make a snowman, to slide downhill, to skate, to put warm clothes, the coldest season of a year, dance in the air.

Speech patterns: Let's play... It's cold/warm, Is it cold? – Yes it is/No it is not. It is snowing. What do you do in winter? – We play ... , ... In winter clothes. Snowflakes dance in the air.

Texts:

It's winter. It's the coldest season of the year. Snowflakes dance in the air and the wind blow. It's cold and we put on warm clothes. In winter we like to /can slide downhill, make a snowman, play snowballs.

2. Winter, winter, winter!

The snow is falling, the wind is blowing.

The ground is white
All day and all night.

5. Theme: «Transport» (27-33 lessons)

Vazifa: bolalar ko'chalarda qanday transport turlarini ko'rganlar va ularni qanday aytilishini va ulardan qanday foydalanishni bilish; transportlarning ranglari va ularning qanday hajmda bo'lishini va ko'cha qoidalaridan qanday foydalanishni aytib berish; buyruq va iltimos gaplarga javob berish.

Vocabulary: tractor, boat, plane, digger, fire-engine, tricycle, trolley, train, bus, helicopter, militiaman, street, traffic lights,

To cross the road, right (to the right), left (to the left), to stop, quickly, ride, to go by bus... .

Speech patterns: What do you see in the street? – I see..; Look to the right/left; Look at the traffic light. The light is green. You can cross the road, Don't play on the road. Let's run/cross. Quickly /slowly. You are ready. It's no so big

Texts:

Look at the traffic light. The light is red, you must stop. The light is yellow, you are ready. The light is green, you can cross the road.

I am in the street. There are many buses, cars are red, black, white. The bus are big, but cars are not so big. I can go by bus to the Zoo.

7. Theme: «New Year» (34-36 lessons)

Vazifa: bayram va ulardagi atributlarni, yangi yil bayrami, bu bayram qaysi faslda nishonlanishini, bolalar bu bayramda nimalar qilishni yoqtirishadi, nimalar qila olishlarini va qanday sovg'alar olishni yoqtirishlarini aytib bering.

Vocabulary: holiday, a new year tree, new year toys, decorate, Santa Clause, make, buy, presents, my place, wonderful, or.

Speech patterns: Happy New Year! Have you a new tree? – Yes/No..., We decorate a New Year tree, we sing songs, dance. I like Santa Clause. He gives us presents.

Texts:

I like New Year holiday. We decorate a New year tree with beautiful toys. The New Year tree is green and high. I make the presents to my mother, father. My father and mother buy me present. We dance about the tree, sing, play. In the night Santa Clause comes to

my place and put presents for us under the New Year tree. It's wonderful holiday.

2. New Year's day
New Year's day,
Let us sing and let us play.

8. Theme: «My kindergarten» (37-42 lessons)

Vazifa: bolalar doimo bog'chada nima qilishlarini bilish va aytib berish; bog'chadagi tayyorlov guruhlarida bolalar qanday predmet va harakatlarni bajarishlarini aytib bering.

Vocabulary: kindergarten, comb, towel, nurse, clean, dirty. To get up, to sleep, to clean, to wash, to comb, to dress, to go for a walk, to be on duty, to look at, to draw, to have

Speech patterns: I get up/wash, comb. I have breakfast /lunch /supper; What do you do? – I go for a walk/play; Let's go out, I have English lessons.

Text:

In the morning I go to the kindergarten. We play, dance, sing, draw there. There many toys and I like them. I like English lessons, we learn English words, poems, draw our toys. We have breakfast, lunch and dinner there and we help to our nurse to make a table. After lunch we go to sleep, but I don't like to sleep. Then we go for a walk to the garden. We have a beautiful garden. We play there.

9. Theme: «Spring» (43-46 lessons)

Vazifa: bahorda o'sadigan gullar nomini bilmoq; ular haqida bir qancha ma'lumot bering; bahordagi ob-havo haqida gapirib bering.

Vocabulary: spring; March, April, May, the sky, the sun, snowdrop, violet, Lily-of-the-Valley, daffodil, buttercup.

Speech patterns: Birds fly in the sky and sing, It's spring. What's the weather like today? – The weather is good today. It's warm, What do you do in the spring? – I pick flowers. The sun is shining.

Texts:

It's spring. In spring we can see a lot of flowers. Snowdrop is the first flower. It's white and very pretty. Violet likes warm days. Its colour is violet and so we call it violet. Lily-of-the-Valley has small white bells. Daffodil is yellow flower like the sun. The last who comes in spring is Buttercup. Its colour is yellow too.

1. Spring, spring, spring!

The trees are green.
Spring bring you flowers,
Joy and grass,
And a holiday for us.

10. Theme: «8 March» (lessons 47-48)

Vazifa: bolalar magazindagi etiket iboralarini bilishi, qanday sovg'alar bo'lishini va ular bayram uchun nima sotib olishni xohlashligini va qanday sovg'a olishlarini, onalariga qanday sovg'a qila olishlarini va yaqinlariga qanaqa sovg'alar qilishni aytib berish, ayollarni bayram bilan tabriklay olishni bilish.

Vocabulary: women's holidays, presents, flowers, to congratulate, to buy, to read poems.

Speech patterns: Come in. I want ... What present do you want? I want to buy ... I like... Nice to see you.

Texts:

1. – I am Farkhod.

– Nice to see you.

– I want to buy balls for my mother.

– What colour are balls?

– Red and yellow balls, my mother likes these colours.

– Very good

– Do you like them?

– Yes, I do.

2. March 8 is a Women's holiday. We congratulate our mothers, grandmothers and sisters. We give them presents, read poems, sing songs.

11. Theme: «Navruz» (lessons 49-50)

Vazifa: milliy bayramimiz Navro'z haqida bilish, bu bayramda bolalar nimalar qilishlari, bayramda kuzatiladigan an'analarga bo'lgan munosabatni gapirib berish.

Vocabulary: Navruz, sumalak, prepare, go to the park, play together, national.

Speech patterns: It's ... , We prepare sumalak. Play together, There are

Text:

1. Navruz is a spring holiday. It's a national holiday. My mother with neighbours prepare sumalak. They sing Uzbek songs and dance. We cook Uzbek dishes for holiday. We put on Uzbek dress and go to the park. There are many children. We play together. Children eat ice-cream and sweets.

12. Theme: «Our city» (lessons 51-57)

Vazifa: yashaydigan shahar va qishloq haqida; o'zingiz ko'rgan joylar, binolar va ularning qandayligini ta'riflash, ular haqida bilgan ma'lumotlarni berish va munosabat bildirish.

Vocabulary: city, people, buildings, circus, Zoo, theatre for children, district, to love very much, is named, people.

Speech patterns: What is it? – It's... , What do you see in the street? – I see many buildings. Is this house big or small? – The house is big... . Where do you live? – I live in Tashkent/ Samarkand/ Kokand/Bukhara... . My street is named ...

Text:

1. I live in Tashkent. My street is named Our city is large. Many people live in it. There are many buildings, trees, parks, shops. We like to go to the Zoo, circus. We can see many animals there. I love my city very much.

13. Theme: «Summer» (lessons 58-61)

Vazifa: yoz fasli va bu fasldagi oy nomlarining aytilishini bilish; bu faslni bolalar nima uchun yaxshi ko'rishlarini va nimalar bilan mashg'ul bo'lishlarini;

yoza faslida qanday ob-havo bo'lishini, ko'chalarda bolalar vaqtlarini qanday o'tkazishlarini aytib berish.

Vocabulary: summer, the hottest season of the year, June, July, August, boat, sand, spade, bucket, castle, see-saw.

To swim, hiking, everywhere, to build, to catch, to see-saw, up, down.

Speech patterns: Sun shines brightly. It's the hottest season. We play hide-and-see, catches. We play in the sand with spades and buckets. We make a castle. I like to see-saw, hiking... .

Texts:

1. The summer is hottest season of the year. The sun shines brightly, green grass and flowers are everywhere. I can swim, hike in summer. I like hide-and-see, catches and play in the sand with spades and buckets. I can build a castle. I like to see-saw.

2. Summer, summer, summer! See-saw, see-saw,
The sun is shining. Now we go up,
The flowers are blooming. And now we come down,
The sky is blue, the rains are few. Up and down we go.

14. Theme: «Welcome to school» (lessons 62-68)

Vazifa: maktab qurollari nomlarini va ularning nimaga ishlatilishini, etiket iboralarini qo'llab, narsani so'rash, taklif qilish, tashakkur bildirish; predmetlarning turgan joyini tasvirlash, buyruq va iltimoslarni ishlata bilish va ularga e'tibor qaratish, bolalar maktabda nimalar bilan mashg'ul bo'lishlarini aytib berish.

Vocabulary: school, desk, read, write, pen, pencil, bag, book. To read, to write, draw, sing, dance, count, attention, all together,

Speech patterns: I want to go to school. I like to read/ write/ count. I can read a little. It's Alik's book. Put the book in the bag. Take the pen. It is under the table... The desk is at the window...

Texts:

1.- Give me, please, your pen.	- Here you are.
- Thank you, very much	- May I take your book?
- You may. It's on the desk.	- Thank you.
- Can you read?	- Yes, I can.

2. We are at the School for animals. It's in the wood. Wolf, Fox, Tiger, Lion, Hedgehog, Crow study here. They have bags, books, note-books, pens, papers, pencils. Animals learn to read stories, write in the note-books, draw on the paper, count. School accessory are in the bags. In the break they sing songs, play games.

II.2. Maktabgacha ta'lim muassasasi bolalarining ingliz tilida og'zaki nutq malakalarini shakllantirishga bag'ishlangan mashg'ulotlardan lavhalar

«Tanishish» mavzusi bo'yicha mashg'ulotdan lavha

Mazkur mavzu bo'yicha uchinchi mashg'ulotning bir bosqichida bolalarning dialog nutq malakalari «tepadan yo'l» metodi orqali shakllantirish uchun mo'ljallangan.

O'qituvchi: Biznikiga mehmonga Alisa ismli qo'g'irchoq tashrif buyurdi. Keling, u bilan salomlashib olamiz.

Bolalar: Good morning, Alice.

O'qituvchi : Biz qanday gaplashishimizni tinglang:

- Hello!	- Hi!
- How are you?	- Fine, thanks. And you?
- I'm fine.	
- Take the seat, please.	- Thank you!

Bolalar quyidagi dialogni nima haqida ekanligini tushunib olib berilgan iboralarni o'qituvchi ketidan qaytaridilar.

O'qituvchi: Bolalar, men bilan salomlashib, har biringiz galma-gal Alisa ismli qo'g'irchoq uchun javob bering. Bolalar javob beradilar. O'qituvchi esa bolalar tushunishi osonroq bo'lishi uchun imo-ishoralari orqali yordam berib turadi.

Shundan so'ng o'qituvchi o'yin mashg'ulotlarini taqdim etadi: Endi esa, keling, «Mehmonda» degan o'yinni o'ynaymiz. Siz do'stingiz xonadoniga tashrif buyurdingiz, xonadon egasi esa, o'zbek tilida so'zlasha olmaydi. Shuning uchun siz u bilan ingliz tilida so'zlashishingiz kerak. O'qituvchi rollarni «mehmon» va «mezbon»ga taqsimlaydi, bolalar dialogni boshlab, so'ngra rollarni almashib bajaradilar.

Ushbu o'yinli vaziyat shuni ko'rsatadiki, ko'rgazmali qurollar, o'yinli vaziyat va emotsional yo'nalishni uyushtirish, til materiali va nutqiy namunalarni o'zlashtirishda eng muhim omil hisoblanadi.

«O'yinchoqlar» mavzusi

Dasturiy talablarga ko'ra, mavzuga 6ta dars (4-9 mashg'ulotlar) ajratilgan.

Ushbu darslarda katta guruhlardagi bolalar quyidagi nutq namunalari bilan tanishadilar: It is..., This is..., the doll is..., These are... inkor va so'roq shakllarida, What is it? Konstruktsiyasi, otning ko'plik shakli. Ularda quyidagi so'zlar mashq qilinadi: a toy, a ball, a dog, a fox, a bear, a frog, a tiger, a car; Donald Duck, Pig Puff, Pluto dog, Gnome, Brother rabbit. Bu so'zlarning talaffuzi ustida ishlash, nutqiy namunalar va so'zlarni idrok etib tushunish, ko'nikmalarini hosil qilish, so'zlarni to'g'ri topib, to'g'ri qo'yish mashg'ulotlari, dialogik birliklardagi so'zlar va nutq namunalari savol-javobda qo'llaydilar.

Ushbu darslarni olib borish uchun kerakli o'yinchoqlar, ingliz va amerika ertaklari qahramonlarining suratlari va rangli kubiklar tanlab olinadi. «O'yinchoqlar» mavzusining birinchi darsi (dastur bo'yicha 4-mashg'ulot)

Teacher: Good morning, children!

Children: Good morning, teacher!

Teacher: Kelinglar she'r aytamiz.

Good morning, good morning, good morning to you,

Good morning, good morning, We are glad to see you.

Bolalarni dars jarayoniga jalb qilish

O'qituvchi: Bugun biznikiga mehmonga o'yinchoqlar kelishdi. Keling, ular bilan tanishib olamiz. Birinchi uchrashuvda nima deyish kerak?

Bolalar javob berishadi: Good morning! Hello!

O'qituvchi qo'g'irchoqni ko'rsatib, deydi: Good morning! Qanday qilib bu qo'g'irchoqning ismini bilib olamiz?

Children: What is your name? –My name is Alice.

Teacher: Alice is a doll. It is a doll.

Bolalar qaytaradilar, o'qituvchi boshqa o'yinchoqlarni ko'rsatadi va ingliz tilida ularning nomlarini quyidagicha aytadi: It is a ball. It is a dog. It is a fox. It is a car... O'yinchoqlarni namoyish etish bolalarga inglizcha so'zlarning ma'nosini o'rgatishda qo'l keladi. Shundan so'ng o'qituvchi bolalar diqqatini [t], [l], [ks], [r] tovushlariga qaratib, ularni nutq namunalarini tarkibida talaffuz qilishga o'rgatadi.

[t], [r] tovushlarini o'rgatish uchun o'qituvchi bolalardan til mashqini bajarishni, til uchuni tishlarga qanday qo'yish, so'ng tilni tanglayga ko'tarib [t] tovushini qiyoslab [t,t,t] - [t, t, t] talaffuz qilishadi. Endi bu tovushni It, toy, tiger so'zlarida aytishadi va, nihoyat, uni It is a toy/tiger gaplarida mashq qiladi. Endi car so'zini talaffuz qilamiz, og'zingizni katta ochib [ka:(r)] so'zini talaffuz qiling. Bolalar o'qituvchisiga taqlidan uni takror-takror aytadilar.

«It is ...» nutq namunasini tushuntirish uchun o'qituvchi stol ustiga kerakli kubikchalar va o'yinchoqlarni qo'yib aytadi: It is a fox/dog/tiger.

O'qituvchi so'zlarga kichkinagina «a» [a:] so'zchasini qo'shgan holda talaffuz qilamiz deydi va o'qituvchi alohida so'zlarni artiklsiz (dog, cat, car), so'ngra ushbu so'zcha (artikl) bilan talaffuz qiladi. So'zlarning urg'u ostida talaffuz qilinishi, ularning artikl bilan ishlatilishiga alohida e'tibor qaratiladi. Shundan so'ng o'qituvchi bolalarni ingliz tilida nutq namunalarini kubik yordamida, lekin o'yinchoqlarni almashtirib turishni so'raydi. Bolalar aytadilar: It is a tiger/ball/car va hokazo. Bu metodik usul so'zlarni to'g'ri qo'llash va nutq namunasi tuzilishini tushunib etishni ta'minlaydi.

O'qituvchi: Keling, «Ajoyib xaltacha» o'yinini o'ynaymiz. Men o'yinchoqlarni xaltadan olib turaman va What is it? - Bu nima?,- deb so'rayman. Siz esa «It is...» deya, javob berasiz.

O'qituvchi mashina (o'yinchoq)ni chiqarib, so'raydi: What is it? Bolalar: It is a car va hokazo. O'yin jarayonida bolalar tinglab

tushunish, shu bilan birga What is ...?, It is... nutq namunalari, strukturasi eslab qolishga erishadilar.

O'qituvchi: Endi esa, o'yinchoqlar bilan xayrlashadigan vaqt ham etib keldi, o'yinchoqlar juda charchashdi va ular uxlaydigan vaqt bo'ldi, keling, ular bilan ingliz tilida hayrlashamiz: Good bye!-Good bye! Bye, bye! deyish ham mumkin. Bolalar o'qituvchidan keyin saytaradilar.

O'qituvchi: Bolalar, bugun tanishgan o'yinchoqlar rasmini chizasizlar. O'yinchoqlarni chizayotganda, ularni esdan chiqarib qo'ymaslik uchun ingliz tilida nomini aytib chizing.

«O'yinchoqlar» mavzusida 5-mashg'ulot

Dars jarayoniga kirish

O'qituvchi: Bolalar, chizishga berilgan rasmlarni olib keldingizmi?

Bolalar: Ha.

O'qituvchi: Keling biz yodlagan o'yinchoqlar nomlarini eslaylik. Dima, rasmingni ko'rsat-chi. Bola ko'rsatadi.

O'qituvchi: What is it?

Bolalar: It is a dog/cat

O'qituvchi bir necha bolalar bilan savol-javob o'tkazadi.

O'qituvchi: Bolalar, siz multfilm ko'rishni yoqtirasizmi?

Bolalar: Ha.

O'qituvchi: Bolalar, Uolt Disneyning qanday multqahramonlarini bilasiz?- Donald Dak, Mushuk Tom, Oppog'oy va etti gnom va hokazolar.

O'qituvchi: Ushbu rasmga e'tibor bering: Suratda kim chizilgan, bilasizmi?

Bolalar: Ha. Bu ... (bolalar nomini aytadilar).

O'qituvchi: Keling, ularni ingliz tilida aytamiz. O'qituvchi qalam bilan multqahramonning birini ko'rsatib, uning nomini ingliz tilida aytadi, bolalar jo'r bo'lib takrorlaydilar.

- It is a duck/dog/pig/rabbit/gnome.

O'qituvchi [r]- tovushining talaffuzi ustida ishlaydi va itning irillashiga taqlid qilib [r], gnomning qorni og'rishiga taqlidan [ou-ou] aytishadi.

O'qituvchi: Keling, ularni ingliz tilida aytamiz. It's name is Donald Duck/Puff Pig/Brother Rabbit. Bolalar birgalikda saytaradilar.

O'qituvchi: Very good - juda yaxshi. Ismlarga «a» so'zchasi (artikli) qo'yilmasligini, Donald Duck deb ishlatish kerakligini eslab qoling.

O'qituvchi: Endi esa «Toping-chi» o'yinini o'ynaymiz. Biroq buning uchun savol berishni o'rganish lozim. Biz gapirayotganimizda diqqatimizni kubiklarga qaratamiz: It is...-sariq, qizil...

Endi kubikchalarni joylarini o'zgartiramiz. Qizil rangdagi kubikchani 1-o'ringa, sariqni 2-ga, oxirida esa o'yinchoqni joylaymiz. Is it a dog? -Yes, it is..., agar u kuchuk bo'lmasa - No, it is not.

O'qituvchi boshqa o'yinchoqlarni qo'yadi, bolalar nutqiy namunaning so'roq shaklini mashq qiladilar.

O'qituvchi: Very good. Endi suratga e'tibor bering, men multfilm qahramonlarini ismlarini aytib turaman, siz esa ularni topishga harakat qilasisz.

O'qituvchi: Is it Donald Duck/ Pluto Dog/ Puff Pig/ Brother Rabbit? -Yes, it is. Yoki -No, it is not.

Yakuniy bosqichda o'qituvchi bolalarga o'tilgan nutq namunalarini o'z ichiga oladigan rifmovkani yod olishni buyuradi:

It's a dog,	It is not a dog,
It's a frog.	It is not a frog.
It's a doll,	It is not a toy.
It's a ball,	It is a boy.
It's a toy,	
For my joy.	

Oltinchi mashg'ulotda yuqorida ko'rsatilgan mavzu bo'yicha This is... nutq namunasi va my, his, her, its...olmoshlari taqdim etiladi.

«Tana a'zolari» mavzusidagi mashg'ulotlardan lavhalar

Bu mavzu bo'yicha birinchi mashg'ulotda leksik ko'nikmalarni shakllantirish uchun quyidagi nutqiy vaziyatdan foydalanish mumkin. O'qituvchi odamning katta surati chizilgan rasmni olib, unda tana qismlarini ko'rsatadi va ketma-ket ularni ingliz tilida aytib o'tadi. Bolalar esa o'qituvchi ketidan ularni talaffuz qiladilar.

Ikkinchi bosqichda buyruq va iltimos leksikasini o'qituvchi ona tili va ingliz tilida birma bir aytadi va quyidagi nutqiy amallarni bajarishni so'raydi.

Raise your right hand!	Put your left hand on your head!
Touch your neck with both hands!	Put your hands on your shoulder!
Raise your left/right leg!	Turn your body to the right/left!

Raise your hands, clap! Turn your body to the right/left!

Bend your body and touch the floor with hands!

Avval ushbu buyruqlarni o'qituvchi o'zi bajaradi, so'ngra bunga butun guruhni va bolalarni alohida-alohida jalb qiladi.

Barcha yangi so'zlar va iboralarni mustahkamlashi uchun har bir bola do'stiga bittadan buyruq berib, aniq bajarilishini tavsiya etadi. So'ng o'qituvchi tayyor chizilgan rasmlarni tarqatadi. O'g'il va qiz bola chizilgan rasmlardagi tana a'zolarini turli ranglarda bo'yashni va ularning nomlarini ingliz tilida aytib turishni so'raydi. Bolalar chizgan suratlarini ota-onalariga ko'rsatishlari va yod olingan so'zlarni qaytarishlari uchun chizilgan rasmlarni uylariga olib ketishadi.

«Tana a'zolari» mavzusi bo'yicha 5-mashg'ulot

Bu mashg'ulot misolida lisoniy va nutqiy materialni qanday qilib murakkablashtirib borish mumkinligini ko'rsatish mumkin.

Darsning asosiy vazifalari: Tana a'zolari nomlarini qaytarish: can modal fe'lini inkor va so'roq shaklini mustahkamlash; Why do you... nutq namunasi va so'zlar taqdimoti; Yangi nutq namunasi va so'zlar-ning qo'llanilishini mashq qilish.

Tayyorlov bosqichida harakatli o'yin va qo'shiq bolalarda motivatsiyani kuchaytirishga turtki bo'ladi.

Darsning borishi:

– Good morning, children!

– Good morning, our teacher!

O'qituvchi stolga urib, (taqillatib) aytadi: Knock! Knock! Who is this? Come in!

Qurbaqani olib, aytadi: It's a frog.

Bolalar qurbaqa bilan so'zlasha boshlashadi:

– Good morning, children!

– Good morning, frog!

– Let's play children.

– With pleasure.

O'qituvchi bolalarga qurbaqa nomidan «Yomg'ir» o'yinini taklif etadi.

O'yinning maqsadi: [w, r, kw] talaffuzi ustida ishlash. Bir nechta bolalar bulut kabi «suzadilar», bulut rasmi chizilgan qalpoqchalarni boshlariga kiyib olishgan. Boshqa bolalar baqachalar kabi [kw] deya vaqillaydi, qolganlari esa bulutlarni haydaydilar.

Bu o'yinni o'tkazish uchun o'qituvchi quyidagi qofiyani yodlashni so'raydi:

Rain, rain go away!

Boys and girls want to play.

So'ng bolalar talaffuz ustida ishlaydilar: Rain, rain go away! Boys and girls want to play. Baqaning vaqillashi [kw] va quickly, queen so'zlari talaffuzi mashq qilinadi. O'qituvchi shu tovushlarning ravon talaffuz qilinayotganligini nazorat qilib turadi.

O'qituvchi o'yinni boshlaydi: «Bolalar, men xalta topib oldim, keling, unda nima bor ekan, qaraymiz. Sizlar xalta ichidan olingan narsalarning nomlarini ingliz tilida aytasiz.»

O'qituvchi o'yinchoqlarni oladi, bolalar ingliz tilida ularning nomlarini aytadilar: a horse, a pig, a chicken, a duck.

Oxirgi o'yinchoq – olmaxon, lekin u yig'layapti. Bolalar, keling so'raymiz, nega olmaxon yig'layapti? Buning uchun undan so'raymiz: Why do you cry? Why, why, why do you cry?

Olmaxon javob beradi: Olmaxon so'zini ingliz tilida talaffuz qilish juda qiyin bo'lgani uchun yig'layapman.

Bolalar (o'qituvchi yordamida) quyidagicha javob beradilar: Don't cry! Don't cry! We can learn your name.

O'qituvchi olmaxonni ingliz tilida «squirrel» deb aytadi, bolalar esa uni qaytaradilar.

So'ng olmaxonning o'zi: I am a squirrel, deydi.

Bolalar berilgan so'zni eslab qolishlari uchun, o'qituvchi kuchuk vovillashidagi [r-r-r] va qurbaqa vaqillashidagi [kw]ni taqqoslashni so'raydi.

O'.: Endi esa hayvonlar u yoki bu harakatlarni bajaradilar, sizlar esa ulardan «Why do you ...?», deb so'rashingiz lozim.

O'qituvchi otni qo'lga olib, uni yugurayotganini, cho'chqa bolasini sakrayotganini, g'ozning suzayotganini taqlid qila boshlaydi.

Bolalar Why do you run? Why do you jump? Why do you swim?, deb so'raydilar. Hayvonlar I like to jump/swim/run javob beradilar. So'ng o'qituvchi bolalarga Dance! Jump! Go around the desk! buyruqlarini beradi. Shuning orasida bolalar Why do you dance? – I like to dance savol-javob mashqini bajarishadi.

O'.: Bolalar, hayvonlar nima qila olishadi? Ketimdan qaytaring-chi.»The duck can swim», boshqa hayvonlar-chi, o'yinchoqlar ko'rsatiladi, bolalar The horse can run... Can a pig swim? – No, a pig can't swim...deb davom etadilar. O'qituvchi o'yinchoqni va uning harakatini ko'rsatadi. The horse runs. The duck swims kabi «Perception and action» metodik usulidan foydalanadi.

O': Endi tana a'zolari nomlarini eslaylik. Siz bir-biringizga turli savollar berib, o'z tana a'zolaringizni ko'rsatasiz.

– Is it a nose? – No, it is a mouth.

– Show me your nose.

– Where is pig's nose?

– Do you have two hands? – Yes, I do.

– How many hands has the horse?...

Bolalar o'ylanib qolib, javob bera olmaganda, o'qituvchi The horse hasn't got hands. It has four legs, deb yordam beradi.

Monolog nutq malakalarini shakllantirish darsidan lavha

O'qituvchi «Buratino» ertagini yodga olib, ingliz tilida uning Pinocchio bo'lishini aytadi va ertak mazmuni yuzasidan o'zbek tilida, keyin ingliz tilida savollar beradi. Keyin esa. «Buratino» ertagidagi moviy sochli qizchanning ismi nima edi? What is the girl's name? She has blue hair. Bolalar Her name is Malvina, deb javob beradilar.

– Is Malvina a beautiful girl? – Yes, she is. She is a very nice girl.

So'ng o'qituvchi Malvina qo'g'irchog'i haqida shoshilmasdan, har bir so'zni aniq va ravon gapirib berishni boshlaydi:

This is a doll. Her name's Malvina. She is a very beautiful girl. Look at her face. Her face is round. Malvina's eyes are large and blue. Her nose is small. Her hair is blue. She is a blue-hair girl. She has a red dress and black shoes. She wears a hat.

So'ng bolalar matnini o'qituvchidan keyin qaytaradilar. Shundan so'ng o'qituvchi bolalar sevgan o'yinchoqlarni olib, ushbu qo'g'irchoqni tasvirlab berishni so'raydi, shu orada o'qituvchi qo'g'irchoqlarning tana a'zolarini ko'rsatib, savollar berib turadi.

Botir: This is a cat. Its name is Tom. It's black. It hasn't any clothes.

Teacher: – Is it a black colour cat?

– Yes, it is.

It is a frog. It's green. Its eyes are big.

O'qituvchi qo'li bilan baqani ko'rsatadi, qizcha esa It is a little frog, deya to'ldirib boradi.

Navbatdagi bola yonida o'tirgan qizni tasvirlab berishi lozim.

Bola jim, shuning uchun o'qituvchi savollar bilan ko'maklashadi:

Who is this?

Karim: This is Gulnarə She is tall.

What colour is her dress? (qizchanning ko'ylagini ko'rsatadi)

She has a blue colour dress.

O'qituvchi oyoq kiyimini ko'rsatadi, bola She wears white shoes, deya tasvirlashni davom etadi.

Bolalarning monolog nutqi ustida ishlash mashg‘ulotidan lavhalar

O‘qituvchi bolalarga ramzli suratlardan hikoya tuzishni taklif qiladi. Shu maqsadda o‘qituvchi bolani ko‘rsatib, undan quyidagicha so‘raydi:

– Who is this? – This is a boy.

O‘qituvchi bolaning boshini silab yaxshi bola ekanligini aytadi:

This is a good boy. Is he a good boy? – Yes, he is.

So‘ng o‘qituvchi bola bilan yo‘lbars surati chizilgan rasmni ko‘rsatadi:

He has a friend. His friend is a tiger.

O‘qituvchi bola yo‘lbars bilan o‘ynayotgan rasmni ko‘rsatadi:

The boy likes to play with a tiger. Is a tiger good or bad? – The tiger is good too.

Matni tushunish va gapirib berish malakalarini shakllantirishga oid lavha

Fingerplay matni yordamida monolog nutq ustida ishlash.

1) **Elephant** matnining taqdimoti. O‘qituvchi matnning har bir so‘zini donalab aytib, qo‘li bilan hayyonlarning tana a‘zosini ko‘rsatadi va ularning harakatlarini matn mazmuniga ko‘ra ifodalaydi. Bolalar o‘qituvchini tinglab qo‘l harakatlarini kuzatadilar va har bir gapning ma‘nosini anglaydilar.

The elephant has a big trunk (*qo‘lini burundan qo‘l uzunligi bo‘ylab cho‘zadi*).

That swings swings (*qo‘lni burundan pastga qarab huddi fil xartumi kabi tebratadi*).

Its long ears flap (*kaftlarini quloq ortiga qo‘yib tebratadi*).

Its big feet stamp (*katta oyoqlarini tapillatadi*).

2) Endi o‘qituvchi matni takror aytadi, bolalar esa o‘qituvchidan keyin matnning har bir gapini qaytaradi va tegishli harakatlar qilishadi.

O‘qituvchi quyidagi so‘zlar talaffuziga diqqatni qaratadi Trunk, Swings, Flap, Stamp va gaplarni yana qaytarishni so‘raydi.

3) O‘qituvchi to‘liq bo‘lmagan gapni aytadi. Bolalar har bir gapni o‘qituvchi yordamida (fil xartumi, qulog‘i, oyog‘i va harakatlarini bajargan holda) to‘ldirib aytadilar.

The elephant has.... (*qo'llari bilan fil xartumini ko'rsatadi*).

Its long ear.... (*fil qulog'ini qimirlatishini ko'rsatadi*).

Its big feet... (*oyoqlari bilan tapillatadi*).

4) O'qituvchi matn bo'yicha savollar beradi va bolalarni bir birlariga savol berish va filning tana a'zolarini ko'rsatib, ularning harakatlarini bajarishni so'raydi.

Trunk (*bolalar fil xartumini ko'rsatadilar*).

Flap (*fil quloqlarining qimirlashini ko'rsatadilar*).

Stamp (*filning yurishini tasvirlaydilar*).

Goose and Geese matni bilan ishlashga oid lavhalar

Mazkur lavha boshqa usullar va bosqichlarni ishlatish orqali yuzaga keladi.

1) O'qituvchi bolalarga g'ozning bolasini ko'rsatib, deydi: It is a goose. So'ng bir qancha o'yinchoq-g'ozchalarni ko'rsatib, deydi: geese. Bolalar birlikda g'oz – goose va ko'plikda qanday ishlatilishini anglaydilar va ularning to'g'ri talaffuzini egallaydilar.

O'qituvchi qo'lini tepaga ko'tarib, g'ozchani tepalik ortiga bekinayotganini ko'rsatadi. So'ng g'ozni iniga kelishi uchun qanday chaqirish mumkinligini bolalardan so'raydi. Bolalar tu-tu!, deb javob beradilar.

O'qituvchi ingliz tilida g'ozni boshqacha Honk, honk, honk! deb chaqirilishini aytadi. Bolalar o'qituvchi ketidan g'ozni inglizcha chaqirishni o'rganishadi.

2) O'..: Keling, ona g'oz «Goose» va uning bolalari «Geese» haqidagi hikoyani tinglaymiz. Five little geese go to play (*besh barmog'ini ko'rsatib qaytaradi: – One, two, three, four, five geese*)

Over the hill and far away (*barmoq bilan g'ozning yurishini ko'rsatadi*).

Mother goose calls (*labini cho'chchaytirib g'ozni chaqirgandek tovush beradi*):

Honk, honk, honk...

Four little geese come back (*barmoqlar bilan to'rtta g'oz orqaga yurayotganini ko'rsatadi*).

One little goose stays behind the hill (*barmoqlar bilan bir g'oz tepalikka berkinib olganini ko'rsatadi*).

And mother Goose cries, cries.

3) Endi bolalar o'qituvchi ketidan matnni qaytarib, ona g'oz va bolalarinigi hatti-harakatlarini ko'rsatadi.

4) So'ng o'qituvchi berilgan matnni sahnalashtirishni tavsiya etadi. O'qituvchi bolalarga rollarni bo'lib beradi. Bolalar matn so'zlarini qaytarib, ona g'oz va bolalarining harakatlarini ijro etadi.

Mana shunday matn ustida ishlash usullari orqali go to play over the hill and far away, come back, stay behind the hill iboralarini idrok etib tushunish va eslab qolishga erishiladi.

Alphabet ochiq mashg'ulotidan lavha

1. Bolalar o'zlarini ingliz tilida tanishtirib, o'zlari haqida biror nima gapiradilar: I am Alixon. I am 6 years old. I have many friends in the kindergarten. They are Hilola, Narghiza, Fotima ...

2. My name is Botir. I like to be in the kindergarten. We learn English here. I can play with toys ...

3. Bolalar xohlagan o'quv qurolini olib deydilar: It's a red pen. I can write with it. I have three pens for school. It's a book. I can read it. I have many books for school ...

Sahnaga 26ta bola chiqadi. har bir bolaning ko'kragida inglizcha alfavit harflari yopishtirilgan bo'ladi. Alfavit tartibda birma bir bolalar chiqib, o'z harf haqida gapiradi.

Sahna ko'rinishi bolalarning ABC ashulasini kuylashlari bilan yakunlanadi.

II.3. Ta'limiy o'yinlar Who is tall?

O'yin maqsadi: Bolalarning ingliz tilida savol berish va javob qaytara olishni mashq qilish; nutqda kishilik olmoshlari – he, she, it ni qo'llashni mustahkamlash.

1-variant. Ikki kishilik o'yin, bir bola ikkinchisiga savol beradi:

- Who is tall?
- Is this Sasha?
- No, she is not. Botir is tall.
- Who else is tall?
- Gulnara is.

2-variant. Bir bola o'yinchoqni berkitadi, qolgan bolalar esa savol orqali qanday o'yinchoq, masalan, g'oz bolasi, berkitilganini topadilar.

- Is it big or small?
- Is it small/big.
- Is it white?

– No, it is not white. It's red.

– Can it swim?

– Yes, of course, it can...

Guruhiy nutq (polilog)ning muhimligi shundaki, har bir bola nutq faoliyatida muayyan natijaga, masalan, topishmoqni topish, fahmlay olish, tanishish va so'rash kabilarga erishadilar.

BOYO'G'LI

O'yin maqsadi: bolalarning nutqiy malakalarini shakllantirish, leksikani aktivlashtirish; day, night, wolves, run; so'zlarni ko'plik sonda ishlatishni o'rgatish va mustahkamlash. Birds fly! Cats climb! Dogs jump!

«Boyo'g'li» o'yinini olib boruvchi va «boyo'g'li» tanlanadi. Olib boruvchi bolalarga e'lon qiladi: «Day! Birds fly!».

Bolalar qushlarga taqlid qilib uchadilar. Olib boruvchi Night! deydi. Bolalar turgan joyda uxlab qolgandek, qotib qoladilar. Boyo'g'li kim qimirlasa, uchib kelib o'z o'ljasini olib ketadi.

Olib boruvchi: Dogs jump! desa, bolalar kuchukchaga taqlid qiladilar, u Nighth! desa, bolalar uxlab qoladilar, boyo'g'li o'z o'ljasini qidiradi.

XO'ROZNING RANGBARANG DUMI

O'yin maqsadi: Bolalarga gapda and bog'lovchisini ishlatishni o'rgatish va ingliz tilida ranglarni ifodalovchi so'zlarni mashq qilish. O'yin uchun karton va rangli qog'oz kerak bo'ladi. Kartondan xo'rozning siluetini va uning patlarini alohida rangda qirqib olinadi. O'yin ikki xil variantda olib boriladi.

1-variant. Bolalar patlarni turli ranglarda xo'roz dumi uchun tanlaydilar. «Xo'roz»ga patlarni yopishtira turib, rangining nomini They are red and brown...deb aytadilar. O'qituvchi savollar berishi mumkin: Are they black and blue?– No, they are... .

2-variant. Olib boruvchi ikki xil rangli baxmaldan yasalgan patni olib qo'yib, ularni xo'roz dumiga yopishtiradi. So'ng bolalar What colour is it? deb so'raydilar. Bolalardan biri Red and yellow deb javob beradi. Kim savolga to'g'ri javob bersa, o'sha bola olib boruvchi bo'ladi va patlarni olib qo'yib xo'roz dumiga yopishtiradi.

SMALL SIFATI DARAJASINI O'ZLASHTIRISH UCHUN BERILGAN O'YIN

O'yin maqsadi: small, smaller, the smallest sifatlarini ishlatishni mashq qilish va ularni nutqda erkin qo'llash.

O'qituvchi oldindan maxsus predmetlar va hayvonlarni turli hajmdagi rasmlarini tayyorlab oladi (har bir predmet uch xil hajmda bo'ladi, masalan, uy, kichikroq uy va uchinchisi undanda kichik.

O'qituvchi uchchala suratni ko'rsatib deydi:

It is a house. It is my house. It is a big house. It is Davron's house.
It is a small house.

Shuning orasida bolalar o'qituvchidan keyin har bir gapni alohida qaytaradilar. Keyin esa o'qituvchi uchta suratni ko'rsatib deydi: birinchi surat - It is a house. Ikkinchi surat - My house is smaller, (imoishora bilan ikkinchi suratdagi uycha birinchisidan kichikroq ekanligiga e'tibor qaratiladi, so'ng uchinchi surat ko'rsatiladi Davron's house is the smallest.

O'qituvchi turli hajmdagi hayvonlar suratini ko'rsatadi. Who has a cat? Uchta bola qo'lini ko'taradi, o'qituvchi bolalar javob berishiga yordam beradi.

Birinchi bola: I have got a cat. My cat is small (kichikroq mushuk surati bor). Ikkinchi bola: My cat is smaller. Uchinchi bola: My cat is the smallest.

O'qituvchi savollar beradi:

Who has a smallest dog? – I have got the smallest dog.

Is your doll smaller than Sasha's doll? – Yes, it is. No, it its not.

Guess What is it?

Olim: I have something. Guess what is it?

Children: Is it a pencil?

Olim: No, it is not a pencil.

Lola: Is it a pen?

Olim: No, it is not a pen.

Nodir: Is it a doll?

Olim: Yes, it is.

Guess What am I?

Bu o'yinni yana kasblar nomlanishini o'rganishda bajarish mumkin.

– Are you a teacher?

– No, I am not a teacher.

- Are you a doctor/pilot/dancer/nurse?
- Yes, I am a doctor.

What can I do?

O'qituvchi predmetni ko'rsatib san modal fe'li ishtirokida savol beradi:

What can I do with book? Bolalar javob beradilar: You can read. You can put on the table.

The sea is playing...

Avval o'yin shartlari tushuntiriladi, masalan, hayvonlar nomlarini bilish. Bolalar doira shaklida turadilar, olib boruvchi: The sea is playing – one. The sea is playing – two. The sea is playing – three deydi. Shundan so'ng bolalar muayyan hayvonlar rolini ijro etadilar. Olib boruvchi qanday hayvon ekanligini topishi kerak. Bunda ular qo'shimcha ma'lumotlar berib turishlari kerak, masalan, I am green. I can swim.

Olib boruvchi, agar topa olmasa, savol orqali bolalarga murojaat qilishi mumkin.

FUNNY TRAIN

Tovushlar talaffuzini mustahkamlash mashqi harakatli o'yin orqali bajarilishi mumkin.

O'qituvchi har bir bolaning ko'kragiga vagon nomerlarini taqib qo'yadi. Ishtirokchilar tartib sonlarga ko'ra safga turadilar. O'qituvchi boshchiligida poezd «yasab», uning buyrug'i bilan poezd harakatga keladi, har bir harakat tovush bilan ifodalanadi. Har bir tovushga kerakli obraz tanlanadi. Masalan:

poezd yuryapti [t], bekat [o], qo'ng'iroq [w].

O'yin variantlari:

1. *Vagonlar yo'qlamasi.* Ishtirokchilar o'z raqamini ingliz tilida aytadilar.

2. *Bekat bo'ylab yoki tegishli yo'nalish bo'ylab harakat.* Yo'nalish yumshoq o'yinchoqlar orqali bajariladi. Turli bekatlarda ishtirokchilar yumshoq o'yinchoqlarni teradilar va ular haqida ingliz tilida so'zlab beradilar.

O'qituvchi vagonlar raqamini aytib, boshqaradi. Bolalar barcha o'yinchoqlarni yig'ib tovushlarni qator marta qaytargandan so'ng, o'qituvchining buyrug'i bilan o'yinni yakunlash mumkin.

TINGLAB TUSHUNISH MALAKALARINI SHAKLLANTIRUVCHI O'YINLAR SHOW ME

Ishtirokchilar doira shaklida turib oladilar. Olib boruvchi o'zining tana a'zolarini ko'rsatib, Show me your hands/head/nose iboralarini talaffuz qiladi. Bolalar birgalikda jo'r bo'lib qaytaradilar.

Olib boruvchi harakatlarni tushuntiradi, ushbu (hands, head, nose, legs, mouth) tana a'zolari bilan nima qilish mumkin va deydi: Clap! Clap! Clap! – bolalar qarsak chaladilar, Smile! Smile! – bolalar kuladilar. O'yinni tana a'zolari nomlarini aytib qaytarish mumkin.

nose – smell	finger – count
head – nod	arms – swim
leg – jump	lips – kiss

SAY AND SHOW

Ishtirokchilar o'qituvchining yaqin atrofiga joylashadilar. Har bir ibora yoki so'z birikmasiga o'qituvchi tomondan ifodalangan har bir ibora, so'z birikma qandaydir harakat mos keladi. Masalan, «**on**», «**in**», «**under**» predloglarini to'g'ri ishlatilishini mashq qilish uchun: on - qo'llarini boshga qo'yish orqali, under - o'tirish, in - ko'krakka urish (ya'ni ichida belgisi) orqali ifodalanadi.

Avval o'qituvchi predloglarni o'zi alohida-alohida aytib, so'ng gaplarda va so'z birikmalarida aytadi, va nihoyat, bolalar aytishni o'rganadilar.

NICK AND ANDY

Bolalar doira shaklida joylashadilar, ulardan biri doira markaziga turib she'r o'qishni boshlaydi, qolganlari esa she'r mazmuniga binoan harakatlar bajarishadi.

Nick and Andy,	Nick and Andy,	Nick and Andy,
Sugar and Candy,	Sugar and Candy,	Sugar and Candy,
I say stop!	I say stand up!	I say hands up! etc...

YIL FASLLARI NOMLARINI MASHQ QILISH

Seasons:

Spring

Spring, spring, spring!
The trees are green.
I Bring you flowers,
Joy and grass,
And holiday for us.

Autumn

Autumn, autumn, autumn!
The trees are bare,
There's mist in the garden
And frost in the air.

Summer

Summer, summer, summer!
The sun is shining,
The flowers are blooming,
The sky is blue, the rains are few.

Winter

Winter, winter, winter!
The snow is falling,
The ground is white
All day and night.

Hafta kunlarini mashq qilish

Today's Monday.
Today's Monday.
Is everybody happy?
Yes, of course we are.

Today is Tuesday.
Today is Tuesday.
Is everybody happy?
Yes, of course we are.

Talaffuzi qiyin bo'lgan so'zlar ustida ishlash rifmovkalari

[I:] tovushi uchun

I have two eyes,
And I can see
Pencils three
In front of me.

I see the walls
And the door;
I see the blackboard
And the floor.

[ð] tovushi uchun

Father, mother, sister, brother,
Hand in hand with one another.

All about me

[t], [l] tovushlari uchun

Ten little fingers,

Ten little eyes,

Ten little toes,
Two little ears,
And one little nose.

That shines so bright,
One little mouse
To kiss Mummy «Good night».

Feet

[dʒ], [p] tovushlari uchun

When I lift my two feet,
I can jump, jump, jump

My feet hit the ground
With a bump, bump, bump.

I have two legs

[w] tovushi uchun

I have two legs
With which I walk.
I have a tongue
With which I talk.

And with it too
I eat my food
And tell
If it is bad or good.

Little Bird

[ə:], [aɪ], [i-i:]

Fly, little Bird, fly,
Fly into the blue sky!

One, two, three,
You are free!

2.5. Nazorat mashqlari

Maqsad: Bolalarning dialog va monolog nutq malakalarini hosil qilish, soʻz birikmalari bilan gap tuza olish, yangi soʻzlarni oʻyinli vaziyatlarda qoʻllay olishga erishish.

1. Oʻqituvchi bolaga narsalarni koʻrsatganda, ularning nomlarini ingliz tilida aytishni taklif qiladi.
2. Berilgan soʻzlar bilan gap tuzishni soʻraydi.
3. Oʻqituvchi yangi soʻzlarni nutqiy namuna tarkibida aytishni soʻraydi.
4. Oʻqituvchi narsa bilan harakat bajarishga buyruq beradi.
5. Oʻqituvchi bolani qoʻlida nima borligini aytishni soʻraydi.
6. Oʻqituvchi savollar bilan yordam berib, bola qoʻlidagi narsani tasvirlashni soʻraydi.
7. Oʻqituvchi muayyan narsani mustaqil tasvirlashni soʻraydi.

8. O'qituvchi o'zining va do'stining uyida nimalar borligini aytib, ularni tasvirlashni so'raydi.

9. O'qituvchi bolalardan bir-birlariga savol berishni so'raydi.

10. O'qituvchi yangi namunani tushuntirib, uni yangi nutqiy vaziyatda qo'llashni so'raydi.

11. O'qituvchi bolalarga mikromatnni beradi, ona tilida unga savollar qo'yadi, so'ngra matnda ingliz tilida savollar qo'yadi va javob berishini talab etadi.

12. O'qituvchi sodda gap aytadi, bolalar esa o'zlari gap tuzib hikoyani davom ettiradilar.

BIRINCHI YARIM YILDA YAKUNIY NAZORAT O'TKAZISH UCHUN NUTQIY VAZIYATLAR

Maqsad. Dialogik birliklarda talaffuz va leksik ko'nikmalarning shakllanganlik darajasini aniqlash.

Bu ishni bolalar juft bo'lib bajarishadi, o'qituvchi bolalarga savollar bilan yordam beradi, bola qiynalgan taqdirda, xatti-harakat yoki narsalarni ko'rsatish orqali yordamlashish mumkin.

O'qituvchi bolalarga o'yin vaziyatni taklif qiladi: «Men o'rtog'im Tomnikiga mehmonga keldim». O'qituvchi rollarni taqsimlab beradi va aytadi: Tom faqat ingliz tilini biladi, shuning uchun u bilan faqat ingliz tilida gaplashish kerak. Salomlashish mashqi bajariladi.

O'qituvchi «mehmonga» Tomdan o'yinchoqlarini ko'rsatishni so'rashni buyuradi. Bunda bolalar bir-birlariga savollar berishlari kerak: Is it your frog/dog/bear? Have you a dog/a cat at home? How many toys have you got? Is this toy big/small? What colour's the dog? Is it Bobir's toy?

O'qituvchi «Bu nima?» degan savolni berishini so'raydi (What is it?). Bunda u qushlar va hayvonlar qanday gapirishlarini ko'rsatadi, boshqa bolalar esa uni topishadi.

O'qituvchi «Hayvonot bog'ida» o'yin vaziyatini taklif etadi: hayvonot bog'iga boramiz, siz turli hayvonlarni ko'rasiz. O'qituvchi hayvonlar va qushlar rasmlarini ko'rsatadi, bolalar ular bilan salomlashib, nomlarini aytishlari kerak: It's a bear/a kangaroo/an elephant.

O'qituvchi bolalarga savol-javob mashqini taklif etadi: unda bolalar qush va hayvonlar haqida gapiradilar (rasmlardan foydalanishadi).

O'qituvchi hayvonlar bilan ingliz tilida xayrlashishni so'raydi.

BIRINCHI YILDA YAKUNIY NAZORAT O‘TKAZISH UCHUN NUTQIY VAZIYATLAR

1. O‘qituvchi o‘yin vaziyatini taklif etadi: hozir biz oziq-ovqat magaziniga boramiz, so‘ng sabzavotlar bo‘limiga o‘tamiz, u erda nimalar sotilayotganini ko‘ramiz. Bolalar o‘z munosabatlarini bildirishlari kerak: Let’s go to the shop. – With pleasure/Let’s go/It’s fine.

2. O‘qituvchi flannelegrafga rasmlarni bittadan yopishtiradi, bolalar rasmda nimalar tasvirlanganini gapirib beradilar: It’s porridge/meat/bread. It’s carrot/pear/grape.

3. O‘qituvchi bolalarning nimalarni yaxshi ko‘rishlarini bilish uchun savol-javob mashqini uyushtiradi: What do you like? – I like porridge/soup. Do you like porridge? – No, I don’t like porridge/Yes, of course.

4. O‘qituvchi «Magazinda» o‘yin vaziyatini taklif qiladi: sotuvchi bilan salomlashib, nima xarid qilishlarini inglizcha aytishlari kerak. O‘qituvchi sotuvchi va xaridor rollarini taqsimlab beradi.

– Good morning !

– Good morning !

I like bread / I want to buy bread.

Take the bread, please.

Thank you.

You are welcome.

5. O‘qituvchi hayvonot bog‘iga borishni taklif etadi. Ushbu nutqiy vaziyatda bolalar qay darajada bir-birlari bilan hayvonlar tana a‘zolari haqida savol-javob qilishlarini tekshirib ko‘rish mumkin.

6. O‘qituvchi hayvonlarni ovqatlantirishni bolalarga buyuradi, hayvonlar esa ularga rahmatnoma bildirishlari kerak. – Here you are bananas (a monkey)/meat (a tiger)/–Thank you.

7. O‘qituvchi o‘yin vaziyatini uyushtiradi. Bolalar bir-birlarinikiga mehmonga keladilar va oila haqida savollar beradilar: – Where is your mother? – She is out.

Have you got a brother? – Yes, I have got two brothers.

Are there toys in your room? – Yes, there are many toys.

8. O‘qituvchi bolalarga stol atrofida o‘tirishni so‘raydi, ulardan biri mehmonga biror narsa taklif qiladi, boshqasi esa rahmat aytish yoki biror narsa so‘rashi kerak:

– Tea, Sabina ?

– Would you like sweets?

- Yes, please. Thank you.
- You are welcome.
- Oh, sorry.
- That's OK.

- No, thank you.
- I want a cup of tea.
- Here you are.
- Thank you.

9. O'qituvchi bolalarga bir-birlari bilan hayrlashishni taklif etadi.

TAYYORLOV GURUH BOLALARI MONOLOG NUTQ MALAKALARINING SHAKLLANGANLIGINI NAZORAT QILISH UCHUN TOPSHIRIQLAR

1. O'qituvchi o'zini tanishtiradi va bolalarga o'zi va oilasiga taalluqli savollar beradi (bolalar javob beradilar).

2. O'qituvchi bolaning qayerda yashashini va xonasini tasvirlab berishni so'raydi (savollar bilan yordam beradi).

3. O'qituvchi boladan bog'chada nima qilishni yaxshi ko'rishini gapirib berishni so'raydi (nutqiy namunalarni tayanch sifatida taqdim etishi mumkin).

4. O'qituvchi hozir qaysi fasl ekanligini va boshqa fasllar haqida gapirib berishni so'raydi. O'qituvchi matnning birinchi gapini aytadi, bolalar esa hikoyani davom ettiradilar.

5. O'qituvchi matnda tasvirlangan hayvonlarni nomlarini aytishni so'raydi: It's a frog. It is not a frog, the frog hasn't a tail.

O'qituvchi javob namunalari berishi va harakatlar bilan hayvonlarni tasvirlovchi gaplarni aytib berishi mumkin.

a/ I am green. I have a tail. I am in the water, I can swim.
(a crocodile)

b/ I am grey. I can run. I eat rabbits. (a wolf)

c/ I am brown. I can climb. I like honey. (a bear)

d/ I am little. I can fly. I sing songs. (a bird)

**Chet til o'qitish metodikasidan seminar mashg'ulotlari
mavzulari bo'yicha taxminiy taqsimoti**

№	Seminar mavzusi	Soatlar soni
1	5-6 yoshli bolalarning psixofiziologik xususiyatlari 1. Katta va tayyorlov guruh bolalarining psixofiziologik xususiyatlari. 2. Chet tilni erta o'qitishning psixologik shart-sharoitlari (bolalar faoliyati turlari). 3. Ushbu yosh davrida og'zaki nutqning psixologik tavsifi.	4
2	O'yin o'tkazish nazariyasi 1. O'yinni tashkil etish nazariyasi. 2. Chet til o'rgatish jarayonida o'yinlardan foydalanish metodikasi.	4
3	5-6 yoshli bolalarga chet til o'rgatish 1. Maktabgacha ta'lim muassasalarida chet til o'qitishni tashkil qilish. 2. Chet til mashg'ulotlarini o'tkazishda qo'llaniladigan metodik usullar.	4

**Seminar mashg'ulotlari
1-mashg'ulot**

Katta va tayyorlov guruh bolalarining psixofiziologik xususiyatlari
Muhokama uchun savollar:

5 yoshli bolalarning psixofiziologik xususiyatlari.

6 yoshli bolalarning psixofiziologik xususiyatlari.

Bolalik davrida og'zaki nutq malakalari shakllanishining psixologik xususiyatlari.

Adabiyotlar:

1. Белкина В.Н. и др. Дошкольное обучение и развитие. – Ярославль, 1997.

2. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1991.

3. Запорожец А.В., Маркова А.А. Основы дошкольной педагогики. – М.: 1980.

4. Леонтьев А.А. Психологические предпосылки раннего овладения иностранным языком // ИЯШ. – 1985. – № —. – с. 24-29.
5. Мухина В.С. Психология дошкольников.– М.: Просвещение, 1975.
6. Поддьяков Н.Н. Умственное воспитание дошкольников.– М.: Педагогика, 1972.
7. Возрастная и педагогическая психология.– М.: МГУ, 1992.
8. Панько Е.А. Учителю о психологии детей дошкольного возраста.– М.: Просвещение, 1988.
9. Стоунс З. Психопедагогика. Психологическая теория и практика обучения.– М.:1984.

Mashg'ulot mazmuni

Bolaning 5-6 yosh davriga xos fiziologik va psixik xususiyatlar ta'lim-tarbiya metodlarining mazmunini belgilab beradi.

Katta guruh. Hayotining oltinchi yilida bolalar serg'ayrat bo'lishadi, ular asosiy harakatlarni muvaffaqiyatli ravishda egallab oladilar. Ular faoliyati shaklan va mazmunan rang-barang bo'lib, boyib boradi. O'yin bilan bir qatorda faoliyatning produktiv (sermahsul) turlarining rivojlanishi davom etadi. Faoliyat turlaridan mehnat va ta'lim muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Bu davrda bolalarda xulq-atvorni ixtiyoriy ravishda boshqarish darajasi sezilarli darajada o'sadi. Ayniqsa o'quv faoliyati shart-sharoitlari uchun o'z-o'zini boshqara olish katta ahamiyat kasb etadi. Bunday boshqaruv bolaning diqqati, xotirasi, tafakkuriga ta'sir qiladi. Diqqati barqarorlashib ixtiyoriy xotiraning vujudga kelishiga sabab bo'ladi. Bolalar she'rlar, matnlar, tez aytishlarni yodlar ekanlar, ularni takrorlashni yoqtiradilar. Ixtiyoriy ravishda eslab qolish malakasining rivojlanishi amaliy faoliyatda o'zlashtirilishi o'quv materiali bilan bog'liqdir.

Tevarak-atrofnı kuzatish va maqsadli sensor idrok orqali bolalarda idrokning takomillashuvi kuzatiladi. Hayotining oltinchi yilida bolalar nafaqat predmetlarning xususiyatlari, balki ularning xilma-xilligini farqlay oladilar.

Jiddiy o'zgarishlar makonni bilishda kuzatiladi. Bolalar vaqt, fasllar almashinuvi yuzasidan tasavvurlarga ega bo'ladilar.

Aniq obrazli tafakkur jadal rivojlanib boradi, ular asosida umumlashgan bilimlar shakllanadi. Bolalarda nutqning hamma tomonlari rivojlanadi, talaffuz ravonlashadi, iboralar mukammallashib boradi. Ular ona tilining grammatik tuzilishini egallab, ulardan erkin

foydalana oladilar; lug'at boyliklari kengayib boradi. Bolalarning o'z fikrini bildira olishi bog'lanishli xarakterga ega bo'ladi, ular kichik syujetli hikoyalar tuza oladilar.

Bolaning irodasi rivojlana boshlaydi: u o'z xohish-istaklarini chegaralashni, aniq maqsad qo'yishni, o'z harakatlarini to'g'ri baholashni, o'z maqsadlariga erishishda to'siqlarni yengishni o'rganadi. Bu yoshdagi bolalar uchun didaktik, harakatli va syujetli o'yinlarning ahamiyati katta. Ularda yorqin ifodalash vositalarini anglash va shakllantirish jarayoni davom etadi. Bularga kuyning ritmikasi, turli musiqa asboblarining ohangi, yangrash kuchi va she'rlarning ritmikasi kiradi.

Tayyorlov guruhi. Bolaning olti yoshida organizmning jadal yetilishi, uning morfologik va funksional rivojlanishi davom etadi. Bolaning nutqi jadal rivojlana borib, uning faoliyati va xulqiga jiddiy ta'sir eta boshlaydi. Bu esa ularga murakkabroq bilim va ko'nikmalarni egallashda, o'rganuvchanlik faoliyatini shakllantirishda kerakli neyrofiziologik sharoitlarni yaratadi.

Etti yoshga borganda bolada uzluksiz samarali faoliyatning davomiyligi 25-30 minutgacha etadi. Bu yoshda bolada kattalar bilan shaxsiy muloqotga va ishonchli munosabatlarga kirishishga intilish kuchayadi. Kattalar esa uning xohish va istaklariga qarab u bilan munosabatda bo'lishlari, muloqotning umumiy psixologik maydonini topishlari kerak.

Tayyorlov guruhida bolalar har-xil faoliyat turlaridan foydalanadilar. Ular orasida mashg'ulotlarning roli kuchayib, bu jarayonda bolalar anchagina aniq, umumiy bilim va ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Ular asosida tinglash, kattalarning talablarini bajarish, o'z harakatlarini qoidalar asosida amalga oshirish, og'zaki ko'rsatmalarga yoki ko'rgazmali obrazlarga bo'ysunish kabi malakalar shakllanadi. Bolalar asta-sekin o'z harakatlarini berilgan namunaga asosan nazorat qilishni, o'z ishlarining natijasini to'g'ri baholashni va yo'l qo'yilgan xatolarini mustaqil ravishda tuzatishni o'rganadilar. Bu davrda bolalarda jamoa bo'lib ishlash va topshiriqlarni bajarishga bo'lgan qiziqish kuchayadi.

Syujetli-rolli o'yinlar bolalar uchun o'ziga xos hayot maktabi bo'lib qoladi. Didaktik o'yinlarda predmetlar dunyosi haqidagi bilimlar va aqliy harakatlar mukammallashadi. Qoidali-harakatli o'yinlarda shaxsning jamoa manfaatlarini shaxsiy manfaatlardan ustun qo'yish kabi muhim emotsional sifatleri shakllanadi.

6-7 yoshli bolalarning bilish faoliyati takomillasha boradi. Tarbiya ham maqsadli, aniq va umumiy bo'lib boradi. Ularni muntazam ravishda predmetlar yoki ularning tasvirlari bilan tanishtirish natijasida aniq maqsadga yo'naltirilgan kuzatuvchanlik paydo bo'ladi.

Shuningdek bolalarning fonematik eshitish qobiliyati rivojlanadi. Ular ona tilidagi hamma tovushlarni farqlab, so'z tarkibidan ularni ajrata oladilar; nutq tezligi va ovozning baland-pastligini o'zgartira oladilar. Musiqani his etish qobiliyati ham kuchayib boradi.

Shu bilan birga aqliy faoliyatning imkoniyatlari ko'payadi. Bolalarning olam haqidagi tasavvurlari ancha keng, xilma-xil va umumlashgan bo'ladi. Bu davrda predmetlar bilan turli harakatlarni amalga oshirish mumkin.

Bolalarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda sxema va model-lardan foydalanish katta ahamiyatga ega, chunki ular predmet va hodisalar o'rtasidagi munosabatlarni ifodalab beradi. Maqsadli o'qitish natijasida esda saqlash va esga tushirish qobiliyati rivojlanadi. Bolalar eslab qolishning ba'zi usullaridan foydalana boshlaydilar: masalan, ma'lumotlarni mazmuniga qarab guruhlash, yodlanadigan narsalarni qayta-qayta takrorlash va b. Eng muhimi, eslab qolish jarayoni nimagadir asoslanishi va bola uchun zarur bo'lgan natijaga olib kelishi darkor. Maktabgacha yosh davrida bolalarda xotiraning ixtiyorsiz turj ustun bo'lib, qo'yilgan maqsad aniq bo'lmaydi. Psixologlarning fikricha, bolaning xotirasi uning qiziqishi bilan bevosita bog'liqdir. Haqiqatdan ham bola yorqin, g'ayrioddiy, o'ziga jalb qiluvchi narsalarni oson va uzoq vaqtgacha eslab qoladi. Shuningdek bola uchun katta ahamiyatga ega bo'lgan narsa bu so'zdir.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, shuni aytish mumkinki, bolalar o'zgalar nutqini yaxshi eslab qolishi mumkin, lekin o'z nutqi esa uning xotirasida bir umr saqlanadi.

Tadqiqotchilar ta'kidlashlaricha, o'yin o'tkazish hamda bola hulqining tengdoshlari tomonidan baholanishi qo'yilgan maqsadga tezroq erishishga yordam beradi. O'yin nafaqat bolaning eng sevimli mashg'uloti, balki uning asosiy faoliyat turidir. U orqali bola o'qish faoliyatiga oson moslashadi. Har bir o'yinning qoidasi bor ekan, bola unga o'z e'tiborini qaratishi, o'z xohish-irodasini ham bo'ysundira olishi kerak.

Bog'cha yoshidagi bolalar rasm chizishni juda yaxshi ko'radilar. Ularning rasmlarida fikrlash qobiliyatining aniqligi, obrazlilik o'z aksini topadi. Bu jarayon bolaning idroki, xotirasi, tafakkuri, tasavvuri

va shaxsiyati bilan chambarchas bog'liqdir. Unda bolaning qiziqishlari, temperamenti namoyon bo'ladi. Bog'cha bolalari juda hissiyotga berilgan bo'ladilar, ularning faolligi ham aynan shunga bog'liqdir. Faollik bolaning o'qituvchi va tengdoshlari bilan bo'ladigan ijobiy muloqot jarayonida to'la namoyon bo'ladi.

Bolaning his-tuyg'ulariga ta'sir etishning eng samarali vositalardan biri musiqa bo'lib, u shaxsni psixik ug'otish kuchiga ega. (L.S.Vigotskiy, 1991 va b.).

Musiqa bolada hissiyotlarning murakkab dunyosini ochib beradi. His-hayajonlar esa uning kayfiyatiga mos bo'lgan taassurotlar, fikrlar, obrazlarni ifoda etadi. Psixologlarning fikricha, har bir his-tuyg'uda nafaqat tashqi ifoda, balki ichki ifoda ham aks etadi. Bu bolaning fikrlashida, taassurotlarida seziladi.

5-6 yashar bolalarning psixofiziologik xususiyatlariga asoslanib shuni aytish mumkinki, ularning potentsial imkoniyatlari juda katta.

7 yoshga borib bolaning aqliy rivojlanishi etarli darajada bo'ladi. Bu ularga murakkab bilim, ko'nikma va malakalar egallash imkoniyatini yaratadi. Bu esa MTMda o'quv-tarbiya ishlarini takomillashtirishga asos bo'ladi.

Shunday qilib, bolada yangi faoliyatga, ya'ni o'qishga, yangi bilim olishga intilish, ongli ravishda o'z xulqini anglash, qoidalarga bo'ysunish, qo'yilgan talablarni o'zi xohlaganida emas, balki kerakli paytlarda bajarish, aqliy tayyorgarlik (idrok, mantiqiy fikrlash, ravon nutq) rivojlanib boradi.

Bolaning aqliy rivojlanishi nafaqat atrof-muhit haqidagi tasavvurlarining kengayishi bilan, balki ularga ba'zi, ma'lum ma'noda, mavhum bilimlarning taqdim etilishi bilan ham bog'liq. Axloq-odob, tasavvurlar sistemasi, ahloqiy me'yorlar, ba'zi tarixiy tasavvurlar shular jumlasidandir.

Bu holda o'qish nafaqat bilim olish, balki shaxsning u yoki bu fazilatlarga ega bo'lish jarayoniga ham aylanadi. Bolaning aqliy rivojlanishini uning ruhiyatidan, qiziqishlarining xilma-xilligidan, uning his-tuyg'ularidan va boshqa ma'naviy tomonlaridan ajratib o'rganib bo'lmaydi.[4]

O'qitish jarayonida bolalarda nafaqat bilim olish, balki o'qishga bo'lgan istak, qiziqish, shuningdek mustaqillik, uyushqoqlik, matonat kabi xislatlar ham rivojlanadi. Shuning uchun ham aqliy rivojlanish ahloqiy rivojlanish bilan uzviy bog'lanadi.

Hozirgi kunda eng dolzarb masalalardan biri – maktabgacha ta'lim muassasalarida chet tilni o'rgatishdir. Bu borada eng dolzarb vazifa – kommunikativlikka asoslangan o'qitishni tashkil qilib, mazmuni va metodikasi jihatidan bolalarga mos bo'lgan mashg'ulotlarning muntazam ravishda olib borilishini ta'minlashdan iborat.

Psixolog va pedagoglarning fikricha, bola organizmining imkoniyatlari juda keng, ammo chet tilni o'rgatish jarayonini ma'lum bir maqsadga yo'naltirish kerak, chunki biz hali o'sayotgan organizm, miyasi to'liq rivojlanib bo'lmagan, ishlash qobiliyati esa cheklangan bola shaxsi bilan ishlaymiz. Shuni unutmashimiz lozimki, bu yoshdagi bola aytilgan narsani tushunishi, bajarishi, o'zlashtirishi mumkin, ammo qanday jismoniy va ruhiy mashaqqatlar evaziga! Psixologlarning muhim bir fikrini esda tutishimiz kerak: pedagog faoliyatning asosiy turiga e'tiborini qaratishi kerak (bola rivojlanishining u yoki bu davrida). Faoliyat turi quyidagi belgilarga ega bo'ladi: unda bolaning atrof-muhitga nisbatan munosabati ifodalanadi; ruhiy jarayon va xususiyatlarning shakllanishi jadallik bilan ro'y beradi; va nihoyat, keyingi davrlarga xos bo'lgan faoliyat turlari shakllanadi. Shunday qilib tarbiyalanuvchining asosiy faoliyati – o'yin jarayonida yangi faoliyat turi – o'qish faoliyati shakllanadi. Maktabgacha yosh davridagi bolalarni o'qitish jarayonida ularning imkoniyatlarini asta-sekin kengayishini e'tiborga olish kerak. Bular: atrof-dagilar bilan munosabatlarning yangi shakllari, yangi ehtiyojlarning paydo bo'lishi, bilim olish faoliyatining mazmunan kengayishi. Bilim darajasining ko'tarilishi aqliy faoliyatning yangi shakli – amaliy mashg'ulotni bajarishni talab etadi. Amaliy mashg'ulotlar birinchi navbatda bolaning bilim olishiga, shuningdek, olgan bilimlarini hayotga tadbiq etishga yordam berishi kerak.

Psixologiyada (A.A.Leontyev, D.B. Elkonin, S.A. Lebedeva) tadqiqotlarida bolalarning fikrlashi ikki xil – ko'rgazmali-harakatli va ko'rgazmali-obrazli bo'lishi isbotlangan.

Ko'rgazmali-harakatli fikrlashning asosiy xususiyati – bu uning amaliy faoliyat bilan uzviyligidir. Uning ahamiyati shundaki, u boshqa murakkab fikrlash shakllarining yaratilishiga asos bo'ladi (Poddyakov N.N., 1972). Asta-sekin hayot bola oldiga yangidan yangi vazifalarni qo'yadi. Bola xato va tuzatishlar yo'lidan boradi. Va, nihoyat, mustaqil echimga keladi. Shunday qilib, ko'rgazmali-harakatli fikrlashning ikki turi shakllanadi: 1. Amaliy natija olmasdan biror bir ob'ektни o'rganish. 2. Obyektни kerakli holatga tushurish. Ilmiy izlanishlar

(A.V.Zaporjets, N.N.Poddyakov) isbotlaganidek, fikrlashning aniq jarayoni har ikki tur uzviyligida amalga oshiriladi.

Samarali faoliyatning rivojlanishi, bilimlarni keng miqyosda ishlatish ko'rgazmali-obrazli fikrlashning rivojlanishiga asos bo'la oladi. Bu fikrlash shakli shunisi bilan xarakterliki, unda bola ba'zi vazifalarni amalga oshirishda amaliy mashqlarni bajarmasligi ham mumkin. Predmetlar, ularning xususiyatlari va munosabatlarini ochib beruvchi usullar mavjud. Ko'rgazmali-obrazli fikrlashni rivojlantirish quyidagilarni talab qiladi: 1. Bolalarning xilma xil va samarali faoliyati uchun shart-sharoit yaratish. 2. O'z faoliyatini rejalashtirish imkoniyati. 3. Bola tasavvurlarining o'zgaruvchanligi, predmetlarni makon va zamon munosabatlarida ko'rish.

Aniq-obrazli fikrlashdan «og'zaki - mantiqiy - mulohazali fikrlash»ga o'tiladi. Bu ma'lumotlarni biz bolalarga chet tilni o'rgatishda asos qilib olishimiz mumkin.

2-mashg'ulot

O'yin o'tkazish nazariyasi

Muhokama uchun savollar:

1. O'yinni tashkil etish nazariyasi.
2. Chet tilni o'rgatish jarayonida o'yinlardan foydalanish metodikasi.

Adabiyotlar

1. Бондаренко А.К. Дидактические игры в детском саду. – М.: 1991.
2. Зворыгина Е.В. Комплексное руководство игрой с сюжетно-образными игрушками // Дошкольное воспитание. – 1982. – №7.
3. Иванова В.Н. Психологическое влияние детской игры. – М.: 1987.
4. Карпова С.Н. Игра и нравственное развитие дошкольников. – М.: 1987.
5. Негневицкая Е.И. Иностранный язык для самых маленьких: вчера, сегодня, завтра // ИЯШ. – 1987. – № 6. - с. 20-26.
6. Васильева М.А. (ред.). Руководство играми детей в дошкольных учреждениях. – М.: 1986.
7. Ладенко И.С. Игровое моделирование: методология и практика. – Новосибирск: 1987.
8. Эльконин Д.Б. Психологические вопросы дошкольной игры // Возрастная и педагогическая психология. – М.: 1992.

9. Короткова Н.А. Формирование предпосылок игрового взаимодействия // Актуальные проблемы воспитания и обучения дошкольников. –М.: 1985.

10. Чистякова Т.А., Чернущенко Е.М., Солина Г.И. Обучение иностранному языку в детских садах. – М.: 1964.

Mashg'ulot mazmuni

Chet tilni bog'chada o'rgatishda quyidagi usullardan foydalaniladi:

(1) namoyish etish; (2) tushuntirish; (3) mashqlar bajarish.

O'yin jarayonida ushbu usullar kompleks tarzda qo'llanadi. O'yin boshida bolalarning vazifasi o'yin tartibini eslab qolishdan iborat. So'ngra ular mashq bajarishadi. Qaysi o'yinni tanlamaylik, qaysi faoliyat turini o'rgatmaylik (gapirish, tinglab tushunish), ularning asosiy qismini mashqlar tashkil qiladi.

Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarni o'qitishda quyidagilar keng qo'llaniladi:

Talaffuz ustida ishlash.

O'yinchoq yoki rasm bilan ishlash.

She'r yodlash va deklamatsiya qilish.

Qo'shiq yodlash, yakka va xor bo'lib ijro etish.

Kichik hikoya, she'r va qo'shiqlarni sahnalashtirish.

Qo'g'irchoq o'ynash.

Harakatli o'yinlar.

Harakatsiz o'yinlar.

Tematik o'yinlar.

Ijodiy o'yinlar.

Ertak o'ynash.

Flanelegraf bilan ishlash.

Jonli rasmlar.

Kichik situativ dialoglar tuzish.

O'qituvchining hikoyasini rasm asosida tinglash.

O'qituvchining hikoyasini ko'rgazmasiz tinglash.

O'qituvchining sharhlarini tinglab, multfilm tomosha qilish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilni o'rgatishda quyidagi usullardan keng foydalaniladi: o'qituvchi ketidan xor bilan va yakka tartibda takrorlash, qo'shiqlarni xor yoki yakka tartibda ijro etish, she'r deklamatsiya qilish, o'yin tashkil etish, rasm chizish, maket yasash va h.k.z.

Maktabgacha yosh davri bolalariga chet til o'rgatish jarayonida o'yinlarni loyihalashtirishga qo'yiladigan talablar:

O'yin umumiy mazmun yoki asosiy mavzuga ega bo'lishi kerak. Mazmun va mavzu o'quv materialidan kelib chiqadi.

Har qanday o'yin zaminida taqlid va o'yin modeli yotadi. Taqlid (imitatsiya) modeli o'xshatish uchun tanlangan fragment (parcha)ni tasvirlaydi. Bu fragment dars mavzusiga oid bo'lishi kerak.

Bolalar turli rollarga kirib, (mas. hayvonlar, farzand, onalar, sotuvchi va sotib oluvchilar va hokazo) turli vaziyatlarni ijro etib berishadi (ertakdan va hayotdan olingan). Shuni ta'kidlash joizki, bolalar buni maroq bilan bajarishadi, chunki ular uchun o'yin o'ynash – bu tabiiy hol! O'yin jarayonida ular yangi so'zlarni, iboralarni mustahkamlaydilar, turli kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantiradilar, ijodiy fikrlashni o'rganadilar, tengdoshlari bilan muloqotda o'ziga xos shaxsiy xususiyatlar namoyon bo'ladi, faol o'qitishning shakl va usullariga bo'lgan psixologik to'siqlarni yengadilar.

Imitatsiya modeli bolalar uchun tushunarli bo'lgan hayotiy haqiqat fragmentini namoyon etadi (masalan: hayvonlarning tovush chiqarishi).

O'yin modeli – ishtirokchilarning imitatsiya modeli bilan bo'lgan o'quv faoliyatini ta'riflash usulidir. Bu bolalarning ingliz tilidagi nutqiy faoliyatida ijtimoiy, muloqot (kommunikativlik)ni ta'minlaydi.

Endi o'yin modeli va imitatsiya modelining tarkibiy qismlarini ko'rib chiqamiz.

O'yin predmeti – bu o'yin ishtirokchilari faoliyatining predmeti, masalan, «At the zoo» nutq vaziyatini olaylik. Bu jarayonda til va nutq materiali taqdimoti, uni mashq qilish, qo'llash amalga oshiriladi. *Stsenariy* – bu o'yin jarayonining asosiy elementi. Unda aproksimatsiya, birgalikdagi nutq faoliyati va motivatsion ehtiyojlar printsiplari o'z aksini topadi. Masalan, «Who are you?» mavzusi stsenariysida yangi nutq namunasi va yangi so'zlar taqdim etiladi.

Ishtirokchi bolalarning vazifalari. Bolalar o'zlarini hayvon nomlari bilan atashlari, ulardek ovoz chiqarishlari kerak (yo'lbars –rrrrr, ilon – θ-θ-θ (sssss)).

O'qituvchi roli – u faol ishtirokchilardan biri sifatida o'z zimmasiga birorta hayvon rolini olib bolalarning ingliz tilida gapirishlarini ta'minlaydi. O'yin qoidalari: berilgan hayvonlarning o'ziga xos xususiyatlarini aniq ko'rsatib berish.

O'yin o'tkazilganda bolalarning e'tiborini fikrlashga qaratish kerak: bolalarga nimanidir o'zgartirishni, harakat qilishni, turli amallar bajarishni talab qiladigan vaziyatlarni tashkil etish kerak.

KO'RSATMALAR

Chet tilni o'rgatish metodikasida o'qituvchilar tayyorlash jarayonida imitatsiya o'yinlaridan foydalanish kerak. Bu o'yinlar og'zaki o'quv malaka va ko'nikmalarining rivojlanishiga olib keladi; (maxsus fonetik, leksik, grammatik o'yinlarni tuzish va tashkil etish) hamda bolalar bog'chasida pedagogik muomalani mustahkamlaydi.

O'yinlarda maktabgacha tarbiya muassasalari uchun ishlab chiqilgan chet til o'qitish dasturidan foydalanish lozim. Shuningdek, harakatlar ketma-ketligini namoyon etuvchi chizmadan foydalanish kerak.

Chet til o'qitish metodikasi mashg'ulotlarida talabalar suhbatlar, o'yinlar, mustaqil mashqlar tashkil etish, ko'rgazmali qurollar yasash kabilarni bajarishadi.

Ma'lumki, bolalar uchun eng qulay faoliyat – bu o'yin. Chet til o'qituvchisi bolalarning materialni o'zlashtirish va chet tilda muloqot qilish faoliyatini boshqarib turishi kerak.

Talabalar quyidagi sxemaga asoslanib dars ishlanmasi tayyorlashlari kerak.

Vaqt	O'qituvchi faoliyati	Bolalar faoliyati
Fonetik mashg'ulot (2min.)	She'r yoki qo'shiq aytish	
Kirish (4min.)	Yangi so'zlar va ularning talaffuzini o'rgatishda qo'llaniladigan predmetlar namoyishi	O'qituvchidan so'ng takrorlaydilar (yakka va xor bo'lib)
Maqsadni amalga oshirish (2min.)	O'yinli nutq vaziyatini yaratish	Bolalar tinglab tushunadilar; predmet nomlarini aytadilar

Nutq namunasini qo'llash (6min.)	Nutq namunasi namoyishi; bo'lishsiz va so'roq shakllarni o'rgatish	Takrorlaydilar, savollarga javob beradilar
Mustahkamlash (5min.)	So'zlarni mustahkamlash bo'yicha topshiriq; nutq namunasini qo'llagan holda savol va buyruqlar berish	Berilgan nutq namunasida so'zlarni mustahkamlab, harakatlarni bajaradilar
Qo'llash (8min.)	Ilgari o'rganilgan nutq namunalarni qo'llash yuzasidan vaziyat tashkil qilish	Nutq namunalarni birlashtirib aytadilar
Yakunlash (3min.)	Bolalarni rag'batlantiradi, ularni maqtab, tashakkur bildiradi.	Tinglaydilar, so'raydilar

3-mashg'ulot

5-6 yoshli bolalarga chet til o'rgatish metodikasi

Muhokama uchun savollar.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida chet til o'qitishni tashkil qilish.

Chet til o'qitish mashg'uloti o'tkazishda qo'llanadigan metodik usullar.

Adabiyotlar

1. Воронина Г.И., Трунова О. Методические рекомендации по раннему обучению ИЯ в детском саду и начальной школе в 1991-1992 учебном году // ИЯШ.- 1991.- №5.

2. Глухарева Е.А. Иностраннй язык в детском саду (в помощь воспитателю) // ИЯШ.- 1991.- №5.

3. Давыдова М.А. Деятельностная методика обучения иностранному языку. - М.: 1990.

4. Дворник М.В., Чуйкова С.Л. Игра и игровая ситуация на начальной ступени обучения иностранному языку // ИЯШ.- 1990.- №6.

5. Дроздова Т.И. Опоры-символы и опоры рифмовки на уроке английского языка в 1 классе // ИЯШ.– 1990.– №6.

6. Кувшинов В.И. Игры на занятиях по английскому языку // ИЯШ.– 1993.– №2.

7. Кадырова Ф.Р. Дидактические игры для обучения детей русскому языку.: Пособие для воспитателей дет/садов.– Т.: Укитувчи,1992.

8. Кадырова Р.М. Обучение детей дошкольного возраста разговорной речи в национальных детских садах Узбекистана.: Пособие для воспитателей старших и подготовительных групп.– Т.:Укитувчи, 1992.

9. Лагунова С.В. Деятельностный аспект осознанного раннего овладения грамматикой английского языка // ИЯШ.– 1997.– №3.

10. Никитенко З.Н. Обучение произношению детей 6 леток в курсе английского языка для 1 класса // ИЯШ.– 1992..№1.

11. Никитенко З.Н. Технология обучения лексике в курсе английского языка для детей 6 лет в 1 классе средней школы // ИЯШ. – 1991.– №4.

12.Никитенко З.Н. Технология обучения грамматике в курсе английского языка детей 6 лет в 1 классе средней школы // ИЯШ.– 1992.– № 5-6.

13. Рязанова И.С. Обучение английскому языку детям младшего возраста // ИЯШ.– 1992. № 1.

14. Тумакова Г.А. Ознакомление дошкольника со звучащим словом.– М.:Просвещение, 1991. Mashg'ulot mazmuni 3(3.1., 3.2.) bo'limda yoritilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR O'ZBEK VA RUS TILLARIDA

1. Биболетова М.З. Обучение грамматической стороне говорения на английском языке учащихся 1-3 классов общеобразовательной школы. – М. 1985.

2. Бужинский В.В. Работа над английским произношением на начальной ступени коммуникативного обучения иноязычному говорению //ИЯШ, 1991, №4.

3. Демьяненко М.Я. и другие. Обучение произношению неродного языка //Методразработка и теоретические основы. – Киев, 1973.

4. Дроздова Т.И. Опоры-символы и опоры рифмовки на уроке английского языка в 1 классе//ИЯШ, 1999, №6.

5. Jalolov J.J. Chet til o'qitish metodikasi.– T.: O'qituvchi, 1996.

6. Jalolov J., Ahmadxo'jayeva A., Saidniyozova X. Pedagogika institutlari maktabgacha tarbiya fakultetlarining qo'shimcha mutaxassisligi xorijiy til bo'lgan bo'limlar uchun o'quv dasturi (ingliz, nemis, frantsuz tillari).–Toshkent: Respublika ta'lim ilmiy-metodika markazi. 1996.– 25b.

7.Заремская С.И., Слободчиков А.А. Развитие инициативной речи учащихся. – М. 1983.

8. Колиева Н.Ф. Английский язык для дошкольников. – Северо-Осетинский Институт усовершенствования учителей. 1968.

9. Лагунова С.В. Деятельностный аспект осознанного раннего овладения грамматикой английского языка//ИЯШ, 1997, № 3.

10. Матецкая Е.И. Речевая игра на занятиях английского языка в детских садах: Автореф. канд. дис. ... пед наук. – Москва, 1971.
11. Махкамова Г.Т. Формирование навыков и умений устной иноязычной речи у дошкольников 5-6 лет (на материале английского языка): Дис. ... канд. пед наук. – Ташкент, 2004.
12. Натальина А.С. Содержание обучения английскому языку детей дошкольного возраста (минимально-коммуникативный уровень). – Москва, 1983.
13. Негневицкая Е.И. и др. Обучение английскому языку в детском саду. – Москва, 1987.
14. Никитенко З.Н. Обучение произношению детей 6 леток в курсе английского языка для 1 класса//ИЯШ, 1992, №1.
15. Никитенко З.Н. Технология обучения грамматике в курсе английского языка детей 6 лет в 1 классе средней школы//ИЯШ, 1992, № 5-6.
16. Никитенко З.Н. Технология обучения лексике в курсе английского языка детей 6 лет в 1 классе средней школы//ИЯШ, 1991, № 4.
17. Сенкевич Е.С. Песня на уроке английского языка//ИЯШ, 2002, № 1.
18. Сергеева О.Е. Использование символов в работе с дошкольниками для формирования лексических и первичных грамматических умений на иностранном языке//ИЯШ, 2002, № 6.
19. Hoshimov O‘., Yoqubov I. Ingliz tili o‘qitish metodikasi. – T.: Sharq, 2003.

ЛИТЕРАТУРА НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

1. Carter R. Vocabulary and language teaching. – London and New York. 1988. – P. 63-70.
2. Khairi Iswan Abdullah. Teaching reading vocabulary/ From theory to practice.. English Teaching Forum. V 31/ N 3 .July/1993. – P. 10-12.
3. Klein R. Teaching young learner//English Teaching Forum. V. 31. N2 April/1993. – P. 14-17.
4. Merry P. The keywords methods and children's vocabulary learning in the classroom//British journal Education Psychology. 1980. – P. 66-123.
5. Richards J., Rodgers T. Approaches and methods in language teaching. – Cambridge University Press, 1986.
6. Tapia R. Comprehension through Pictures//English Teaching Forum. V.34 N 1. January. 1996. – P. 41-44.

MUNDARIJA

I QISM MAKTABGACHA (5-6) YOSHDAGI BOLALARDA INGLIZCHA OG‘ZAKI NUTQ MALAKALARINI SHAKLLANTIRISH

I.1. Maktabgacha ta’lim muassasasi (MTM)da chet til o‘rgatishning dasturiy talablari.....	3
I.2. Inglizcha talaffuz ko‘nikmalarini shakllantirish.....	7
I.3. Inglizcha leksik ko‘nikmalarini shakllantirish.....	11
I.4. Bog‘cha bolalarining og‘zaki nutqida grammatik ko‘nikmalarni shakllantirish.....	16
I.5. MTM bolalari og‘zaki nutqidagi xatolarni bartaraf etish usullari.....	18
I.6. Bog‘cha bolalariga tinglab tushunish va gapirishni o‘rgatish.....	21
I.7. Bog‘cha bolalarida ingliz tiliga qiziqishni uyg‘otish.....	31
I.8. Bog‘cha bolalariga ingliz tilini o‘rgatish texnologiyasi.....	32

II QISM AMALIY O‘QUV MATERIALLARI

II.1. MTM katta va tayyorlov guruh bolalariga ingliz tilini o‘rgatish bo‘yicha amaliy ko‘rsatmalar.....	40
II.2. Maktabgacha ta’lim muassasasi bolalarining ingliz tilida og‘zaki nutq malakalarini shakllantirishga bag‘ishlangan mashg‘ulotlardan lavhalar.....	59
II.3. Ta’limiy o‘yinlar.....	68
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.....	90

**JAMOL JALOLOV, GULNORA MAHKAMOVA,
VASILA MAMADAYUPOVA, LOLA ISMATOVA**

INGLIZ TILI O'RGATISH TEXNOLOGIYASI

Bosishga ruxsat etildi 17.06.10.

Qog'oz bichimi 60x84 ¹/₁₆.

Bosma tabog'i 6,0. Tiraji 600. Ofset qog'oz.

«Timez UZ». Buyurtma № 26.

«Fan va texnologiyalar Markazining bosmaxonasi»da chop etildi.

700003, Toshkent sh. Olmazor ko'chasi, 171-uy.